

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KENTLEŞME SÜRECİNDE TOKAT'TA KENTLİLİK BİLİNCİ

Hazırlayan
Yavuz ACUNGİL

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ

TOKAT – 2012

KENTLEŞME SÜRECİNDE TOKAT'TA KENTLİLİK BİLİNCİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 18.07.2012

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : E. Özalp ÖZKARACI

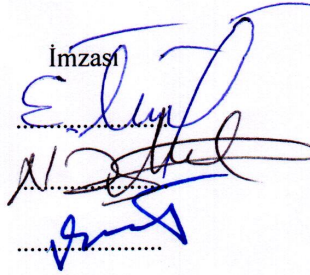
Üye : Prof. Dr. Dr. M. N. ARSLANER

Üye : Ahmet ÖZKARACI

Üye :

Üye :

İmzası

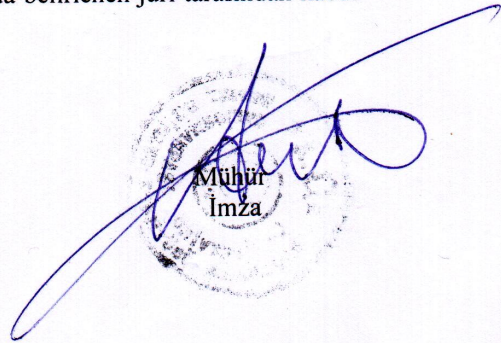

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 23./07./2012 tarih ve 2461 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali AÇIKEL

Enstitü Müdürü:

Mühür
İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(.../.../201...)

Yavuz ACUNGİL

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını ve bilgisini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Çalışmanın hazırlanması aşamasında görüşlerini ve bilgilerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. M. Nazan ARSLANEL'e, Araştırma Görevlileri Hümeysra SADAKLIOĞLU'na, Sema YİĞİT'e ve Mehmet KENDİRCİ'ye çok teşekkür ederim.

ÖZET

Ülkemizde 1950’li yıllardan itibaren Marshall Planı çerçevesinde ivme kazanan kentleşme hareketi, günümüze kadar sürekli artarak devam etmiş ve kentlerin nüfuslarının kontrol edilemeyecek şekilde artmasına neden olmuştur. Bu süreçte ortaya çıkan kentleşme, sanayileşmenin sonucunda gerçekleşmiş düzenli bir kentleşme olmayıp, plansız ve sağlıklı olmayan bir kentleşmedir. Bu durum kentlerimizde geçmişten günümüze kadar devam eden birçok soruna yol açmıştır. Bu sorunlar kentin hem fiziksel yapısında hem de toplumsal yapısında kendini göstermiştir. Kentteki sorunların çözümünde ihtiyaç duyulan olgulardan biri de kentlilik bilincidir. Bireylerin kenti algılamaları, kendilerini kente ait hissetmeleri, kenti sahiplenmeleri, kente karşı sorumluluklarının farkında olmaları sorunların çözümünde önem kazanmıştır.

Bu çalışma, Tokat’ta ikamet eden bireylerin kentlilik bilincini etkileyen demografik ve sosyo-ekonomik değişkenleri ve bireylerin kentlilik bilinci düzeylerini incelemektedir. Çalışmada nicel araştırma tekniği uygulanmıştır. Veriler 574 katılımcıdan anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Anket çalışması sonrası elde edilen veriler SPSS ile değerlendirilmiştir. Uygulamadan elde edilen sonuca göre cevaplayıcılarda tam anlamıyla kentlilik bilincinin oluştuğu söylenememektedir. Kentlilik bilinci üzerinde demografik ve sosyo-ekonomik değişkenlerin etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Kentlilik bilinci

ABSTRACT

Urban movement which gained momentum in the context of Marshall Plan since 1950s continues increasingly to present and it caused uncontrolled population growth in cities. Urbanization which has emerged in this process is not well structured urbanization resulted by industrialization. It is a unplanned and unhealthy urbanization. Results of this situation have led to many problems which have continued past to present. These problems have been arised in bolt physical and social structure of city. Urban consciousness is one of the facts to solve problems of city. Individuals' perceptions of city, feelings about belonging to city, awareness of responsibilities to city have getting important to solve problems.

This study examined demographic and socio-economic variables which effect urban consciousness of individuals resided in Tokat and determined level of it. Quantitative research technique was used in the study. Data obtained from 574 respondents by survey method. Obtained data analyzed in SPSS statistical programme. According to results it is revealed that urban consciousness has not constituted exactly in respondents. Demographic and socio-economic variables has effect on urban consciousness.

Key Words: City, Urbanization, Urban Consciousness

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTIMA LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	3
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
3.1. Kent Kavramı	5
3.1.1. Kent Tanımı.....	5
3.1.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Kent	10
3.1.2.1. Kentlerin Ortaya Çıkışı	10
3.1.2.2. Başlangıçtan Günümüze Kentin Tarihi.....	13
3.1.2.2.1. Antik Çağda Kent	13
3.1.2.2.2. Ortaçağda Kent.....	16
3.1.2.2.3. Sanayi Öncesi Kent ve Sanayi Kenti.....	18
3.1.2.3. İslam Kenti	22
3.1.3. Kentleşme	23

3.1.3.1. Kentleşme Nedenleri	26
3.1.3.1.1. Ekonomik Nedenler.....	26
3.1.3.1.2. Teknolojik Nedenler	28
3.1.3.1.3. Siyasal Nedenler	28
3.1.3.1.4. Sosyo-psikolojik Nedenler.....	29
3.1.4. Kentleşme	29
3.1.5. Kent Kültürü	32
3.1.6. Kentlilik Bilinci	37
3.1.6.1. Kentlilik Bilinci Göstergeleri.....	39
3.1.6.1.1. Kentsel Aidiyet	39
3.1.6.1.2. Kenti Sahiplenme	39
3.1.6.1.3. Kent Kurumlarına Katılım	40
3.1.6.1.4. Kent Sorunlarıyla İlgilenme	41
3.1.6.1.5. Kentsel Farkındalık.....	41
3.1.6.2. Kentlilik Bilincini Etkileyen Faktörler	42
3.1.6.2.1. Bireysel Faktörler.....	42
3.1.6.2.2. Sosyal Faktörler	43
3.1.6.2.3. Ekonomik Faktörler	44
3.1.6.2.4. Fiziki Faktörler	45
4. TÜRKİYE'DE KENTLEŞME SÜRECİ VE ÖZELLİKLERİ, TOKAT İLİNİN SOSYAL YAPISI.....	46

4.1.	Türkiye’de Kentleşme	46
4.1.1.	Türkiye’de Kentleşmenin Niteliği	46
4.2.	Türkiye’de Kentleşme Süreci	48
4.2.1.	1923-1950 Arası Dönem.....	48
4.2.2.	1950-1980 Dönemi.....	49
4.2.3.	1980 Sonrası Dönem	52
4.3.	Tokat İlinin Sosyal Yapısı	54
4.3.1.	Demografik Yapı.....	56
4.3.2.	Eğitim Yapısı.....	62
4.3.3.	İşgücü ve İstihdam Yapısı	64
5.	ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	67
5.1.	Araştırmanın Materyali	67
5.2.	Araştırmanın Yöntemi	67
5.2.1.	Araştırmanın Konusu.....	68
5.2.2.	Araştırmanın Problemi ve Amacı	69
5.2.3.	Araştırmanın Hipotezleri	69
5.2.4.	Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	71
5.3.	Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi	71
5.3.1.	Demografik Özellikler	73
5.3.2.	Kent Sorunlarına Duyarlılık, Kentsel Kurumlara Katılım	77
5.3.3.	Kentsel Yaşam ve Kent İle Bütünleşme	80

5.3.4. Kente Aidiyet ve Kenti Sahiplenme	83
5.3.5. Kentsel Farkındalık	88
5.3.6. Sosyo-Ekonomik Faktörlerle Kentlilik Bilinci Arasındaki İlişki	90
5.3.7. Hipotezlerin Test Edilmesi	110
SONUÇ	114
KAYNAKÇA	121
EKLER	127
ÖZGEÇMİŞ	131

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1 : Kent ve Kır Nüfusu, Kent ve Kır Oranı (%) ve Kentli Nüfus Artış Hızı (%) 1927-1950	49
Tablo 4.2 : Kent ve Kır Nüfusu, Kent ve Kır Oranı (%) ve Kentli Nüfus Artış Hızı (%) 1950-1980	51
Tablo 4.3 : Kent ve Kır Nüfusu, Kent ve Kır Oranı (%) ve Kentli Nüfus Artış Hızı (%) 1980 ve sonrası	52
Tablo 4.4 : Türkiye’de İç Göçün Yönü (1975-2000).....	53
Tablo 4.5 : Kent Gruplarına Göre Kentli Nüfusta Değişmeler (1927-2000).....	54
Tablo 4.6 : Tokat Şehir Ve Köy Nüfusu 1927-2011	57
Tablo 4.7 : Tokat İli Kent Merkezi Sayım Yıllarına Göre Nüfusu 1927-2011.....	58
Tablo 4.8 : 1975-2000 Yılları Arası Net Göç Ve Net Göç Hızı	58
Tablo 4.9 : Tokat’ın Yerleşim Yerlerine Göre Verdiği Göç, 2000.....	58
Tablo 4.10 : 2008-2011 Yılları Arası Net Göç Ve Net Göç Hızı	59
Tablo 4.11 : Tokat İli Çocuk-Kadın Oranı (1945-2000).....	59
Tablo 4.12 : Tokat İlinin Doğum İstatistikleri (2001-2010)	60
Tablo 4.13 : Cinsiyet Oranı 1927-2011	61
Tablo 4.14 : Tokat Yaş Grubu Ve Cinsiyete Göre Nüfus, 2011	61
Tablo 4.15 : Medyan Yaş 1935-2011	62
Tablo 4.16 : Tokat’ta Okuma Yazma Bilen Nüfus 1935-2011 (6 yaş ve yukarı nüfus)	63
Tablo 4.17 : Okuryazarlık ve Eğitim Durumuna Göre Nüfus 2000-2011 (6 ve yukarı yaştaki nüfus).....	63
Tablo 4.18 : Tokat ili 2010-2011 Öğretim Yılı Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu..	64
Tablo 4.19 : Tokat İli İşgücü Durumu 1980-2000.....	65
Tablo 5.1 : Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	73
Tablo 5.2 : Mahallenin En Önemli Sorunu	77
Tablo 5.3 : Tokat’ın En Önemli Sorunu	78
Tablo 5.4 : Kentsel Sorunların İletilmesinde Kullanılan Yöntem	78
Tablo 5.5 : Mahallenin Gelişmesi İle İlgili Projelere Katkıda Bulunma Durumu.....	79
Tablo 5.6 : Kentsel Kuruluşlara Üye Olma Durumu	79
Tablo 5.7 : Trafik Kurallarına Uymaya, Toplu Taşıma Araçlarında Her Zaman Yaşlılara, Özürlülere, Hamilelere Yer Vermeye Özen Gösterme	80
Tablo 5.8 : Sokağa Tükürülmesini, Yerlere İzmarit Atılmasını, Apartmanlarda Ayakkabıların Kapı Önünde Bırakılmasını Yadırgama.....	80
Tablo 5.9 : Sık Görüşülen Kişiler	81
Tablo 5.10 : Kentlilik Ve Kent Gelişimi İle İlgili İfadelere Katılım Durumu	82
Tablo 5.11 : Tokat İle İlgili İfadelere Katılım Durumu	83
Tablo 5.12 : Tokat’ta Bulunan Sosyal Ve Kültürel Etkinliklere Katılma Durumu	84
Tablo 5.13 : Tokat İle İlgili Güncel Gelişmeleri Takip Etme.....	85
Tablo 5.14 : Tokat İle İlgili Güncel Gelişmeleri Takip İle İlgili İfadelere Katılım Durumu	85
Tablo 5.15 : Katılımcıların Buldukları Kente Özgü Konularda Katılım Durumu.....	86
Tablo 5.16 : Kendini Kentli Olarak Görme	87
Tablo 5.17 : Kendini Tokatlı Olarak Görme.....	87
Tablo 5.18 : Kentsel Farkındalık	89
Tablo 5.19 : Kentsel Mekan Algısı	89

Tablo 5.20 : Cinsiyete Göre Katılımcıların Kendilerini Tokatlı Olarak Görme Durumu	90
Tablo 5.21 : Doğum Yerine Göre Kentin Gerçek Sahibini Kentte Doğup Büyüyenler Olarak Görme Durumu	91
Tablo 5.22 : Doğum Yerine Göre Katılımcıların Tokat'ı Kesinlikle Ayrılmayacakları Şehir Olarak Görme Durumu.....	92
Tablo 5.23 : Doğum Yerine Göre Katılımcıların Tokat'ta Yaşamaktan Memnun Olma Durumu	93
Tablo 5.24 : Doğum Yerine Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu	94
Tablo 5.25 : Doğum Yerine Göre Katılımcıların Tokat Belediye Başkanını Ve Tokat Valisini Tanıma.....	95
Tablo 5.26 : Doğum Yerine Göre Katılımcıların Genel Olarak Alışverişlerini Yaptıkları Yer	96
Tablo 5.27 : Doğum Yerine Göre Katılımcıların Sıklıkla Görüştüğü Kişiler.....	97
Tablo 5.28 : Yaşa Göre Katılımcıların Tokat'ı Kesinlikle Ayrılmayacakları Şehir Olarak Görme Durumu	98
Tablo 5.29 : Yaşa Göre Katılımcıların Tokat'ta Yaşamaktan Memnun Olma Durumu	99
Tablo 5.30 : Yaşa Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu	100
Tablo 5.31 : Yaşa Göre Katılımcıların Tokat İle İlgili Güncel Gelişmeleri Takip Etme Durumu	101
Tablo 5.32 : Eğitime Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu ...	102
Tablo 5.33 : Eğitime Göre Katılımcıların Kentsel Kuruluşlara Üye Olma Durumu ...	103
Tablo 5.34 : Aylık Gelire Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu	104
Tablo 5.35 : Aylık Gelire Göre Katılımcıların Tokat'ı Kesinlikle Ayrılmayacakları Şehir Olarak Görme Durumu.....	105
Tablo 5.36 : Tokat'ta İkamet Süresine Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu	106
Tablo 5.37 : Tokat'ta İkamet Süresine Göre Katılımcıların Mahallelerinin Gelişimi İle İlgili Projelere Katılım Durumu.....	107
Tablo 5.38 : Tokat'ta ikamet süresine göre katılımcıların sıklıkla görüştüğü kişiler durumu.....	108
Tablo 5.39 : Medeni duruma göre katılımcıların Tokat'ta yaşamaktan memnun olma durumu.....	109

KISALTMA LİSTESİ

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

TUIK: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Kentler, tarih boyunca uygarlıkların ve kültürlerin büyüdüğü, geliştiği mekânlar olmuşlardır. Tarihsel yolculuğu içinde kentler insan gelişimini etkileyen en önemli etkenlerin başında gelmiştir. Sanayi devrimine kadar pazaryeri, dini mabet, meydan gibi yapılar ve bu yapıların etrafında gelişen yerleşim alanlarından oluşan bu mekânlar, sanayi devrimi ile birlikte boyut değiştirmeye başlamıştır. Artık sanayiye dayalı üretim alanlarının egemenliğinin altına giren yüz binlerce hatta milyonlarca bireyin barındığı, iş ve hizmet alanlarının hızla arttığı, farklı yapılarda birimlerin ve bireylerin bir araya geldiği mekânlar haline dönüşmüştür. Bu dönüşüm kentsel mekânları, aynı zamanda sanayi devriminden önce görülmeyen bazı sorunların da mekânı haline getirmiştir. Söz konusu olan bu sorunlar hem kentsel mekânların fiziksel yapılarında hem de kentsel mekânlardaki toplumsal yaşamda kendini göstermeye başlamıştır. Sanayi devrimin etkisiyle kentlere yönelen göç dalgaları sonucu herhangi bir kent kültürüne sahip olamadan gelişen kentler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Ülkemizde özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren göç edenlerin etkisiyle kent kültürüne sahip olamadan gelişen kentlere rastlanmaktadır. Gelişim gösteren bu kentler, yerleşim yerleri, insani ilişkiler açısından bakıldığında ne tam anlamıyla geleneksel kentlerin devamı niteliğinde ne de çağın kentlerine uygun gelişen kentler niteliğindedir. Türkiye’de 1950 sonrası hızlanan göç hareketlerinin etkisiyle kentler, mevcut yapılarında bulunan sorunlara herhangi bir çözüm geliştirilemeden günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Kentlerinin insanlara sunduğu fiziksel ve toplumsal olanakların yetersiz kalmasının çözümü hususunda sadece devletin ve yerel birimlerin değil artık kentteki bireylerin de sorumlulukları da ön plana çıkmıştır. Bu

sorumluluk çerçevesinde kentsel büyüme sürecinde bireylerin kenti ne derece algılayabildikleri, kentteki yaşama uygun davrandıkları, kendilerini kentlere ait hissettikleri ve kentleri sahiplenebildikleri, kentle bütünleşebildikleri yani ne derece kentlileşebildikleri bu süreçte çözüme katkıda önem kazanmıştır. Kentli birey, kendini kentin bir parçası olarak algılayan, kendini etkileyen kararlara duyarlılık gösteren, kentsel örgütlerin şekillendirdiği, kısacası kentlilik bilincine sahip bireydir. Buldukları yerleri algılayabilen, bu yerlerin özelliklerinin farkında olan, bu yerlere bağlılıkları gelişmiş, bu yerlerle bütünleşmiş bireylerin çoğalması, kentlerin mevcut sorunlarının çözümünü kolaylaştıracak ve daha yaşanabilir mekânlar haline gelmesine yardımcı olacaktır.

Araştırmanın problemi, kentleşme sürecinde kentte yaşayan bireylerin kenti algılama, kentte ait hissetme, kenti sahiplenme, kentle bütünleşme mekanizmalarını ortaya koymak yani kentlilik bilinci üzerinde etkili olan etkenleri saptamak ve kentlilik bilincinin düzeylerini belirlemektir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk olarak kavramsal çerçeve kısmında kent kavramı, kentlerin ortaya çıkış yaklaşımları, kentlerin tarihsel süreci, kentleşme, kentleşme nedenleri, kentlileşme kent kültürü ve kentlilik bilinci ele alınmıştır.

Çalışma da ikinci olarak Türkiye’de kentleşme süreci ve Tokat ilinin sosyal yapısı incelenmektedir.

Çalışmanın son bölümünde ise araştırmanın metodolojisi ortaya konulacaktır. Kentlilik bilinci üzerinde sosyo-ekonomik faktörlerin etkili olduğu varsayılarak incelenecektir. Bu bağlamda veri toplama yöntemi olarak kullanılan anketlerin uygulanması sonucu elde edilen veriler değerlendirilecek ve araştırmanın sonuçları üzerinde durulacaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Kentlilik bilinciyle ilgili az sayıda çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalar çeşitli illerdeki kentlileşmesinde ve kentlilik bilincinde etkili olan mekanizmaları ortaya koymayı amaçlamıştır.

Güçlü (2002), Antalya’da yapmış olduğu çalışmasında, göçlerden dolayı nüfusu hızla artış gösteren kentin kentlilik bilinci ve kent kültürünü sosyolojik olarak araştırmış ve bulguları değerlendirmiştir. Çalışmada, Antalya’nın mekânsal gelişimi, nüfus yapısı ve göçler, istihdam durumu, turizm etkinlikleri, kentle kurulan ilişkiler ve kentlilik bilinci incelenmiştir. Çalışmada demografik özelliklerin, kentlilik bilinci ve kent kültürü üzerinde etkili olduğunu saptamıştır. Örneklem grubunda bireylerin kent sorunlarına duyarlı, kent sorunlarının bilincinde ama bunu ifade etme konusunda yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bireylerin kentte kalış süresinin kente ait hissetme de önemli rol oynadığını belirtmiştir.

GENAR (2006)’da, Konya’da kent kültürü ve kentlilik bilincini ölçmeye yönelik çalışma yapmıştır. Çalışmada Konya önemli avantajlara sahip bir şehir olarak ifade edilmiş ve şehir kültürünün oluşumunda rol oynayan yaş, göç-ikamet, doğum, eğitim, gelir düzeyi gibi temel faktör üzerinden örneklem grubunun kentlilik bilinci düzeyleri ortaya konulmuştur.

Geyik (2010), kentlerimizin geçmişten gelen ve halen devam eden sorunlardan birinin de kentlilik bilinci olduğunu ifade etmiş ve araştırmasında İstanbul Sancaktepe ilçesinde yer alan Mevlana Mahallesi’nde ikamet eden bireylerin kentlilik bilinci düzeylerini ve kentlilik bilincine etki eden demografik, sosyal ve ekonomik faktörlerin

öğrenilmesini amaçlamıştır. Çalışmasında yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim ve gelir düzeyi, kentte kalış süresi ile ilgili değişkenlerin kentlilik bilinci üzerindeki etkileri incelenmiştir. Kentlilik bilinci üzerinde demografik, sosyal ve ekonomik faktörlerin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mutlu (2011), ülkemizde 1950’li yıllardan başlayan ve 1980 ve 1990’lı yıllarda ivme kazanan kentleşmenin çok farklı sosyo-kültürel sorunlar ortaya çıkarttığını belirtmiş ve bunların içinde kent kültürü ve kentlilik bilinci ile ilgili sorunların, kentsel yaşam kalitesi bakımından önem kazandığını belirtmiştir. Bu çerçevede “Metropol Kent Samsun’da Kentlilik Bilinci Araştırma Projesi” ile Samsun Büyükşehir sınırları içinde uygulamaya katılan bireylerin kentlilik bilinçleri, kentliliğe özgü tutum ve davranışlar, kentsel aidiyet, kentsel algı ve kentsel farkındalık düzeylerini incelemiştir. Sonuç olarak Samsun’da kentlilik bilincinin güçlü ve zayıf olduğu yönler hakkında tespitlerde bulunmuştur.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Kent Kavramı

3.1.1. Kent Tanımı

Kent kavramıyla ilgili yüzyıllar boyunca farklı tanımlar yapılmasına rağmen, kent genel olarak kentsel yerleşimlerin genel adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ama yine de tek boyutlu bir kent kavramına rastlanamamaktadır. Önceki dönemlere bakılacak olursa “cite”, “polis”, “medine” ve “kent” kelimelerinin birbirine yakın anlamlarda kullanıldığı söylenebilir. Kelimenin kullanıldığı zamanlardaki yerleşimler bazen küçük bir kenti, bazen bir devleti ve bazen de belli bir uygarlık düzeyini belirtmiştir (Başaran, 2008: 17).

Kent, Latince “cite” kelimesinin karşılığıdır. Kent, batı dillerine Latince “civitas” (yurttaşlık) kavramından geçmiştir, bu sebeple İngilizce “city”, Fransızca “cite”, İtalyanca “citta”, İspanyolca “ciudad” terimleri kullanılmaktadır. Bu kavramlar kenti, kent yönetimine katılabilmek için özgür, erkek ve taşınmaz mal sahibi olmayı gerektirme gibi kamusal yurttaşlık haklarına sahip olmayı öngören Yunan felsefesi düşüncesine dayandırmaktadır (Holton, 1999: 13). Yani kent bu bağlamda yurttaşlık haklarının kullanıldığı mekân anlamına gelmektedir (Bal, 2008: 28). Yunanca’daki kent (polis) kelimesi de siyaset (politiae) ile aynı kökten kaynaklandığı bilinmektedir. Kentsel yaşamın uygarlığın beşiği olarak algılanması, bazı dillerde, kibarlık (civilité) ve görgü (urbanité) kelimelerinin de kent kökünden türetilmelerine yol açmıştır (Keleş, 2010: 10).

Arapça kökenli “medeniyet” kelimesi ise kent anlamına gelen “medeni” kelimesinden türemiştir. Kentte oturan anlamına da gelen medeni kelimesi bu bağlamda

organize edilmiş bir sosyal hayatı içermektedir (Ertürk ve Sam, 2009: 40). Osmanlıca da ise “şehir” kelimesini Türkçe’de “kent” kelimesi karşılımaktadır. Türklerin önceleri “balık (balıĝ)” olarak adlandırdıkları yerleşimler 11. yüzyıldan itibaren “kend (kent)” olarak adlandırılmıştır (Sümer, 1994: 1).

Genel kabul edilmiş bir kent tanımı bulunmamasına rağmen kent belirli çerçevelerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Bakış açısı değıştikçe kentle ilgili yapılan tanımlar da değışmektedir. Sosyologlar, tarihçiler, şehir plancılar, iktisatçılar, antropologlar, edebiyatçılar ve benzeri her bir disiplinin kendi kavrayışı üzerine inşa edilmiş bir kent tanımı bulunmaktadır. Nüfus büyüklüğü, idari statü, nüfusun yapısı, iş bölümü ve uzmanlaşma, örgütlenme biçimi, işlev alanlarındaki farklılaşma, iş gücünün sektörel dağılımı, heterojenlik, fiziksel doku, üretimin yapısı ve benzeri gibi kıstaslar kullanılarak bu tanımlamalar yapılmaktadır (Dinçer, 1999: 341-342).

Kent tanımını yaparken daha çok sosyologların ve kentbilimcilerin yapmış oldukları kent tanımlarının üzerinde durulacaktır. İlk olarak sosyologların yaklaşımlarından bakılacak olursa genel olarak homojen topluluk yapısından heterojen topluluk yapısına geçiş, sosyal sınıf ve çok yönlülük kavramlarının üzerinde durdukları görülür.

Tönnies gibi bazı sosyologlar kent topluluğunu kır topluluğunun zıttı olarak görmüşlerdir. Tönnies, bu temelle “gemeinschaft (cemaat)” ve “gesellschaft (cemiyet)” ideal tiplerini kavramsallaştırmıştır. Ona göre cemaatler, ırk, kültür ve etnik köken yönünden farklılaşmış bireylerden oluşan ve bireyler arasındaki kişisel, samimi ilişkiler üzerine inşa edilmiş olan küçük, homojen ve mahrem topluluklardır. Cemiyetler ise, ırk, sosyo-ekonomik durum, etnik köken ve kültür sistemleri bakımında farklı duruma

gelmiş geniş ve heterojen topluluklardır (Tönnies'den aktaran Yörük, 1968: 9). Bu kavramlaştırmada cemiyet kent, cemaat köyü karşılamaktadır.

Manuer ise kenti, “nüfusa oranla coğrafi temeli dar olan ve aileler, meslek grupları, sosyal sınıflar, mezhepler vs. gibi çeşitli heterojen grupları içine alan karmaşık yerleşme grubu” şeklinde tanımlar (Manuer'den aktaran Yörük, 1968: 17).

Weber (2000: 73), Şehir isimli eserinde kenti tanımlarken “bir veya daha fazla ayrı evlerden oluşur ama kapalı bir yerleşim bölgesidir” ifadesini kullanır. Geleneksel olarak, günümüzde genellikle olduğu gibi evler birbirine yakın veya çoğunlukla günümüzde olduğu gibi duvarları bitişik yapılıdır. Bu ögelerin bu şekilde toplanması niceliksel anlamda büyük bir yerleşim olarak düşünülen “kent” kavramına götürmektedir. Kent, kendi içinde bir yerleşim alanı ve bir koloni meydana getiren evlerin yoğun yerleşimini temsil eder. Weber (2000:74), iktisadi açıdan kenti “sakinlerinin hayatlarını tarımdan değil, esas itibariyle ticaret ve alışverişle kazandıkları bir yerleşim yeridir” şeklinde tanımlar ve kentin özellikleri arasına pratikteki ticaretin yanı sıra kesin bir “çok yönlülük” boyutunu da ekler. Bu ekonomik çok yönlülüğün ise, feodal bir toplumsal yapı ve bir pazarın varlığı ile iki şekilde kazanılabileceğini belirtir (Weber, 2000: 74).

Kentbilimcilerin yapmış oldukları kent tanımlarında ise kent, kırsal alanda olmayan üstünlüklerin bulunduğu, belirli bir nüfus birikiminin olduğu, tarım dışı faaliyetlerin daha fazla yapıldığı gelişim gösteren mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ruşen Keleş (1998: 75)'in *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*'nde yapmış olduğu tanıma göre kent, “sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı,

pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi “’dir.

İsbir (1991: 8)’e göre kent, “insan ilişkileri açısından belirli bir nüfusa sahip toplumlarda karşılanması mümkün olan fizyolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçların belirli düzeylerde karşılandığı, her ülkenin kendi özelliklerine göre kriterlerini belirlediği fiziki yerleşme alanıdır”.

Wirth (2002: 78)’e göre kent, günümüz insanına yalnızca büyük oranda iş ve yerleşme imkanları sunan bir yer değil, aynı zamanda dünyanın en uzak yerlerini kendine çeken, türlü bölgeleri, insanları ve etkinlikleri bir düzene göre şekillendiren, ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamın öncüsü ve denetleyicisi konumunda olan bir merkezdir.

Sencer (1979: 8)’e göre kent, “çoğunlukla tarım dışı kesimlerde yoğunlaşmış 10 000’in üstünde bir nüfusu bulunan, farklılaşmış ve örgütlü bir fiziksel, toplumsal ve yönetsel bütünlüğe sahip olan yerleşmedir”.

Kent tanımını yaparken bazı ölçütlerin bulunması gerektiğini belirten kentbilimciler de vardır. Keleş (2008: 109-113), Özer (2004: 2-4) ve Yakut (1991: 4-8) kent tanımlamalarında genel olarak dört ölçüt belirtirler:

1. *Demografik Ölçüt:* Fiziksel coğrafya ve kent bilim dalları, kenti belli bir nüfusa ulaşmış yerleşmeler olarak tanımlarlar. Kenti, diğer yerleşmelerden ayırt edebilmek amacıyla kullanılacak nüfus sınırı için değişik önerilerde bulunmuşlardır. Örneğin 3 000, 5 000 ve 10 000’lik nüfus ölçütleri kent için en düşük nüfus büyüklüğü olarak belirlenmiş ve bu ölçütü aşan yerleşmeler kent sayılmıştır (Sencer, 1979: 4-5). Türkiye’de, DPT’nin hazırladığı kalkınma planlarında ve bu örgütün başka yayınlarında kent olarak tabir

edilen yerlerin genellikle 10 000'den fazla nüfusa sahip yerler olduğu görülmektedir. 1980'li yıllardan sonra beş yıllık kalkınma planlarında 20 000'den fazla nüfusa sahip yerleri kent olarak sayma eğilimi vardır (Keleş, 2008: 110).

2. *İşlevsel ya da Ekonomik Ölçüt:* Bu yaklaşımda bir yeri kent olarak tanımlamak için sadece nicel büyüklüğünün yeterli olmadığı, aynı zamanda nüfusunun niteliğinin ve bileşimin de dikkate alınması gerektiği belirtilir. Bu bağlamda bir yerleşmeye kent denilebilmesi için genellikle nüfusun tarım dışı kesimlerde çalışması gerekir. Köy nüfusu büyük çoğunlukta geçimini tarımdan sağlamasına karşın kent nüfusu tarım dışı faaliyetlere (sanayi, ticaret ve hizmet sektörü) kaymıştır.
3. *Toplumsal Ölçüt:* Bu yaklaşım, kentin öteki yerleşme biçimlerine ayrılmasında –çoğunluk belli bir nicel büyüklüğü öngörmekle birlikte– bir topluluk olarak barındırdığı kendine ait niteliklere dayanmaktadır (Sencer, 1979: 6). Sosyologlar tarafından yapılan kent tanımlarının ortak özellikleri, belli bir nüfus büyüklüğü, işbölümü, uzmanlaşma, türdeş olmama ve yoğunluk gibi özelliklerdir (Keleş, 2008: 111).
4. *Resmi Veriler ve Sayım Sonuçlarının Düzenlenmesinde Kullanılan Yönetmelik Ölçüt:* Bu yaklaşımda, nüfusları ne olursa olsun il ve ilçe merkezi durumunda bulunan yerleşmeler kent olarak tanımlanır. 1930 sayılı Belediye Yasası, nüfusu 2 000'in üzerinde olan yerleşimlerde belediye teşkilatı kurulacağını belirterek bu yerleri kent olarak kabul etmişti. 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Yasası, 5 000 nüfusun üzerindeki yerlerde belediye teşkilatı kurulabileceğini belirtmiştir.

Bütün bu tanımlardan yola çıkarak kenti, özelliklerinin çoğunu içine alacak şekilde Bal (2008: 31)'in tanımladığı görülmektedir:

“Kent sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dahil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, mesleksen rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal grupları barındıran, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin gittikçe arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden yönetsel kurumların bulunduğu, yerel, bölgesel ya da uluslar arası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplumdur.”

Es (2008: 93)'in belirttiği gibi kentler, toplumların ekonomik, sosyo-kültürel ve teknolojik düzeylerini ve sahip oldukları birikimleri en doğru şekilde yansıtan sosyal ve fiziksel mekânlardır. Kentler, toplumları tüm yönleriyle en iyi şekilde tanıtan ve temsil eden sosyal birimlerdir.

3.1.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Kent

Her kentin kendi tarihi olmasına rağmen, insanlığın tarihi büyük ölçüde kentlerin ve kentsel yaşamın tarihi olarak yazılmıştır. Kent bu tarihsel süreç içerisinde pek çok yeni unsur meydana getirmiştir. Tarihsel dönemlerle birlikte kentlerin kökeni, gelişmesi tanımlanıp açıklanmıştır. Birçok düşünür kentle ilgili “kent nedir?”, “nasıl ortaya çıktı?”, “hangi işlevleri yerine getirir?”, “hangi amaçları karşılar?” gibi sorulara yanıt bulmaya yönelmiştir. Kentlerin ortaya çıkışları ile ilgili ortaya atılan düşünceler, tarihsel süreç içerisinde ne gibi aşamalardan geçtiği ele alınacaktır.

3.1.2.1. Kentlerin Ortaya Çıkışı

Kent olarak belirtilen yerleşimlerin ilk olarak nerede ve ne zaman ortaya çıktığı halen tartışılan konulardandır. Eski çağlarda kentlerin var olabilmesi için gereken en

önemli koşul, kentin, geniş ölçüde bağımlı bir topluluğun meydan gelmesine imkan tanınmasıdır (Hatt ve Reiss, 2002: 28).

Kentlerin ortaya çıkışıyla ilgili birçok görüş ortaya atılmıştır. Genel olarak bu görüşler hidrolik toplum kavramı ve artı ürün, ekonomik kuramlar, askeri kuramlar ve dinsel kuramlar olmak üzere dört sınıfta toplanmaktadır (Bal, 2008: 42-43). İlk görüş çerçevesinde toprağın değeri ve iklim koşulları önem kazanmaktadır. Bu görüşe göre, sulama olgusuyla birlikte tarımın gelişmesi ve artı ürün elde edilmesi sonucu kentler doğmuştur. Artı ürün ile birlikte sosyal tabakalaşma ve kentleşme ortaya çıkmaktadır (Aslanoğlu, 1998: 17). Artı ürünün kentleşmeyi destekleyebilmesi için yerleşik tarımın olması, yüksek yoğunluklu nüfusun bulunması ve değiş-tokuş esasından dağıtım esasına geçilmesi gibi bazı koşulların varlığı gereklidir. İkinci görüş ise daha çok Weber'in savunduğu ekonomik yaklaşıma dayanmaktadır. Bu görüşe göre pazar yeri kentsel yerleşim için hayati bir rol oynar ve kentlerin pazar yerinden hareketle oluştuğunu vurgular. Üçüncü görüş ise, kentler askeri savunma amaçlı olarak ortaya çıktığını belirtir ve kentlerin kuruluşunu güvenlik noktasında açıklar. Dördüncü görüşe göre ise, kent kutsal bir mekân olarak kabul edilir ve din kentlerin kurulmasında belirleyici bir etkidir. Bu görüş çerçevesinde İbn-i Haldun gibi düşünürlere göre, göçebe hayattan kentsel hayata geçişte sosyal kontrol mekanizmaları din sayesinde sağlanmıştır (Şahin, 2010: 29).

Bu görüşlerin dışında, bazı düşünürler tarafında gerçekçi bulunmayan bir diğer görüşe göre ise, kentler ilk ortaya çıkan yerleşim yerleridir, kır daha sonra ortaya çıkmıştır. Bu görüşü benimseyenlerden Jane Jacobs'a göre kentler, avcı gruplar arasındaki ticaret ile ortaya çıkmıştır. Taze hayvan ticareti yapmak, bir hayvanı avlayıp daha sonra ticaretini yapmaya göre daha avantajlı görülmüştür. Bu nedenle hayvanın

beslenmesi, bu doğrultuda hayvanlara yem temini önemli hale gelmiştir. Hayvanların beslenmesi zorunluluğu da tarımı doğurmuş ve bu şekilde tarım kentsel hayatın bir ihtiyacı olarak gelişmiştir (Aslanoğlu, 1998: 19).

M.Ö. 5 000 ile 3 000 yılları arasındaki ilk kentleşmeyi, tekerlekli taşıma araçları, karasaban, nehir kaynakları, sulama kaynakları, sulama kanalları ve metal işleme sanatının gelişmesi toplumdaki ekonomik, sosyal ve fiziksel değişiklikleri oluşturarak sağlamıştır. Özellikle tarım ürünlerinin fazlalaşması ve gelişen ulaşım sonucunda, kentlere gıda maddelerinin getirilmesi aynı zamanda bunların depolanması, değiş-tokuşu ve tekrar dağılımı için yeni örgütler kurulmasını zorunlu kılmıştır (İsbir, 1982: 10-11).

Mumford (2007: 47)'a göre ise kentlerin ortaya çıkmasıyla yaşanan şeydu: “O zamana kadar kırsal alanda dağınık ve örgütsüz olan birçok işlev sınırlı alanda bir araya getirildi ve topluluğun bileşenleri dinamik bir gerilim ve etkileşim durumunda tutuldu. Kent surlarının çevrelediği kapalı mekân içinde neredeyse zorunlu olarak ortaya çıkan bu birlik içinde, kent öncesinin yerleşik yapıları - tapınak, pınar, köy, pazaryeri, müstahkem yer - kent içinde meydana gelen genel büyüme ve büyük sayıların yoğunlaşması sürecine katıldılar ve yapısal bir farklılaşma yaşayarak kent kültürünün sonraki tüm aşamalarında varlığını sürdürecektir olan birtakım biçimler kazandılar.”

Boockhin (1999: 52 -53) ise kentlerin doğuşuyla ilgili tarıma dayalı açıklamaları doğru bulmadığını belirtmiştir ve kentin kökeninde dini bir öge olan tapınakların üzerinde durmuştur: “Arkeolojik literatürde kent kültürünün yükselişine sıkı sıkıya bağlı olduğu söylenen kentsel ve tarımsal “devrim”lerin, modern standartlar açısından birbiriyle uyumsuzluk gösterdiği görülür. Kentlerin yükselişi tahıl ekiminin, sabanın ve evcil hayvanların “keşfi” ile değil, anıt mezarlar, kültürel uygulamalar ve doğalcı

semboller yönünden zengin tapınaklar yardımıyla gerçekleşmiş olmalıdır.” Kentin gerçek habercisi saban değil, daha sonraları tapınakla çevrelenen mezardı; insanlara liderlik edenler de açığöz politik şefler değil, büyük olasılıkla şaman ya da rahip gibi yarı dinsel kişilerdi. Yine aynı nedenle, ilk “yurttaş” kendini, yurttaşlık işleri yönünden, kentsel bir bölgenin “sakini” değil, bir topluluğun üyesi olarak gördü. Sonuçta, ilk kentsel merkez, bir pazar yeri değil, doğal tanrılara ve güçlere tapınan törensel bir bölgeydi (Bookchin, 1999: 53).

3.1.2.2. Başlangıçtan Günümüze Kentin Tarihi

Günümüzün en önemli gelişmelerinden biri olarak görülen kent ve kentleşme, uzun insan tarihi boyunca, insanın gelişimini etkileyen önemli bir etken olmuştur. Kent ve kentleşmeyi gerektiği gibi anlayabilmek için kentlerin gelişimini kuşkusuz genel bir zamana bağlılık içerisinde ele alma zorunluluğu vardır. Zira kentin uzun bir tarihsel yolculuğu ve mirası vardır.

Kentin bu yolculuğu, tarım devriminden başlayarak günümüze kadar devam eden bir yolculuktur. Bu başlık altında Antik Çağ’da kent, Ortaçağ’da kent, sanayi öncesi ve sonrası kent süreçleri ele alınacaktır.

3.1.2.2.1. Antik Çağda Kent

İlk kentler neolitik dönemde kişi ve toplum başına üretimin büyük ölçüde artmasıyla ortaya çıkmıştır (Erkan, 2002: 36). Tarihteki ilk kentler Mezopotamya’da M.Ö. 3 500, Mısır’da M.Ö. 3 000, Çin ve Hindistan’da M.Ö. 2 500’de görüldü. Elde edilen arkeolojik bulgularda ekolojik açıdan uygun yerlerde, büyük nehirlerin aktığı verimli ovalarda kentsel nitelikte yüksek nüfuslu yerleşmelerin varlığını göstermektedir. İlk kentlerin Sümer toplumunda görülmesinin sebebi, Mezopotamya gibi verimli bir bölgeden tarım sonucunda elde edilen artı-ürünün, kentlerin ortaya çıkıp gelişmesi için

gerekli olan insanları beslemeyi ve teknolojik gelişmeyi sağlamaya olanak sağlamasıdır (Bal, 2008: 32).

Gordon Childe *Tarihte Neler Oldu* adlı eserinde M.Ö. 3 000’li yıllarda Mezopotamya, Mısır ve İndus vadisinde görülen yerleşim yerlerini ve toplumsal değişiklikleri kentsel devrim olarak belirtmekte ve ona göre bu tarihlerde bu bölgelerde ortaya çıkanlar artık basit çiftliklerden oluşan küçük topluluklar değil, çeşitli sınıfları içeren devletlerdir. Yeni kentler eski yerleşimlere kıyasla kapladıkları alan ve nüfus bakımından daha büyük ve kalabalık yerlerdir. Bu kentler daha da önemlisi yeni bir toplumsal işbölümü getirmekte, artı ürün üretimi işinden uzaklaşmış prensleri, din adamları, profesyonel askerleri ve benzeri birçok alanda uzmanlaşmış zanaatkarları ve memurları barındırmaktadır (Bumin, 2010: 5).

Begel (1997: 9-10)’e göre ilk kentler, beylerin boyun eğdirdikleri köylüleri kontrol altında tuttukları yerlerdi. Antik kentler çoğu zaman beyin kendisinden daha güçlü bir efendiye bağlılık gösterdiği egemen birer siyasi varlık durumundaydı. Kentlerin kırsal art bölgeleri vardı ve orada bulunanlar tebaa durumundaydı. Yurttaş olanlar yurttaş olmayanlardan farklı haklara sahip durumda bulunmaktaydı.

Begel (1997: 10), antik kentlerde siyasal üstünlük kesin olarak kurulduktan sonra işlevsel değişiklikler olduğunu belirtir. Ordu karargahları saraylara dönüşürken, kendilerini zafere ulaştıran tanrılara büyük tapınaklar yapıldı. Önceleri kent nüfusunun merkezini hükümdarın maiyeti, ruhban ve onların emrindekiler meydana getirirken bunlara yeni ihtiyaçları karşılamak için zanaatla uğraşan kişiler de eklendi. Bunlar saray ve tapınağın ihtiyacından fazlasını üretmeye başlayınca kent pazara sahip oldu. Bu gelişmelerin yanında mesleki uzmanlaşmayla birlikte antik kentlerde sosyal sınıflaşma da ortaya çıktı. Kentlerin nüfusunun artması ile ortaya çıkan bir diğer gelişme ise

kentler köyleri egemenlikleri altına aldıktan sonra birbirleriyle savaşmaya başlamasıdır. Bu süreç kent devletleri içinde güçlü durumda olanların bölgesel devlet konumuna yükselmesini sağladı (Begel, 1997: 10).

İnsanlık tarihinde ilk olarak Yakındoğu bölgesinde gerçekleşen bu yeni yerleşimler uzun bir müddet Doğu'ya özgü kalmıştır. Kentlerin ortaya çıkmasıyla gerçekleşen toplumsal gelişme, Doğu toplumları dışındaki toplumları da etkilemiş, bu toplumlar da kendilerine özgü sorunlarını çözmek için kent toplumuna geçişe başlamışlardır. Tuna, bu yöndeki gelişmelerin ilk hareketlenmelerini deniz aşırı yerlerde Kıbrıs'ta, Girit'te Ege Denizi'ndeki bazı adalarda, Anadolu'nun batı kıyılarındaki Makedonya ve Yunan yarımadasında görmenin mümkün olduğunu belirtmiştir (Erkan, 2002: 38). Burada ortaya çıkan kentlerin hammadde ihtiyaçlarını Doğu toplumlarından sağlaması bu kentleri tarım dışı faaliyetlere yöneltmiştir. Egeli toplumlar maden çıkarma ve çıkarılan bu madenlerden çeşitli aletler üreterek yeni bir gelişmenin temelini atmışlardır. Bu kentler deniz aşırı ticaret yoluyla zenginleşmeye başlayıp geliştiler ve kendi çevre imkanlarının besleyeceği nüfusun üç dört kat fazlası nüfusu besleyebilmişlerdir (Childe, 1983: 223).

Keleş (2008: 27), antik kentlerin büyüklüklerine ilişkin fazla bilgiye sahip olunmadığını belirtmekle birlikte, M.Ö. 6. yüzyılda Babil'in 350 000 ve M.Ö. 4. yüzyılda Syracuse'un 400 000 nüfuslu olduğunu ifade etmiştir. Perikles zamanında Atina büyük bir kenttir, ancak antik çağın en büyük kenti 1 500 000 nüfuslu Roma'dır.

Antik kentlerin çözülmesiyle meydana gelen feodal toplumla birlikte ortaçağ kentleri gelişmiştir.

3.1.2.2.2. *Ortaçağda Kent*

Antik kentlerin çözülmesiyle birlikte oluşan feodal toplum aşamasında kırsal alana çekilen yaşama bağlı olarak toplumsal yapı kırsal etkinlikler üzerinde örgütlenmiştir. Feodal toplumun yerleşme şekli, mülk sahibi senyör ve onun tebaasının yaşadığı korunaklı şatolarla, üretimin işgücü olarak toprağa bağlı bulunan serflerin yerleştiği köylük yerleşimlerden meydana gelmiştir. Senyör şatoları (bourglar) gelecekteki kentlerin merkezleri olarak belirirken, köylük yerleşimler kır topluluklarının hareket noktası olmuştur (Sencer, 1979: 14).

Jacques Le Goff *Ortaçağ Kenti* adlı makalesinde 5. ve 8. yüzyıllar arasında gelişen ortaçağ kenti için şu soruları sorar: Ortaçağ kenti, antik kentin basit bir devamı veya yeniden canlanması mıdır? Yoksa yeni ve özgün bir durum mudur? Bu konuda iki tezin olduğunu belirtir (Goff, 1993: 101). Goff, sorun, mekân ve zaman açısından antik kent ve ortaçağ kenti oluşumu arasında sürekliliğin var olduğunu, kentin doğası ve işlevi açısından ise ortaçağ kenti yeni ve başka bir oluşum olduğunu belirtir. Bu kent, antik kente göre daha fazla tüccar ve zanaatçı kentidir ve çevresindeki kırlardan daha net bir şekilde ayrılmaktadır. Burası ekonomik bir merkez durumundadır, bir üretim ve değişim merkezidir. Ticaretin gelişmesi bu kentlerde nüfusun yoğunlaşmasını sağlamıştır. Antik kente göre daha az anıt binaya yer vermiştir, bu binalar da dinsel faaliyet yerleridir (Goff, 1993: 101-108).

Mumford (2007: 315-316), önceleri kale veya manastır kentin merkeziyken, 6. yüzyıldan sonra topluluğun yeni faaliyetlerinin pazaryerine kaydığını, tüccarlarla zanaatçıların özgür yurttaş olarak kabulü ile kentin genişlediğini belirtir. Gerek fiziksel gerekse siyasal olarak ortaçağ kenti, her ne kadar antik kent düzeninin birçok özelliğini gösterse de, bazı açılardan kendine özgü nitelikler taşıyan bir oluşumdur.

Bumin (2010: 37), Avrupa’da 10. yüzyılda ortaya çıkmaya başlayan kentlerin, gerçek kentlerin habercisi olduğunu belirtmiştir. Bu tarihten itibaren piskoposluk kentleri ve kale kentler etrafında oluşmaya başlayan yerleşim yerleri (portus) hızlı bir gelişim sonunda, yanlarına yerleştikleri eski kentlerin havalalarını değiştirerek onları yeni burjuva kentlerine dönüştürmüştür. Batı ortaçağ kentinin gelişim süreci, iki dönem olarak tanımlanmaktadır. Kentin bunalımı olarak nitelendirilen 11. yüzyıla kadar devam eden süreç, batılılar için karanlık çağ anlamına gelmektedir. Batı, Akdeniz’de elde etmiş olduğu egemenliğin müslümanların eline geçmesiyle birlikte büyük bir kentsel bunalım yaşamıştır. Bazı görüşlere göre, bu dönemde kentler, hemen hemen önemsiz hale gelmişlerdir (Bakır ve Ülgen, 2009: 135-136). 11 yüzyıldan itibaren başlayan yeni dönemde, Pirenne’in savına göre gezgin tüccarlar uzun yolculuklarında sığındıkları dinsel ve kale kentlerin çevrelerinde yeni yerleşim mekânları kurmuşlar, ticaretin cezbediği zanaatçılarla birlikte bu yerleri zengin yerler haline dönüştürmüşlerdir (Bumin, 2010: 38).

Ortaçağ kentleri surlarla çevrili yerleşmeleri bir taraftan savunma ihtiyacının, diğer taraftan da estetik isteğinin etkisiyle çoğunlukla içine kapalı kentler olmuşlardır. 100 bin nüfusu geçen kent sayısı 12. yüzyılda çok azdır. Ortaçağ kentlerine ya tamamen siyasal ve kültürel işlevler ya da tamamen ekonomik işlevler hakimdi (Keleş, 2008: 27).

Sanayi devrimi öncesi, kapitalizmin gelişmeye başlamasından önce, ortaçağ kentlerinde hayat yavaş akıyordu ve kentteki insanlar şehir dışında yaşayan insanlarla benzer gelenekleri takip etme eğilimindeydiler (Giddens, 2001: 90). Kapitalizmin gelişmeye başlaması üretim ilişkilerini değiştirmiş ve buna bağlı olarak toplum ilişkileri, yaşam biçimi ve yerleşme biçimleri ve dolayısıyla kentler değişmeye

başlamıştır. Feodal toplumun çözülüşü ortaçağ kentlerinin de yıkımı olmuştur (Erkan 2002: 44-45).

3.1.2.2.3. Sanayi Öncesi Kent ve Sanayi Kenti

Sjoberg (2002: 39-51), sanayi öncesi kent ile sanayi kentini ayıran unsurları ekolojik örgütlenme, ekonomik örgütlenme ve toplumsal örgütlenme olmak üzere üç temel başlıkta açıklar. İlk farklılaşmayı oluşturan etken ekolojik örgütlenmedir. Sanayi öncesi kentler dışarıdan getirdikleri mallara ve hammaddelere dayalı birer pazar merkeziydiler. Önemli siyasal, dinsel ve eğitimle ilgili işlevleri yerine getiriyorlardı. Köylü nüfus oranı kentli nüfus oranına göre daha fazlaydı ve nüfus düşük bir hızla artıyordu. Keskin bir toplumsal farklılaşma vardı. Etnik gruplar birbirlerinden ayrı yerlere yerleşiyorlardı. Genelde kentin bir bölgesi veya caddesi ayrı bir ticaret türünün mensuplarınınca işgal ediliyordu. Keskin toplumsal farklılaşmaya rağmen uzmanlaşma olgusuna - sanayileşmiş topluluklarda olduğu gibi - rastlanmıyordu. “İş bölgeleri” kentleşmiş-sanayileşmiş topluluklardaki gibi hakim bir konuma sahip değildi. Topluluk yaşamının merkezini Ortadoğu’da en büyük cami veya Avrupa’da katedral oluşturuyordu (Sjoberg, 2002: 39-41).

Farklılaşmayı oluşturan ikinci etken, ekonomik örgütlenme biçimidir. Sanayi öncesi kentinin ekonomisi modern sanayi kentinin ekonomisinden farklıydı. Bu farklılık, sanayi öncesi kentinde malların üretilmesi ve hizmetlerin sunulmasında canlı (insan veya hayvan) enerji kaynağına bağımlı olmasıydı. Kentsel-endüstriyel topluluk, kentlerin üretim kapasitesi cansız (elektrik veya buhar) enerji kaynakları ile sağlanırdı (Sjoberg, 2002: 41). Sanayi öncesi kentte çok az farklılaşma ve uzmanlaşma vardı. Zanaatkarlar genellikle işlerini evlerine taşıyarak veya evlerine yakın küçük işyerlerinde üretim sürecinin her aşamasında rol alırlardı. Sanayileşmiş kentlerde karmaşık

işbölümü, en önemli işlevi yönetmek ve denetlemek olan, nitelikli özel yöneticiler grubunun bulunmasını gerektirmekteydi. Sanayi öncesi kentinde birçok ticari etkinlik biçimsel bir örgütlenme olmadan bireyler tarafından yürütülürdü. Çeşitli mesleklerde “lonca” adı verilen örgütlerde bir araya gelmekteydi. Sanayi öncesi kentinde, tüm dünya ölçeğinde kabul edilmiş bir fiyata rastlanmaz, fiyatlar alıcı ve satıcılar arasında pazarlık yöntemiyle belirlenirdi (Sjoberg, 2002: 41-44).

Sjoberg (2002: 44), farklılaşmayı oluşturan son etken olarak da toplumsal örgütlenmeden bahseder. Sanayi öncesi kentinin, canlı güç kaynağına dayanan ekonomik sistemi, sınıf ve aile yapısı, din, eğitim ve yönetim şeklini iyi bir şekilde açıklayabileceğinden bahseder. Sanayi öncesi kentte elit tabakası, büyük arazi sahipleri, din, devlet ve eğitim alanlarındaki önemli kişilerden oluşmaktadır. Sosyal yapıdaki katı tabakalaşma sistemi içinde kontrolü oluşturan mekanizmalar arasında din, aile kurumu ve lonca örgütlenmesi en önemlileridir. Sanayi öncesi kentte kişisel hayat toplumsal kurallarca denetlenmekteydi (Bal, 2008: 48).

Sjoberg (2002: 52), sanayi öncesi kentin merkezi dinsel ve yönetsel görevlerin görüldüğü binalardan ve pazar alanından oluştuğunu belirtirken, sanayi kentinin tipik özelliklerini de şu şekilde ifade eder:

“Yoğun sanayileşme, en azından, ussal, özekselleşmiş, istihdamın kendine özgü yöntemlerden çok evrensel kurallarla bağlanmış olduğu, topluluk sınırlarının dışına taşan bir ekonomik yapıyı, kayırmadan daha çok başarıya önem veren bir sınıf sistemini, evrensel değerlerden daha çok kendine özgü ölçütlere yer veren bir eğitim sistemini ve kitle iletişimi gerektirir.”

Kentlerin toplum yapılarını niteleyecek bir önem elde etmesi ve değişik bir yaşam kültürünü buldurmaya başlaması 17. ve 18. yüzyıllarda olmuştur (Ertürk ve

Sam, 2009: 35). Ortaçağ kentinde kentlerin görüntüsünü kilise, meydan, çarşı ve bunların etrafındaki sınırlı konutla sur oluştururken, sanayi devrimi ile beraber endüstriyel üretim alanları ve fabrikalar kentin görüntüsünü oluşturmuştur. İngiltere’de sanayi devrimi sonrası nüfus akımı hızla büyüyen kent merkezlerine yönelmiş ve kentler artık bu nüfusu barındırmaya yetmediğinden kent merkezleri daha fazla insanı barındıracak şekilde değişikliklere uğramıştır (Özer, 1980: 56).

Sanayi devrimi ile beraber çağdaş sanayi teknolojilerinin ve tekniğinin hızla gelişim göstermesi derin toplumsal değişmelere yol açmıştır. Yeni üretim ilişkilerinin oluşturmuş olduğu yeni durum kentlerin sayılarının hızla artmasına ve nüfuslarının çoğalmasına yol açmıştır (Erkan, 2002: 46).

Mumford (2010: 500), 17. yüzyılda kapitalizmin bütün güç dengelerinin değiştirdiğini, bu zamandan itibaren kent büyümesinde temel olarak tüccarlar, sermayedarlar ve onların isteklerine hizmet eden toprak sahiplerinin önemli rol oynadığını ifade etmiştir. 19. yüzyılda bu güçler, mekanik güçler ve geniş çaplı sanayileşmenin etkisiyle büyük oranda büyüdü. Bu yüzyıldan itibaren küçük tesisler yerini büyük fabrikalara bırakmaya başlamıştır. Bu fabrikalar yeni enerji merkezleri çevresinde toplanırken, aynı zamanda da fabrikalarda çalışacak olan işçiler ve çalışmayı umut eden işsiz orduları fabrikaların çevresinde yerleşmeye başlamışlardı. Demiryollarının 1830’lu yıllardan sonra gelişip büyük kent merkezlerine ulaşmasıyla, enerji ve hammadde ihtiyacı da daha kolay sağlanmış ve böylece demiryolu geçtiği yerleri yeni sanayi merkezleri haline getirmiştir. Sanayi kapitalizmin en hızlı geliştiği yer olan İngiltere’de 1685 yılında 6 000 olan Manchester’in nüfusu 1801 yılında 72 215 kişiye, 1851 yılında 303 382 kişiye ulaşmıştı. Londra 40 yıllık süre içinde 1 873 676 nüfusa ulaşacak ve bu sayı 1891’de 4 232 118’i bulacaktı (Bumin, 2010: 55-56).

Mumford'un değerlendirmesine göre sanayi kentinin 3 temel unsurunu fabrika, demiryolu ve bakımsız konut oluşturuyordu. Kent merkezlerine kadar giren demiryolu, kendisini izleyen fabrikalarla kent alanının büyük bir kısmını oluşturuyordu ve havayı, suyu ve her yeri atıklarla kirleterek kenti bir "savaş alanı"na çeviriyordu (Mumford'dan aktaran Bumin, 2010: 56).

Sanayileşme, retimi ve sosyal yaşamı da değiştirmiştir. Sosyal yapıda hakim olan homojen toplum yapısından heterojen toplum yapısına geçiş olmuş, işbölümü ve uzmanlaşma da artış ve çeşitlenme olmuştur.

Sanayi devrimi sonrası kentler hızlı bir büyüme göstermiştir ve bu büyüme yanında kentlerin değişimini de beraberinde getirmiştir. Bu değişim sonucu geleneksel kent ve modern kent sınıflandırması yapılmaktadır. Birçok açıdan farklılık gösteren bu kent sınıflandırmaları arasındaki temel farklılıkları şu şekilde özetlenmektedir (Kaya, 2007: 13):

- Klasik kentler, 10 000'lerle ifade edilen nüfusa sahip iken, modern kentler ise milyonlarla ifade edilen nüfusa sahiptir.
- Geleneksel kentler 2-4 km çapında alanlarda yoğun yerleşmelere sahne olurken, modern kentlerdeki yerleşmeler çapı 10'larca km. ile ifade edilen alanlara sahiptir.
- Geleneksel kentlerde mabetler ve ticaret yerleri şehrin merkezinde yer alırken modern kentlerde ise bu fonksiyonlar şehrin değişik yerlerine dağılmış durumdadır.
- Geleneksel kentlerde mahalle ve sokak önemli sosyal ve kültürel özellikler taşıyan yerleşim yerleri iken, modern kentlerde önemini yitirmiştir.

- Geleneksel kentte, toplumsal ilişkilerde yüz yüze ilişki biçiminin önemli rolü varken ve toplumsal birliktelik güçlü iken, modern kentlerde bireysel yaşam ve mesafeli ilişkiler hâkimdir.
- Geleneksel kentte, yaşayanlar ile kent arasında duygusal bağlar vardır. Kent halkı, kentini benimsemiş ona sahiplik duygusu ile bağlıdır. Modern kentlerde ise bu duygular kalmamış, kentlerde yaşayanlar için kentin özel anlamı yitirilmiştir. Bunun sonucunda da sahipsizlik hâkim olmuştur.

3.1.2.3. İslam Kenti

İslam kentleri ile ilgili genel görüşe göre; İslam kentleri çarşı, hamam ve cami olmak üzere 3 ana öge üzerine oturur. Dini mabetlerin etrafında kentin geliştiği görüşüne benzer şekilde İslam kentlerinde cami ve çevresi kentin gelişimi için önem arz etmektedir. İslam kentinde camiler ve medreseler, Batı'nın jimnazyum ve tiyatrolarının yerini tutan kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Cami yakınında sırasıyla kitapçılar, deri eşya satıcıları ve terlikçiler bulunur. Dericileri, dokumacılar, marangozlar, çilingirler ve bakırcılar izler. Demirciler onlardan uzakta sınıra yakın yerlerde yer alır. Alıcıları daha çok köylüler olan saraçlar ve eyerciler, kentin dış sınırlarına yakın yerlerde konuşlanmışlardır. Tabakhanelerin ve boyahanelerin yeri kentin çıkış noktalarıdır, çömlekçiler ise kentin dışında bulunmaktadır (Keleş, 2008: 139).

Pazaryerinin yapısı hemen hemen bütün İslam kentlerinde aynıdır. Aynı malların üreticileri, imalatçıları ya da satıcıları birbirlerine yakın bulunurlar. Ticaret konusu olan malların çoğu ilkel mallardır. Sanayi adına çalışan işyerleri çoğu kez, kunduracılık, terzilik, marangozluk, demircilik ve bakırcılık gibi zanaatların yapıldığı yerlerdir.

Anadolu kentlerinin oluşumları dikkate alındığında İslam dini inancı kentin oluşumunda yardımcı rol oynamıştır. Anadolu kentleri bir cami etrafında gelişen çarşı anlayışıyla gelişim göstermiştir. Bu din etkisi evlerin yapılarına da yansımıştır ve evlerin yapılarında mahremiyet göze çarpar. Bu evler, sokağa sırt çevirmiş, iç avlusuna dönük, ışığını avlusundan alan yapılar şeklindedir. Yapının bütün unsurları içindeki bireylerin gizliliğini sağlayacak şekilde birbiriyle bağlantılıdır (Keleş, 2008: 139).

3.1.3. Kentleşme

Kentleşme kavramı ve kent kavramı çoğunlukla birbirine benzer kavramlar gibi algılanıp ifade edilmektedir. Bu iki kavramın birlikte düşünülmesi gerekmele birlikte bu kavramlar birbirinden farklı kavramlardır. Kentleşme kentten farklı olarak bir süreci ifade etmektedir. Kentleşme dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan insan sayısının artması şeklinde tanımlanmaktadır (Keleş, 2008: 25). Ama kentleşmeyi tek başına bir nüfus hareketi olarak görmek yanıltıcıdır. Bu nüfus hareketini doğuran ekonomik ve toplumsal değişmelere de kentleşme tanımını yaparken yer vermek gerekir. Kentleşme yalnızca bir nüfus birikimi sürecinin ötesinde, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutuyla bir toplumsal değişim sürecini belirtmektedir. Farklı sosyo-ekonomik, teknolojik ve sosyo-psikolojik faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan kentleşme, birey ve toplum yaşamında önemli etkileri olan dinamik bir olgudur (Erjem, 2009: 18-19).

Wirth (2002: 81-82), kentleşmenin yalnızca kent olarak tanımlanan yerlere insanları çekme sürecini belirtmekle kalmadığını, aynı zamanda insanların kentin yaşam biçimini benimsemesi anlamına da geldiğini belirtmektedir. Ayrıca kentleşme, kentlerin büyümesinin yanı sıra getirdiği yaşam biçiminin belirgin özelliklerinin ve kentin kurumlarıyla kentlilerin, iletişim, ulaşım araçları aracılığıyla oluşturduğu büyümenin tesiri

altında kalan bireylerde, kentli olarak kabul edilen yaşam biçiminin niteliğindeki değişimi vurguladığını belirtir (Wirth, 2002: 82).

Kentleşmeyi ifade ederken, sanayiye, ekonomik-toplumsal gelişmeye ve değişmeye bağlı oluşan nüfus yığılması şeklinde tanımların yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlara bakıldığında, Keleş (1998: 80), kentleşmenin geniş tanımını yaparken, “Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlararası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikim süreci” şeklinde ifade etmektedir.

İsbir’de (1993: 8-9) sanayileşmeyi ön plana çıkararak şu şekilde kentleşmeyi tanımlamaktadır: “Üretimin, ticaret ve hizmetlerin süratle büyümesini sağlayan endüstrileşmenin etkisiyle, doğum oranının fazla olması ve bu fazlalığın kent dışı yerleşme yerlerinde iskan edilememeleriyle nüfusun kentlerde birikip, çoğalmasına neden olan aynı zamanda da buralarda yaşayanların özel hayatlarını, ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve beraberinde de belirli bir takım faaliyetleri gerektiren değişimlerdir”.

Tatlıldil (1989: 4), kentleşmenin belirli bir zamana ve ülkeye göre, kent olarak kabul edilen yerleşmelerde nüfusun yoğunlaşma hızı ve oranını verdiğini ve bu nüfus değişimi ile birlikte görülen ekonomik ve toplumsal değişmeyi de belirleyen bir süreç olduğunu belirtmektedir.

Kentleşme, siyasal ve teknolojik gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan, belli bir noktadan sonra toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında ve insan tutum ve davranışlarında değişmelere yol açabilen iki yönlü bir olgu olarak da ifade edilmektedir (Görmez, 1997: 2).

Kentleşme, sanayileşme ve modernleşme süreçlerinin sonucu olarak ortaya çıkan mekânsal ve toplumsal yaşamdaki yapısal dönüşümü belirtir. Modernizm, sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan ekonomik ve toplumsal dönüşümün mekânsal yansımalarını, kenti, bir toplumsal projenin parçası olarak algılar. Buna göre kentleşme, sanayileşme ve sanayi sonrası kentsel alanlarda yoğunlaşan kamusal ve özel aktivitelerle, bu aktivitelerin çevresel etkilerinin bir bütünü olarak tanımlanabilir (Tankut vd., 2002: 4).

Bir ülkenin ekonomik, teknolojik ve toplumsal yapısında meydana gelen değişmelerin sonucunda ortaya çıkan bir süreç olarak kentleşme bir ucu “kır”, bir ucu “kent” olan iki uçlu, bir çözülme, yoğunlaşma ve akım olayıdır. Çözülme kırdadır, yoğunlaşma ise kentte gerçekleşmektedir. Çözülmenin ve yoğunlaşmanın özelliklerine göre uygun ve bunlara bağımlı biçimde akımda kır ile kent arasında olmaktadır. Bu üç olgu “kırdaki çözülme”, “kentte yoğunlaşma” ve “kır ve kent arasındaki akım” bir bütünün parçasıdır. Birbirinden ayrı olarak düşünülemezler. Bunların birbirine bağlı olarak işleyişi bir ülkede kentleşme sürecinin işleyiş biçimini oluşturur (Kartal, 1992: 33).

Suher (1995: 10)’e göre ise kentleşme, “mekânda bir yerleşme, bir nüfus toplanması ve nüfus yoğunluğu, yerel bir örgütlenme, sosyal tabakalaşma, kurumlaşma, üretimde farklılaşma, uzmanlaşma, yeni bir yerleşme biçimlenmesi, sosyo-ekonomik ve kültürel değişime yol açan bir nüfus toplanma sürecidir”.

Dinçer, kentleşmeyi, “Bazı yoğunluk ve büyüklük değerlerinden başlayarak nüfusun alansal yığılması; kent kültürü olarak tanımlanan bir dizi değer yargısı, davranış ve eğilimin yayılması” şeklinde tanımlar (Dinçer, 1999: 343).

Kırdaki çözümlenin ve kentteki yoğunlaşmanın özelliklerine göre meydana gelen kentleşme süreci, toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında değişmelere yol açtığı gibi toplumu oluşturan bireylerin tutum ve davranışlarında da değişmelere yol açmaktadır. Kentleşme süreciyle kentlerin sayısının artması, kentsel yaşam biçimini oluşmasını, bu yaşam biçiminin bütün davranışlarımız üzerinde etkili olmasını doğurmuştur. Artan kentleşme sonucunda toplumlar giderek, kent toplumuna veya modern topluma dönüşmüştür.

3.1.3.1. Kentleşme Nedenleri

Kentleşme hareketlerini etkileyen birçok neden bulunmaktadır. Keleş (2008: 30-37) *Kentleşme Politikaları* adlı eserinde bu nedenleri ekonomik, teknolojik, siyasal ve psikososyolojik nedenler olarak sıralamaktadır.

3.1.3.1.1. Ekonomik Nedenler

Ekonomik nedenler, itici etmenler (olumsuz göç nedenleri) ve çekici etmenler (olumlu göç nedenleri) olarak iki şekilde sınıflanmaktadır. İtici etmenler, köylü nüfusu yerleştikleri yerlerden iten, tarımsal kesimin içinde bulunmakta olduğu koşullardır. Kırsal alanlardan kentsel alanlara nüfus hareketinin başlaması tarımda üretim fazlasının yani artı ürünün elde edilmesine bağlıdır. Bu ise, tarımda daha fazla sermaye kullanılmasını, daha üstün teknoloji ve girişim gücüyle üretimde bulunulmasını gerektirir. Tarımda makineleşme ile girdi oranındaki artış tarımda ihtiyaç duyulan insan gücü miktarını azaltmaktadır. Diğer taraftan az gelişmiş ülkelerde tarımın verimliliği köylüyü köyünde tutmaya yetmeyecek düzeydedir. Bunlara ek olarak toprak sahipliğinin dengesiz dağılımı, tarım topraklarının çok parçalanmış olması, erozyon gibi etmenler de itici etmenleri güçlendiren nedenlerdir (Keleş, 2008: 31-32).

Çekici etmenler, kırsal kesimde yeterli gelir elde edemeyen ve gelecek için güvence bulamayan kişileri kentlere çeken nedenlerdir. Sanayileşmekte olan toplumlarda, kentlerde kişilerin çalışacağı iş imkanları kırsal alanlardakine oranla daha hızlı artış gösterir. Ekonomik gelişmeyle beraber kişi başına düşen gelirin artış göstermesiyle kentlerde üretilen ürünlere gösterilen talep, tarım ürünlerine gösterilen talebe göre daha fazladır (Keleş, 2008: 32).

Goodal kentlerin ekonomik üstünlüklerini 5 noktada toplamaktadır (Goodal'dan aktaran Ertürk ve Sam, 2009:20):

- a. İçsel Biriktirimler (Uzmanlaşma):** Gelirin maliyetinde düşmeyi sağlarken aynı zamanda gelirden artışa yol açar. Uzmanlaşma büyük oranda üretimde kolaylık sağlayarak, üretim sürecinin bölünmesini olanaklı kılmakta, çok sayıda uzmana ihtiyaç oluşturmaktadır.
- b. Dışsal Biriktirimler:** Birbirinin tamamlayıcısı niteliğinde olan, birbirinin ürettiği mal ve hizmetlere ihtiyaç duyan üretim birimlerinin aynı yerleşme alanlarını tercih etmeleri durumunda sağladıkları ekonomik yararlardır. Bu yararlar kentin büyüklüğü ile doğru orantılıdır. Tamamlayıcılık ve uzmanlaşma birbirine sıkı şekilde bağlıdır.
- c. Kentleşme Biriktirimleri:** Farklı ekonomik etkinlikleri sunan birimlerin belli bir mekânda bir arada bulunmalarıyla sağladıkları yararlar. Bu yararlar genellikle altyapının gelişmesi, araştırma ve eğitim kolaylıkları, çeşitli yardımcı hizmetler şeklindedir.
- d. Üretim Faktörlerini Kolayca Bulabilme Olanığı:** Kentler çok sayıda nitelikli insan gücünün bulunduğu mekânlardır. Kişilerin tarımda kişi başına elde edilenden daha fazla geliri kentte elde etme imkânları vardır.

Bankacılık ve girişim gücü yönünden de kentlerin kırsal alanlara belirli üstünlükleri vardır.

- e. Sosyal Olanaklar: Kentte yaşayanlar, kırsal alanlarda bulmaları güç olan mal ve hizmetlerden daha kolayca yararlanma imkânına sahiptir.

3.1.3.1.2. Teknolojik Nedenler

Gerek sanayi devriminin getirdiği yenilikler gerekse tarıma hakim olan koşullar, kentleşmenin hız kazanmasını teknolojik gelişmelerle beraber sağlamışlardır. Artan ürünün taşınmasının teknoloji sayesinde kolaylaşması ve ucuzlaması kentleşmenin hızlanmasında önemli bir role sahiptir. Buhar gücünün kullanılması bir taraftan türlü üretim etkinliklerinin, diğer taraftan da yönetimin hizmet ve dağılım etkinliklerinin fabrikalar çevresinde birikmesine neden olmuştur. Elektrik enerjisinin gelişmesi de kırsal alanlardan kentsel alanlara akın eden nüfusun kent merkezilerinden çevrelerine doğru dağıtıcı bir rol oynamasını sağlamıştır (Keleş, 2008: 33-34).

3.1.3.1.3. Siyasal Nedenler

Kentleşmeyi tetikleyen bu nedenler arasında daha çok yönetimin vermiş olduğu siyasi kararların, yönetimin yapısının özellikleri, hukuk kurumlarının bazıları ve uluslararası ilişkiler sayılmaktadır. Örneğin İngiltere’de çıkarılan Yeni Kentler Yasası bu ülkenin kentleşmesi üzerinde etkili olmuştur. Bu etkenlerin yanında aynı zamanda savaşlar, siyasi anlaşmazlıklar, gezme, yerleşme ve seyahat özgürlüğünü kısıtlayan yasaların kaldırılması, toprak mülkiyetine ilişkin hukuki düzenlemeler gibi siyasi unsurlar da kentleşme üzerinde etki yapan etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır (Keleş, 2008: 35).

3.1.3.1.4. Sosyo-psikolojik Nedenler

Bu nedenler, kır ve kent yaşam biçimleri, standartları arasındaki farklılıklardan kaynaklanan, genellikle kentin çekici özellikleri gözüyle bakılan nedenlerdir. Kentlerin sahip olduğu birçok toplumsal ve kültürel imkan ve hizmet insanları cezbetmektedir. Bu imkanların yanı sıra, kentlerin özgür havası, köyde sahip olduğuna göre daha geniş bir kümenin üyesi olma duygusu, kentli olmanın gururu gibi etmenler bunların başlıcalarıdır (Keleş, 2008: 37).

3.1.4. Kentlileşme

Kentleşme sürecine bağlı bir kavram olarak ortaya çıkan kentlileşme, kentleşmenin toplumsal değişme ve bütünleşme boyutunu ifade eder. Kentte toplumun her kesiminden insan bir araya gelmekte ve yaşamaktadır. Kent yaşamının ve fiziksel mekân belirleyicilerinin dayattığı koşullar insanların karşılıklı bağımlılık ilişkileri içinde yaşamalarını gerektirmektedir. Köy ailesinin kent ailesine dönüşümü, bir yandan kent ailesinin değerlerini benimsemesi, öte yandan kırsal aile değerlerini ve buna bağlı davranış kalıplarını terk etmesi ile bağlantılıdır. Kentlileşme, ya da kentli olmak birey ölçeğindeki bir değişim sürecidir. Bu süreç toplum ölçeğindeki kentleşme sürecinin birey ölçeğindeki yansımasıdır ve sosyal psikolojik yönü ağırlıklı olan bir süreçtir. Erkut (1996: 60) kentli insanı, örgütlerin geliştirdiği, şekillendirdiği, örgütler içinde doğan, eğitilen, çalışan, boş zamanlarını değerlendiren insan olarak tanımlamaktadır.

Louis Wirth (2002: 87-88), kentin tanımını yaparken yeryüzünün en uzak yerlerinden, türdeş ve aynı düşüncede olmayan farklı yapıdaki insanları, birbirlerine yardımcı olabilecek biçimde bir araya getirdiğini belirtir ve kenti üç özelliğin karakterize ettiğini varsayar. Bunlar, nüfusun büyüklüğü, yerleşim yerlerinin yoğunluğu ve yerleşim yerlerinde oturanların ve grup yaşamındaki farklılıklardır. Kentli nüfusun

sayısı, yerleşim yerlerinin yoğunluğu ve heterojenlik derecesi değişkenleri temelinde kentsel yaşamın nitelikleriyle değişik boyut ve tipteki kentler arasındaki farkları açıklamanın mümkün olduğunu belirtir. Ona göre, özgül yaşam biçimi olarak kentleşmeye görgül açıdan, karşılıklı olarak birbirine bağlı üç ayrı şekilde yaklaşılabilir (2002: 98): (1) Nüfusu, teknolojiyi ve ekolojik düzeni kapsayan fiziksel bir yapı olarak (2) özgül toplumsal yapıyı, toplumsal kurumlar dizisini ve tipik toplumsal ilişkiler kalıbını içeren bir toplumsal örgütlenme sistemi olarak (3) tutumlar ve düşünceler bütünü olarak ve tipik ortak davranış kurallarından kaynaklanan ve toplumsal denetim mekanizmasına bağlı kişiliklerin bir araya getirilmesi olarak.

Özer (2004: 121), kentleşmeyi her şeyden önce bir toplumsal değişim süreci olarak ifade eder ve bu süreç içerisinde bireylerin kente gelmeden önce edindikleri yaşam biçimlerinin değişimi söz konusu olduğunu yani bu sürecin bir anlamda kentle bütünleşme, kente uyum süreci olduğundan bahseder. Yaşam biçimlerinde meydana gelen değişime vurgu yapan bir diğer tanımda Keleş (1998)'in tanımıdır. Ona göre kentleşme, “kentleşme akımı sonunda toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratma süreci” dir (Keleş, 1998: 86).

Kentleşme, kente göç eden nüfusun yeni koşullara uygun ilişkiler biçimi geliştirerek geldikleri kentlerin ögesi olma sürecidir. Kentin bürokratik yapısı, yerleşik kentli nüfus ve kentsel örgütlerle ilişkinin artması bu sürece hız kazandırmaktadır. Ayrıca bireyin yapmış olduğu iş, gelmiş olduğu yerle ilişkilerinin sıklığı da bireylerin kentleşme sürecini etkilemektedir. Kentleşme süreci hızlandıkça kente uyum, kentle bütünleşme de artış göstermektedir. Ancak kişiler göç ettikleri yerle ilişkilerini yoğun tutması bu süreci olumsuz etkilemektedir (Erkan, 2002: 20-21).

Tatlidil (1998: 21)'e göre ise, demokratik işleyiş erdeminin ortaya çıktığı düşüncesiyle kentler, birbirine benzemeyen bireylerin birlikte yaşamalarına olanak tanımaktadır. Alt kültürlerin çeşitliliği, kentler için zenginlik ifadesidir. Bu yaklaşım içinde kentlileşme kavramı, kentsel yaşam deneyimi içinde elde edilen kültür birikimidir, kentsel yaşama uyumdur.

Kartal (1983: 92), 1950'li yıllardan sonra ülkemizde kırsal alandan kentsel alanlara göç hareketinin hızlandığını belirtmekte ve kentsel alanlara göçen köylülerin zaman içerisinde kentlileşmekte olduklarını belirtmiştir. Kentlileşen insanda “ekonomik” ve “sosyal” olmak üzere iki bakımdan değişimin olduğunu yani kentlileşmenin (a) ekonomik bakımdan kentlileşme (b) sosyal bakımdan kentlileşme şeklinde iki yanı olduğunu ifade etmektedir. “Ekonomik bakımdan kentlileşme” bireyin geçimini tamamen kentte ve kente özgü işlerle sağlıyor duruma gelmesidir. “Sosyal bakımdan kentlileşme” ise, kır kökenli bireyin türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve manevi değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşir. Ona göre bunlara paralel olarak kentlileşme “ekonomik mekân” ve “sosyal mekân”da gerçekleşir. “Ekonomik mekân”, bireyin “altyapısı”nı oluşturan tüm ekonomik ilişki ve faaliyetlerinin tanımlandığı soyut bir mekândır. “Sosyal mekân”, kişinin “üst yapısı”nı oluşturan benimsediği ve özümlediği tüm sosyal ve tinsel değerlerini, tavır ve davranışlarını kapsayan soyut bir mekândır. Kuramsal olarak kır insanının kent insanının ekonomik mekânı ve sosyal mekânı bir öğelidir. Ekonomik mekânı kır insanının yalnız kırsal öğeleri (kır ücret geliri, kır varlıkları, kır varlık geliri ve benzeri), sosyal mekânı yalnız kır sosyal ve tinsel öğeleri içerirken; kent insanının ekonomik mekânı yalnız kentsel ilişki ve etkinlikleri (kent ücret geliri, kent varlıkları, kent varlık

gelirleri ve benzeri), sosyal mekânı yalnız kent sosyal ve tinsel öğeleri içerir (Kartal, 1983: 93).

Kartal, kentlileşen insanın “ekonomik mekan”ının ve “sosyal mekan”ının iki öğeli olduğunu belirtir. Kentlileşen insanın “ekonomik mekan”ı ve “sosyal mekan”ı değişen oranlarda, kırsal ve kentsel öğeleri içerir diye ifade etmektedir. Ona göre kentleşme sürecindeki bu geçiş insanı, kırsal özelliklerden arınıp kent insanına yaklaştıkça “ekonomik mekan”ı ve “sosyal mekan”ı iki öğelilikten kurtulup tek öğeliliğe ulaşacağını belirtir (Kartal, 1983: 94).

Kentleşme süreci ile ilgili yapılan tanımlardaki ortak vurgu kentleşmenin bir değişim süreci olduğudur. Bu değişim süreci genel olarak, kırsal alandan kentsel alana göç sonrası bireylerin kente özgü işlerde çalışması, kente özgü davranışları benimsenmesi ve kentin sunduğu olanaklardan, fırsatlardan faydalanması yönünde ortaya çıkmaktadır. Bu toplumsal değişim süreci uyum ilişkisi olmakla beraber aynı zamanda fiziksel yerleşim süreci olarak da nitelenmektedir.

Kent yaşam süreci ile kentleşme kavramı ilişkili kavramlardır. Çok sayıda insanın aynı mekânları paylaşmak zorunda kalmasının getirdiği zorunluluk olarak görülebilecek kentleşme kavramının amaçladığı şey, uyumlu ve düzenli bir yapılandırma. Herkesin sadece kendisini düşündüğü ve diğerlerini dikkate almadığı bir yaşam tarzı, kentleri sorun yumakları haline dönüştürür. Bu nedenle kentleşme kavramı bir yandan kurallı bir yaşamı, diğer yandan kenti sevmeyi ve ona bağlanmayı gerektirmektedir (Yalçın, 2010: 230).

3.1.5. Kent Kültürü

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük’te kültür, “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere

iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (<http://tdkterim.gov.tr>, 2011).

Kültür, yaşam biçimini ve yaşamı anlamlı kılan sistemdir. Kültür olgusunun kaynağını, insanın öğrenme ve öğrendiklerini simgesel biçimlerde örgütleme, bu öğrendiklerini toplumun diğer üyelerine bilgi olarak iletme ve öğrendiklerini ya da kazandığı bilgileri temel olarak davranışlarını sergileyebilme gücü oluşturur. Bununla beraber kültür kavramını bir bütün olarak ele almak güçtür. Bütün araştırma alanlarındaki birikmiş bilginin yanı sıra kültür, toplumun tarihi boyunca çok sık değişikliğe uğrasa da kuşaktan kuşağa geçen değerleri, inançları ve normları kapsamaktadır. İnsanın bilgi hazinesi geliştikçe ve içinde yaşadığı toplum daha karmaşıktıkça, kültürel birikimin aktarılmasında aile gibi yerleşik toplumsal kurumların yetmediği ortaya çıkmıştır (Tatlıdil, 2009: 324).

Kentler, insanların sadece bir araya gelerek bir arada yaşadığı yerler olarak algılanmamalıdır. Günlük hayatlarındaki davranış kalıpları, düşünce biçimleri, politik tercihleri, sosyal ilişkileri gibi, aynı zamanda mimarisiyle, estetiğiyle, kente özgü hız ve ölçeğiyle ayrı özellik taşır (Es, 2008: 97). Tarihsel süreç içerisinde kentler, toplumların kültürlerini yansıtan mekânlar olmuşlardır. Kentlerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için, kentleri oluşturan toplumların kültürel etkileşim içerisinde olmaları şarttır. Kentle ilgili yapılan çalışmalara göre, kentin ve kent toplumunun sosyal, ekonomik ve politik koşullarından gelen birey ve grupların deneyimleriyle şekillendirdiği görülmektedir, kısaca kültür kent yaşamını biçimlendirmektedir (Tatlıdil, 2009: 325).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı-Yerleşme ve Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu (1995) çalışmalarında kent kültürü; “belli yerleşim yerlerinin somut koşullarında yerleşik düzende yaşayan toplulukların ekonomik, siyasal, ideolojik ve

benzeri her düzlemdeki birlikte yaşam pratiklerinin kronolojik süreç içindeki birikim ve birleşimi” olarak tanımlanmıştır. Aslında kent kültürü, o kentte yaşamış bütün medeniyetlerin sosyolojik, psikolojik, politik ve ekonomik olarak yapmış olduğu etkinliklerin gerek kentsel dokuda yer bulması, gerek toplumsal yaşamda kendini göstermesiyle ortaya çıkan bir bütünlüktür (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009: 79).

Bazı kent kültürü tanımlarında kır gibi tek tipli bir yapının aksine heterojenliği, çoğulculuğu barındırdığı ve evrensel nitelikte olduğu ifade edilmektedir.

Erjem (2009: 16), kent kültürünün heterojenliğine vurgu yaparak şu şekilde tanımlar: “Kent kültürü çoğulcu ve demokratik bir kültürdür. Kentin heterojenliği; farklı etnik, dinsel grupları içermesi, farklı sınıf katmanlarından oluşması, ekonomik faaliyetlerin ve iş bölümünün gelişmişliği kent kültürünün dinamiğini oluşturur. Bu bağlamda kentlerde değer ve dünya görüşünde çoğulculuk egemendir. Kırdaki tek tip ve baskın değer sistemlerinin aksine, kent kültürü çoğulcu ve hatta çatışan değerlerden oluşan bir kültürel sistemdir. “

Kent kültürü toplumsal oluşumun değişimini, dönüşümünü ve gelişimini ifade ettiği için durağan bir kavram değildir. Kent kültürü kavramını, altyapısı ile “evrensel”, üst yapısıyla ülkelere “özgü” olarak tanımlamak mümkündür. Kavramın evrensellik boyutunda, heterojen bir yerde yaşamak, ihtisaslaşmanın varlığı, nüfus yoğunluğu, insan eliyle yapılmış sunulardan yararlanma, sosyal açıdan ise kentte yaşam kurallarına uygunluk, çekirdek aileye geçiş, ikincil ilişkilerin başlaması gibi kişisel davranışlar vardır (Gölçük, 2007: 30-31).

Tatlıdil (2009: 326) kent kültürünü, “kentlerin bünyesinde barındırdığı insanların birbiriyle ilişki ve etkileşimlerini bir ilişki örüntüsü içinde düzenleyen sistemin tutkalı olarak görülür. Toplumsal sınıf, etnik ve dini farklılık ve farklı sosyal ve mesleki

grupların oluşturduğu alt kültür değerlerini mozaik olarak bir arada tutan kent kültürü, çağdaş kent anlayışının ve işleyişinin ürünüdür” şeklinde tanımlamaktadır.

Kent kültürü kavramı genel ve özel olmak üzere ikili bir anlama sahiptir. Birincisi, genel olarak bir kent kültürüne; ikincisi ise belli bir kentin kültürüne gönderme yapar. Kent kültürünün genel boyutu, bireyin sadece kentte değil ülkenin herhangi bir kentinde göstermek durumunda olduğu - kentlilik veya kentli kimliği olarak ifade edilen - tutum, davranış ve anlayış biçimini ifade eder. Bu özellikler çerçevesinde bireyler demokratik tutum, hoşgörülü olma, farklılıkları hoş görme ve farklı olanların kendisini ifade etme özgürlüğü, kente ve çevreye duyarlılık ve barış gibi kavramlar bakımından benzer anlayış düzeylerinde bulunurlar (Mutlu, 2011:3-4). Kent kültürünün özel boyutu ise, bir kentin, kendi özelliklerine dayalı kültürüne gönderme yapar. Yani bir kentin kendine özgü olan, diğer kentlerde bulunmayan “kimlik” öğelerinden meydana gelir. Kentin kendine özel “kimliğin” oluşmasında, her kentin sosyal, ekonomik ve politik etkinlikleri önemli rol oynar (Mutlu, 2011:5-6).

Redfield ve Singer, kentlerin kültür değişimindeki rollerini iki temel çerçevede ele almaktadırlar. Bunlar ortojenik ve heterojenik kentlerdir. Ortojenik kentlerin genel özelliği, yerleşik ve kendine özgü kültüre sahip olması ve bu kültürü çevresindeki değişik kültürleri, çözücü, eritici ve onlara kendi doğrultusunda yeni biçim verici yönde değiştirmesidir. Bu tür kentler eski kültür varlığını korumakla beraber, ondan türetilen yeni öğeler ve sentezler yeni açılımları birlikte getirmektedir. Heterojen kentler, değişik kültürden insanları ve grupları bir araya getirirken eski kültürle ters düşebilen yeni ve özgün bakış açılarının, düşünce biçimlerinin ve değer sistemlerinin doğmasına ve gelişmesine zemin hazırlayan yerleşim birimleridir. Burada kültürel değişimin kaynağı bizzat farklılık, çeşitlilik ve karmaşıklık olmaktadır. Heterojenik kentlerin özgün ve

yaratıcı yönleri baskındır (Redfield ve Singer'den aktaran Güçlü, 2002: 16-17). Günümüz kentlerinde olduğu gibi Tokat kentinin de kültürü, farklılıkları, eşitsizlikleri, çoğulculuğu bünyesinde barındıran heterojenik kent kültürü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaya (<http://erolkaya.com>: 19), kent kültürü denildiği zaman, günümüz Batı ülkeleri kentlerinde olduğu gibi kentleşmenin dinamosu olan sanayileşmenin ürettiği kültürden de bahsedildiğini varsaymaktadır. Kentlerin bugünkü yapısına kavuşmasında en önemli unsur sanayi devrimidir ve kent kültürü önemli ölçüde sanayi toplumunun özellikleriyle yoğrulmuştur. Buna karşılık, ithal sanayi ile kalkınmaya çalışan ülkelerde sanayi kültürün bir ögesi olmadığından, ne tam olarak sanayi toplumuna geçilebilmiş, ne de yeni bir kent kültürü üretilebilmiştir. Hele, ülkemizde olduğu gibi, kentlerin sanayileşme sonucu değil, tamamen ülkenin sosyo-ekonomik ve siyasal şartlarından kaynaklanan sağlıklı kent büyümelerinin olduğu yerlerde, kentler sanayi devriminin getirdiği kültürel özellikleri taşımazlar (Kaya, <http://erolkaya.com>: 19).

Hızlı ve çarpık kentleşme Türkiye toplumunda bir dizi sosyal ve kültürel soruna sebep olmaktadır. Kentleşmenin kültürel boyutunun ihmal edilmesi ve sosyal anlamda kentleşmenin gerçekleştirilememesi kültürel çarpıklığa, boşluğa veya bunalıma sebep olmaktadır. Kırsal alanlardan büyük kentlere göçen milyonlarca kişi için, kırsal kültür işlevini kaybetmektedir. Ancak bu kişiler kentsel kültürü de yeterince benimseyememektedirler (Kaya, <http://erolkaya.com>: 20). Bu göç hareketi, kırsal-kentsel olan arasında yeni fakat her ikisine de ait olamayan yaşam kültürlerinin doğuşuna ortam hazırlamakta, böylece kent, her geçen gün daha karmaşık bir yer olmaktadır. Diğer yandan, son dönemde göç ya da diğer sosyo-ekonomik değişimler nedeniyle kentlerde farklı sosyal sınıflar arasındaki fiziksel ve toplumsal sınırlar

belirginleşmekte, bunun sonucunda kentliler arasında kolektif kent kültürü oluşamamaktadır. Kolektif kent kültürünün oluşamaması ise kentli birey ve kentlilik bilinci oluşamamasına yol açan önemli etkenlerden biridir. (Birol, <http://w3.balikesir.edu.tr>)

3.1.6. Kentlilik Bilinci

Kentte yaşayan insanların kente uyumu denildiği zaman vurgulanan kentin fiziki ve doğal yapısıyla insanların bütünleşebilmesi ve kent halkının kent kültürü edinerek birbiriyle bir bütün olabilmesidir. İnsanların yaşadıkları kente ve kent halkıyla bütünleşmesi kentleri koruma ve geliştirme açısından önemli bir husustur (Kaya, vd., 2007: 34). Bu bakımdan kentlilik bilinci, bireyin kendini yaşadığı kentin bir parçası olarak algılaması, kente karşı duyarlılık göstermesi ve sorumluluk hissedebilmesi olarak ifade edilmektedir. Aynı zamanda kentsel yaşama uygun bilgisel ve eylemsel bir duruşu sergileyebilmesi, aktif bir birey olarak kent yaşamına katılması, katılımı da araçsallıktan amaçlılığa dönüştürebilmesidir (Geyik, 2010: 26). Kentlilik bilincinin oluşumunun esas koşulu, ifade edildiği gibi bireylerin yaşadıkları kent ile güçlü bağlar kurabilmelerinin yanı sıra, bu kişilerin kendilerini yaşadıkları kentin parçası olarak hissedebilmeleridir (Birol, <http://w3.balikesir.edu.tr>).

Kentlilik bilinci, kent kültürünü anlamak, kendini kente, kentin dinamiklerine ait ve güvende hissetmek, kentsel oluşumlardan sorumluluk duymak olarak kavramsallaştırılabilir. Aynı zamanda kentlilik bilinci biraz da kentte yaşayan bireylerin birbirini fark etmesi, anlaması, farklılıklarını çeşitlilik olarak algılaması ve bu çeşitlilik ve renk harmonisinden kent kültürü-kentlilik adına ortaklıkları çıkarma çabalarının bütünü olarak ifade edilmektedir (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009: 17-22).

Kent, heterojen bir sosyal yapı olduğundan kentte yaşayan bireylerin kentlilik bilinci dereceleri de birbirinden farklı olacaktır. Kentlilik bilincinin ilk evresi, kişinin kendini kentli olarak görmesidir. Kentlilik bilincinin diğer önemli göstergelerinden biri de, kişinin kendini o yere ait hissetmesidir. Bir yerin kimliği, yaşanan kentin diğerlerinden ayırt edilmesi, “benim kentim” şeklinde nitelendirilmesiyle gerçek ve sembolik olarak inşa edilmektedir (Güçlü, 2002: 18). Kentte yaşayanların mevcut durumda bulunan değişik kimliklerin (Müslüman, esnaf, sanatkar, Rizeli, Adanalı gibi) yanı sıra bir de içinde yaşadığı kentle özdeşleşebilen kimliğe sahip olmaları, diğer bir ifadeyle İstanbul’da yaşayanların aslen ait oldukları memleket kimliklerinin yanı sıra kendilerini İstanbullu olarak tanımlayabilmeleridir (Kaya vd., 2007: 43).

Kentlilik bilincinin, kişinin kendisini kentli olarak görmek ve kente ait hissetmek dışında pek çok kavramla daha ilişkili olduğu bilinmektedir. Kente karşı sorumlu olmak, kente ve kentliye saygılı olmak, kent kültürü, kentsel yaşam, kente bağımlılık ve benzeri kavramlar yazında kentlilik bilinci kapsamında değerlendirilen kavramlardır (Beyazlı ve Aydemir, 2008: 51). Kentini tanıyan, seven, onun her ögesini benimseyen, kentine sahip çıkan, doğal ve yapay her türlü çevre değerlerini koruyan kentli bireyler kentsel yaşam kalitesinin de yükselmesine katkıda bulunurlar (Es, 2008: 107).

Bireylerin kendilerini yaşadıkları kentlerle özdeşleştirememeleri sonucunda kente karşı bir sorumluluk duygusu da oluşmamaktadır. Bu da sahipsiz yapıda kentlerin oluşmasına ve bu mekânların hor görülmesine, tahrip edilmesine, gelişmemesine neden olmaktadır. Kentlilik bilincinin gelişmesi için sadece ortak bir kentte yaşamak yeterli özellik değildir. Bir şehirde yaşayan bireylerin yaşadıkları şehre karşı aitlik duygusu taşımaları ise o şehri korumaları, geliştirmeleri, şehrin mimari ve yönetimine katılmaları

ile mümkün olabilmektedir. İnsanlar kendilerinin içinde oldukları olguları daha kolay sahiplenmektedirler (Kaya vd., 2007: 44).

Ayrıca günümüzde yaşanan hızlı ve kontrolsüz göç hareketleri sonucu kontrolsüz gelişip büyüyen kentlerimizde kent ortak bir yaşamın alanı olamamakta ve kültürel pota işlevini yerine getirememektedir. Bu da paydaşlık kültürü yerine yalıtılmış bir kültürel yapının gelişmesi sonucunu doğurmaktadır. Kentle bütünleşememiş, kentsel yaşamdan ve toplumdaki soyutlanmış bireyler de kendi kabukları içerisine çekilerek yaşamlarını sürdürmeye başlamaktadırlar. Özgürleşemeyen bu bireyler, birincil ilişkilere yönelmekte ve çözümü ya bireyselleşmede ya da cemaatleşmede bulmaktadır.

3.1.6.1. Kentlilik Bilinci Göstergeleri

Kentlerde yaşayan bireylerin kentlilik bilincini belirleyen unsurlar; kente duyulan aidiyet ve bağlılık, kent kurumlarına katılım, kenti sahiplenme, kent sorunlarına duyarlılık ve kentsel farkındalık olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.6.1.1. Kentsel Aidiyet

Kentlilik bilincinin önemli belirleyicilerinden biri olarak kente aidiyet veya kente ait olma duygusu bireyin kendini yaşadığı mekâna ait hissetmesi, kentli olarak görmesi, onun bir parçası olduğunun farkına varması ve bu aidiyet hissini kent içi pratiklerde sergileyebilmesidir (GENAR, 2006: 141). Güçlü (2002: 18) ise, bireyin hem kendini kente ait hissetmesini ve hem de buna bağlı olarak kentsel yaşama duyarlılıklarının gelişmesini, “yer kimliği”nin sağlayabileceğini belirtmiştir.

3.1.6.1.2. Kenti Sahiplenme

Kenti sahiplenme, bireyin kenti koruması ve kentin gelişimine katkıda bulunma çabasıdır. Sahiplenme duygusu ile kente aidiyet birbiriyle oldukça ilişkilidir.

Sahiplenmenin oluşabilmesi için öncelikli olarak aidiyet duygusunun sağlıklı bir biçimde gelişmiş olması gerekmektedir. Kente aidiyet için en önemli şey bireyin kenti evi olarak görmesidir (GENAR, 2006: 130). Kenti sahiplenen bireyler kenti koruyucu mekanizmalardan biri olmanın yanı sıra aynı zamanda yaşadıkları kent hakkında da bilgisel donanıma sahip olur. Kentteki konumunu iyi anlayan birey, yaşadığı çevrenin şekillendirilmesinde söz sahibi olmanın yararlılığına inanırsa ve bunun için bir çaba gösterirse, bilinçli kentli oluşumu süreci başlamış olur (Beyazlı ve Aydemir, 2008: 51).

3.1.6.1.3. Kent Kurumlarına Katılım

Kent kurumları, kentin doğasına göre şekillenmiştir. Kentli olmanın, kent kültürünü kazanmanın yollarından biri kentsel kurumlara üyeliktir. Birey kent kurumlarıyla olan sağlıklı ilişkileri sayesinde hem kent doğasını kavrayabilir hem de kente uygun olan bir yaşam felsefesi belirleyebilir (Geyik, 2010: 39).

Kentli olmak, kentsel bir ortamda, kentli bir ailenin içinde büyümekle olanaklıdır. Kent kültürünü kazanmak, belirli bir bilgi, bilinç ve tecrübe gerektirir. Kentli olmak, kentin örgütlü dokusu içinde yer almakla olanaklıdır. Kentin dokusu içinde yer almanın en iyi göstergesi, kentin yapısını meydana getiren ekonomi, hukuk, sağlık, eğitim, siyaset, sanat kurumlarının oluşturduğu gruplara katılmak ve onların ürünlerinden pay almakla mümkündür (Güçlü, 2002: 83-84). Kent konseyleri, sivil toplum kuruluşları, sanat ve kültür merkezleri gibi bireye gelişme imkanı sunan faaliyetlere katılım önemlidir. Bireylerin kent yaşamında kendilerini etkileyecek kararlara kayıtsız kalmayıp tepki göstermeleri ve örgütlenme düzeyleri kentlilik bilinci göstergelerindedir.

3.1.6.1.4. Kent Sorunlarıyla İlgilenme

Birçok fırsatın mekânı olan kentler aynı zamanda birçok sorunun da bulunduğu yerlerdir. Bu sorunların varlığını ortadan kaldırmak zor olmakla birlikte en az seviyeye indirmek mümkündür. Bu da kentteki bireylerin duyarlılıklarına bağlı olan bir durumdur. Kent sorunlarına duyarsız birey kentlilik bilicinden de yoksun demektir (Geyik, 2010: 39). Öte taraftan katılımcı faaliyetlerin sürdürülebilirliği için bunların “etkili olabileceği” ortamların oluşturulması gerekir. Katılım sürecinde bireyler, gösterdikleri çabaların kent yönetimlerince dikkate alındığını görmek ve bilmek isterler. Bu sebeple, kent yönetimlerinin davranış biçimi, katılımcılık oranını ve bireylerin kararlılığını etkiler (Mutlu, 2011: 6).

Kentte yaşayan bireylerin düşünceleri, kenti algılama biçimleri, kentsel sorunları hissetmeleri, bu sorunlara çözüm bulmak için göstermiş oldukları davranışlar, kentin dinamizminde önemli rol oynamaktadır (Güçlü, 2002: 92).

Yaşanılan yerin sorunlarına yönelik hassasiyet derecesi, çevrede yaşanılan olumsuzlukları gidermeye yönelik bir çabanın gösterilip gösterilmediği gibi hususlar kentlilik bilinci seviyesini de göstermektedir (Kaya vd., 2007: 46).

3.1.6.1.5. Kentsel Farkındalık

Kenti sahiplenme ve kentsel sorunlara duyarlılıkla alakalı olan kentsel farkındalık, bir kentte sunulan olanakları, eksiklikleri değişiklikleri görebilme, kentin tarihi kültürü hakkında bilgili olma, kentsel yönetimlerin hizmet sunumlarını izleme gibi öğelerden oluşur. Bu bağlamda farkındalık, peyzaj, altyapı ve üst yapı olanakları, yönetim, ekonomi gibi kentin asli unsurları hakkında bir değer yargısına sahip olmayı gerektirir (Mutlu, 2011: 6).

3.1.6.2. Kentlilik Bilincini Etkileyen Faktörler

Kentlilik bilinci, sadece eğitim veya kamusal alanda oluşturulan gündemlerle ortaya çıkarılabilecek bir olgu değildir. Kuşkusuz kente aidiyeti etkileyen faktörler sosyal, ekonomik, bireysel ve fiziksel (Güçlü, 2002; Geyik, 2010; Mutlu, 2011) faktörler olarak ifade edilmektedir.

3.1.6.2.1. Bireysel Faktörler

Bu faktörler arasında yaş, doğum yeri iş sahibi olma sayılmaktadır. Genç bireylerde kentlilik bilinci yetişkin, orta ve orta yaş üstü bireylere göre daha kolay ve hızlı oluşabilir. Bu durumun meydana gelmesinde çeşitli faktörler etkin olmakla birlikte en önemli faktör şüphesiz bireylerin buldukları yaş düzeylerinin eğitilmelerine, farkındalık duygusunun oluşturulmasına geniş ölçüde olanak sağlamasıdır (Geyik, 2010:31).

Bireysel faktörlerden bir diğeri ise kentlilik bilinci oluşumu üzerinde çok önemli bir etkisi olan kişinin doğum yeridir. Doğum yeri ve en uzun kalınan yer gibi etkenler, bireyin toplum içindeki davranışlarını, yaşamı algılayış ve değerlendirişini belirleyen faktörlerdendir. Ülkemizde çoğu birey kendini yaşadıkları yerden daha çok doğdukları yere ait olarak hissetmektedir ve bu durum onların yaşadıkları kentlere halihazırda aidiyet duyguları geliştirmelerine engel teşkil etmektedir (Geyik, 2010: 31).

Bireyin kentlilik bilincini etkileyen bireysel faktörlerden sonuncusu bireyin bir “iş sahibi olması”dır. Bu hususla kastedilen bireyin çalışma hayatında olup olmadığı ve çalışma koşullarının onun kent yaşamının sosyo-kültürel imkanlarını gerçekleştirmesine olanak sağlayıp sağlayamadığıdır. Kırsal alandan göçenlerin birçoğunda kadın iş hayatından uzaktadır. Çalışmayan kadınlar zorunlu bir durum olmadıkça evlerinden çıkmamakta ve kentsel aktivitelere katılımları düşük düzeyde kalmaktadır. Erkekler ise

yoğun çalışma temposundan fırsat bulamamakta ve kentin olanaklarından faydalanamamaktadır. Yaşadığı kenti tanımayan, kentteki doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerini bilmeyen bireyler kente değer yüklemesi de güçleşmektedir. İşi ve ekonomik olarak bir bağımsızlığı olmayan bireylerin kentle bütünleşmeleri güçleşmekte ve bu bireyler kendilerini kente yabancı olarak algılamaktadırlar (Geyik, 2010: 32).

3.1.6.2.2. Sosyal Faktörler

Bireyin eğitim durumu, boş zamanlarını değerlendirme biçimi ve içinde bulunduğu sosyal çevre kentlilik bilincinin oluşumuna etki eden sosyal faktörlerdir. Eğitim toplumun temel ihtiyaçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim, bireyde istenilen davranışları oluşturma süreci olarak ifade edilmektedir. Genel anlamda; kültürel değerleri aktarma, bireyi toplumsallaştırma, üretkenliği artırma, kalıtımla gelen gizli güçleri ortaya çıkararak geliştirmeye yönelik amaçları vardır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009: 23). Eğitim, gerek sosyal varlık olan insanın sosyal yaşama uyum sağlamasında ve toplumun kültürünü içselleştirmesinde, gerekse var olan yapının şekillenmesinde önemli rol oynar.

Kentlilik bilincinin oluşumunu etkileyen sosyal faktörlerden bir diğeri de bireyin boş zamanları değerlendirme biçimidir. Boş zaman değerlendirme şüphesiz bireyin eğitim durumu, mesleği, gelir düzeyine yani bireyin bulunduğu sosyal tabakaya göre farklılık göstermektedir. Herhangi bir işte çalışan bireyler ile herhangi bir işte çalışmayan bireylerin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri, onların kentlilik bilinci oluşumlarına da etki etmektedir. Kısıtlı bir sosyal çevrede yaşayan bireylerle geniş olanaklara sahip bir sosyal çevrede yaşayan bireylerin kentlilik bilinci düzeyi farklılık gösterecektir. Bireyin boş zamanında kente bütünleşmeye ve etkileşime yönelik aktivitelerde bulunması büyük önem taşır (Geyik, 2010: 33-34).

Birey kişiliği doğuştan ve sonradan kazandığı niteliklerle şekillenir, doğuştan getirdikleri onun mizacını, sonradan edindikleriyse karakterini şekillendirir. Kentlilik bilinci bireyin karakter yapısının sahip olduğu niteliklerden yalnızca biridir. Bu niteliğin oluşum iç (bireysel) ve dış (sosyal) faktörlerin etkileşimiyle sağlanır. Dış faktör konumundaki sosyal çevrenin bireyi sağlıklı bir sosyalleşme süreci içinde doğru yönlendirmeleri açısından oldukça önem arz etmektedir. Kentlilik bilinci öncelikle küçük toplumsal gruplarda başlar sonrasında büyük olanlara doğru yayılır. Aile, apartman, sokak, okul ve mahalle de ortaya çıkmamış kentlilik bilincinin kente yayılması mümkün değildir. Kente yönelik bilinç, aitlik, algı ve farkındalık duygusunun bireyde oluşmasında sosyal çevre doğrudan etkilidir (Mutlu, 2011: 7).

3.1.6.2.3. Ekonomik Faktörler

Kırdan kente göç edenlerde hızlı biçimde kentlilik bilinci oluşturmanın etkili yollarından birisi onlara sağlanacak ekonomik ve sosyal imkanlardır. Kırsal göçmen gerekli ekonomik ve sosyal şartlara ulaşamadıkça kentli kimliğinden, kentlilik bilincinden de yoksun kalmaktadır. Kentteki yaşam koşullarının nasıl olacağını bireyin sosyo-ekonomik koşulları belirler. Kentin olanaklarından üst düzeyde faydalanan bireylerin varlığı, yeterli düzeyde yararlanamayan bireylerin kente yabancılaşmasına yol açacaktır. Kente yabancılaşan birey ise kenti sevme, sorumluluk alma, sahiplenme gibi duygulardan yoksunlaşır ve kentle aidiyetini sağlıklı şekilde kuramaz (Mutlu, 2011: 7-8).

Sosyo-ekonomik açıdan alt gelir grubundaki bireylerin çalışma koşulları, onların bireysel, kültürel ve sosyal gelişimlerine büyük olanaklar tanımamaktadır. Gelir ve eğitim düzeylerinin düşük olması onların kısıtlı bir sosyal çevre içinde barınmalarına neden olabilmektedir (Mutlu, 2011: 8).

Kentlilik bilincine yönelik eğitim ve seminerler her ne kadar bütün kent halkını içine alacak şekilde tasarlansa da, bu çalışmaların ana merkezine kesinlikle yarının büyükleri olacak bu günün küçüklerini ve gençlerini koymak gerekmektedir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, kişilerin eğitim seviyesi ve geliri yükseldikçe kenti sahiplenme hissi o kadar artmaktadır.

3.1.6.2.4. Fiziki Faktörler

Bireyler buldukları sosyal tabakalara göre kentin belli yerlerine yerleşmektedirler. Kırsal yerlerden göçen bireylerin yaşadıkları semtlerin görece yoksulluk ve yoksunluk içinde oluşu, bu yerlerin kentin bir parçası olmadığı düşüncesini oluşturmaktadır. Bu durum ise, bu bireylerin kente olumlu yaklaşımlarını ve dolayısıyla kentlileşmelerini, kentlilik bilinci oluşumlarını sekteye uğratmaktadır. Altyapı eksikliği, park ve yeşil alan yokluğu, sağlık ve benzeri kurumların yetersizliği kırsal göçmenlere kırsal yerlerde yaşadıkları hissi uyandırmakta ve bundan dolayı sosyo-kültürel anlamda bir değişim hissetmemektedirler (Geyik, 2010:37-38).

4. TÜRKİYE’DE KENTLEŞME SÜRECİ VE ÖZELLİKLERİ, TOKAT İLİNİN SOSYAL YAPISI

4.1. Türkiye’de Kentleşme

4.1.1. Türkiye’de Kentleşmenin Niteliği

Türkiye’deki kentleşme olgusu, ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısını şekillendiren temel unsurlardan birisidir. Kentleşme olgusu Türkiye’de yalnızca tarımdaki değişmelerin ve sanayileşmenin bir sonucu değil, toplumsal değişme sürecinin de bir göstergesidir. Ayrıca, kentleşmenin siyasal, toplumsal ve ekonomik yapı üzerinde de etkileri bulunmaktadır (Erjem, 2009: 24).

18. yüzyıl sonlarından itibaren dünyada birçok ülkeyi etkisi altına alan kentleşmenin Türkiye’de 1950’li yıllara kadar etkin olduğunu söylemek zordur. Gelişmiş ülkelerde sanayileşme ile orantılı şekilde ilerleme gösteren kentleşme ülkemizde farklı bir şekilde gelişim göstermiş, azgelişmiş ülkelerde görüldüğü gibi sanayileşmeye dayalı olmayan bir kentleşme gerçekleşmiştir. “Sanayisiz gelişme” veya “çarpık kentleşme” denilen az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülen kentleşme süreci görülmüştür.

Türk toplumuna yüzyıllardır hakim olan basit saban ve öküz teknolojisi ile kısıtlı artı ürününe ve onun dolaysız denetimine dayalı bir temel yapıdan makineleşmenin hakim olduğu kendi kendine yeten köy topluluğu anlayışına zıt bir başka temel yapıya hızlı bir geçiş yaşanmıştır. Tarımda makineleşmenin iticiliğinin dışında kır işsizliği, kan davaları gibi kırın aşırı nüfusu dışarı itmesi gibi sebepler de sayılabilmektedir (Sağlam, 2006: 37).

Ülkemizde görülen kentleşme hareketi olağan doğurganlık dışında iç göçlerin etkisinin bir sonucudur. Türkiye’de doğurganlığa dayanan nüfus artışı ile kentleşme

oranlarının karşılaştırılması, kent nüfusundaki artışın kentlerdeki doğurganlığın doğal sonucu olmadığını göstermektedir. Kısacası kentli nüfus kırsal nüfusunu emerek büyümektedir (Özer, 2004: 51).

Ülkemizdeki kentleşmenin diğer bir özelliği ise çok hızlı bir şekilde gerçekleşmiş olmasıdır. Bu göç hareketi günümüzde de hız kaybetmeden devam etmektedir. 1927’de %25 dolaylarında olan kentli nüfus günümüzde %75’e kadar ulaşmıştır. Ancak ülkemizde iç göçlerin ve kentleşmenin her dönemde aynı doğrultuda ilerlediğini görememekteyiz. 1950’ye kadar düşük seviyede olan kentleşme hızı 1980-1985 yılları arasında en yüksek hızına ulaşmış, 1985 sonrasındaki dönemde kısmen duraklama dönemine girilmiştir (Özer, 2004: 53).

Kentleşme hareketi sonucunda, bütün kentlerin eşit düzeyde büyümemesi, özellikle görece sanayileşmiş ya da hizmet sektörünün artmış olduğu kentlerin daha hızlı bir şekilde büyümeleri, diğer kentlerin aynı oranda büyüyememeleri ülkemiz kentleşmesinin özelliklerindedir.

Kentleşme her ne kadar kalkınma planlarıyla devlet tarafından desteklenen bir süreç olsa da göç hızının sanayileşmeden yüksek olması kente yeni gelenlerin istihdamında sorun oluşturmuştur. Türkiye’de sanayileşmeye dayanmayan kentleşme, köyden kente göç eden kitlelerin kent kesimi istihdamında sanayi dışı sektörlerin ağırlık kazanmaları ve enformel bir sektörün oluşmasına neden olmuştur. Bu sektör üretici olmayan bazı iş alanlarını (işportacılık, hamallık, ayakkabı boyacılığı, piyango satıcılığı, kapıcılık, temizlikçilik, yazıhane ve büro işleri gibi) kapsamaktadır (Sezal, 1992).

4.2. Türkiye’de Kentleşme Süreci

Toplam nüfus içinde kırsal nüfusun ağırlığında sürekli bir azalma olmuş ve 1950’li yıllardan başlayarak önemli bir hız kazanmıştır (Sencer, 1979: 70). İlk nüfus sayımı yapılan 1927 yılında kırsal nüfusun toplam nüfusu oranı %75,78 iken 1950’de %74,96, 1975’de %58,19 ve 2000’de %35,10 olmuştur (TÜİK, www.tuik.gov.tr). 1927-2000 yılları arasındaki 73 yıllık süreçte toplam nüfus 5 kat artış gösterirken, kent nüfusu 14 kat, kır nüfusu 2 kattan biraz fazla artış göstermiştir.

Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında Türkiye’de kentleşme sürecinin belirli özelliklere sahip olduğu ve belirli özelliklere göre geliştiği görülmektedir. Ülkemizin geçirmiş olduğu bu kentleşme süreci genel olarak birbirini takip eden üç dönem halinde ele alınmıştır. Bu dönemler; 1923-1950 arası dönem, 1950-1980 arası dönem ve 1980 sonrası dönem.

4.2.1. 1923-1950 Arası Dönem

Türkiye’de bu dönemde güçlü bir kentleşme hareketi görülmemektedir. Ülkemizde 1923-1950 döneminde ölüm hızının azalması ve doğum hızının da artması sonucunda toplam nüfus 13 648 270’den, 20 947 188’e yükselmiştir. Fakat nüfus ağırlıklı olarak kırsal kesimde yer almış, kente yönelik göçler çok düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Türkiye tam bir köy toplumu görünümündedir (Keleş, 1997). 1927 yılında 3 305 879 olan kent nüfusu 1950 yılında 5 244 337’ye yükselmiştir. Bu süreçte kır nüfusu 10 342 391 iken 15 702.851’e yükselmiştir. Kent yerleşmelerinin sayısı 66’dan 102’ye, 50 binden fazla nüfuslu kentlerin sayısı 5’ten 11’e yükselmiştir (Sencer, 1979: 74). Bu dönemde kentleşmedeki çok küçük canlanma, kentlerdeki doğal nüfus artışı ve devlet eliyle kurulan temel sanayi kuruluşlarının etkisiyle gerçekleşmiştir. Bu yıllarda kentsel alandaki nüfus artışının

kırsal alanlardan gelen göçe değil, daha ziyade kendi gelişme dinamiğine bağlı olduğu görülmektedir (Güçlü, 2002: 27).

Bu dönemde ülkedeki kapalı ekonomiye bağlı üretim ilişkileri, ulaşım ve iletişim olanaklarının sınırlı olması, kırsal ve kentsel alanlarda daha yapısal dönüşümlerin başlamamış olması da kentleşmeyi büyük ölçüde etkilemiştir (Güçlü, 2002: 28).

Tablo 4.1:Kent ve Kır Nüfusu, Kent ve Kır Oranı (%) ve Kentli Nüfus Artış Hızı (%) 1927-1950

Yıllar	Kentsel Nüfus (10.000+ yerler)	Yüzde	Kırsal Nüfus	Yüzde	Kentli Nüfus Artış Hızı (%)
1927	3.305.879	24,22	10.342.391	75,78	-
1935	3.802.642	23,53	12.355.376	76,47	17,50
1940	4.346.249	24,39	13.474.701	75,61	26,72
1945	4.687.102	24,94	14.103.072	75,06	15,10
1950	5.244.337	25,04	15.702.851	74,96	22,47

Kaynak : (www.tuik.gov.tr, 2012)

1927-1950 yılları arasında Batı Avrupa ülkelerinin kentleşme hızı ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin kentleşme hızı çok düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Ne kadar devlet eliyle bazı sanayi kuruluşları kurulsa da bu yıllarda Türkiye tam bir tarım ülkesi niteliği göstermektedir (Erkan, 2002: 84).

1927-1950 döneminde çeşitli etmenlere bağlı olarak doğal nüfus artışının düşük düzeyde kalmasından ötürü kırsal alanda bir nüfus yığılması olmamış ve bunun yanı sıra tarımda makineleşmenin gelişmemiş olması, henüz tarıma açılmamış alanların bulunması, köy ile kent arasında toplumsal-ekonomik ve fiziksel bir ilişkinin gelişmemiş olmasından dolayı, köyden kente doğru bireyleri kente itici güçler oluşmamıştır (Sencer, 1979: 74).

4.2.2. 1950-1980 Dönemi

1950'yi izleyen yıllar Türkiye'de kentleşme hareketinin aşırı şekilde hız kazandığı bir dönemdir. Bu hareketlenmenin en önemli sebebi 1950 yılından sonra yürürlüğe konulan ekonomik ve sosyal politikalarıdır. 1950'li yıllardan önce izlenen

nüfus ve sağlık politikaları sonucunda, azalan ölüm oranları ile beraber ortalama ömrün uzaması, tarımsal işletmelerdeki karar vericileri sabitleştirirken, tarımda makineleşme, toprak tasarruf edici girdi kullanımının yaygınlaşması ile birlikte, hızla artış gösteren genç nüfus üstünde bir baskı oluşturmuştur. Ayrıca köy ile kent arası ulaşımın kolaylaşması, haber kanallarının artarak çeşitlenmesi, işgücü açısından kentsel ücretin köydeki ücrete göre daha fazla olması kırsal-kent arasındaki hareketliliği başlatmıştır (Güçlü, 2002: 29).

1950'lerden itibaren başlayan kentleşme olgusu devlet tarafından da desteklenmiş, bu destek İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda şu ifadelerle belirtilmiştir: “Şehirleşme desteklenecek ve şehirleşmeden ekonomiyi itici bir güç ve bir gelişme aracı olarak yararlanılacaktır” (DPT, 1968: 263).

Ülkemizde görülen bu kırsaldan kente yönelik hareketlilik, kentlerin büyük çaplı işgücüne ihtiyaç duyması neticesinde gerçekleşmiş bir hareket değildir. Kentlerimizde henüz tam olarak olgunlaşmamış ekonomik büyüme, Marshall yardımıyla kapitalist üretim araçlarının kentlere uğramadan kırsal üretime gönderilmesi, onarılması mümkün olmayacak büyük sorunları beraberinde getirmiştir (Yalçın, 2010: 233).

1950-1980 dönemindeki kentleşme hareketlerini bir önceki dönemden ayıran en önemli fark, kentlerin doğal nüfus artışından çok kırsal alandan kentlere yönelik göçlerle büyümeleri olmuştur. Nitekim 1950 öncesi dönemde toplam ve kentsel nüfus artışları arasında belirgin bir fark bulunmazken, 1950'den sonra kentsel nüfus artışının toplam nüfus artışını bir hayli geride bıraktığı gözlenir. 1950'de %21,7 olan toplam nüfus artışı, 1955 ve 1960 yıllarında %27-%29 arasında gerçekleşmiştir. Buna karşılık, 1950'de %22,5 olan kentsel nüfus artışı, 1955 ve 1960'ta sırasıyla %55,6 ve %49,2 gibi yüksek bir düzeye ulaşmıştır. Tüm bu göstergeler, kentsel nüfustaki artışın en az

yarıdan fazlasının göçlerden kaynaklandığı yönündeki görüşleri destekler niteliktedir (Işık, 2005: 62).

Söz konusu dönemde, bir taraftan mevcut kentlerin nüfusu hızla artarken, diğer taraftan da, çok sayıda yerleşme nüfuslanarak kent statüsü kazanmıştır. 1950'den sonraki dönemde 102 olan kent yerleşmelerinin sayısı 1980'de 320'ye (Keleş, 2008: 63), 50 bin nüfusun üzerinde kentlerin sayısı da 11'den 65'e yükselmiştir (Sencer, 1979: 74). Kentli nüfus 1950 yılına göre 1980 yılında neredeyse 4 kata yakın bir artış göstermiş, genel nüfus içindeki payı da %25'lerden %44'lere kadar artmıştır. 1927-1950 arasında kentsel nüfus % 59; 1950-1980 döneminde ise %275 artmıştır (Işık, 2005: 62). Bu dönemde kırsal ve kentsel nüfus nicelik olarak da artış göstermiştir. Ancak kentsel nüfusun yıllık artış oranı kırsal nüfusun yıllık artış oranından yüksek olmuştur (Erjem, 2009: 26).

Tablo 4.2: Kent ve Kır Nüfusu, Kent ve Kır Oranı (%) ve Kentli Nüfus Artış Hızı (%) 1950-1980

Yıllar	Kentsel Nüfus (10.000+ yerler)	Yüzde %	Kırsal Nüfus	Yüzde %	Kentli Nüfus Artış Hızı (%)
1950	5.244.337	25,04	15.702.851	74,96	22,47
1955	6.927.343	28,79	17.137.420	71,21	55,67
1960	8.859.731	31,92	18.895.089	68,08	49,21
1965	10.805.817	34,42	20.585.604	65,58	39,71
1970	13.961.101	38,45	21.914.075	61,55	47,33
1975	16.869.068	41,81	23.478.651	58,19	41,75
1980	19.645.007	43,91	25.091.950	56,09	30,47

Kaynak : (www.tuik.gov.tr, 2012)

1950'den sonra hız kazanan kentleşme hareketi 1960-1970 yılları arasında da devam etmiştir. 1950-1960 arası dönemde %52,4 olan kentsel nüfus artışı 1960-1965 arasında %39,7'ye gerilemiş 1965-1970 yılları arasında %47,3'e yükselmiştir. Kırsal alanlara yönelik destekleme alımlarının uygulanması ile kırsal alanda yaşayan bireylerde gelir artışı yaşanması, 1960-1970 yılları arası kentsel nüfus artışındaki azalmanın sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır (Işık, 2005: 62). Ayrıca bu dönemde Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine yönelik işçi göçleri de kırsal alandaki

bireyler için yeni bir göç alternatifi oluşturmuştur. Buna bağlı olarak 1961-1971 yılları arasında resmi yollarla yurtdışına gönderilen kişi sayısı 596 238'dir (Işık, 2005: 62).

1970-1980 arası dönem, 1950'ye kadar olan dönemdeki kentsel nüfus artış hızından sonra en düşük kentsel nüfus artış hızının olduğu dönemdir. Bu durumun oluşmasında, ülkemizin içinde bulunduğu siyasi, ekonomik ve sosyal koşullar etkili olmuştur. 1970'lerin sonu 1980'lerin başında yatırımların hemen hemen tümüyle durması ile sonuçlanan ekonomik kriz, yüksek enflasyon, konut altyapı ve kamu hizmetlerinin artan nüfus karşısında yetersiz kalması gibi sorunlar bunlardan bazılarıdır (Güçlü, 2002: 29).

4.2.3. 1980 Sonrası Dönem

1980 sonrası dönemdeki kentleşme hareketlerine baktığımızda en dikkat edici yön nüfus bakımından artık kırsal alanların kentsel alanların gerisinde kalmasıdır. 1980-1990 yılları arasında kentsel nüfus 19 645 007'den 33 326 351'e yükselirken, kırsal nüfus 25 091 950'den 23 146 684'e gerilemiştir. 1980 sonrası dönemde kentli nüfus kırsal nüfusu yakalamış ve geride bırakmıştır. Özellikle 1980-1985 yılları arası dönemde binde 62,6'lık bir kentsel nüfus artışı ile Cumhuriyet tarihinin en yüksek kentsel nüfus artışı olmuştur. 2000 yılında kentsel nüfusun toplam nüfusa oranı %64,90'a ulaşırken, Aralık 2011 itibariyle bu oran %76,8'e ulaşmıştır (TUİK, www.tuik.gov.tr)

Tablo 4.3: Kent ve Kır Nüfusu, Kent ve Kır Oranı (%) ve Kentli Nüfus Artış Hızı (%) 1980 ve sonrası

Yıllar	Kentsel Nüfus (10.000+ yerler)	Yüzde %	Kırsal Nüfus	Yüzde %	Kentli Nüfus Artış Hızı %
1980	19.645.007	43,91	25.091.950	56,09	30,47
1985	26.865.757	53,03	23.798.701	46,97	62,61
1990	33.326.351	59,01	23.146.684	40,99	43,10
2000	44.066.274	64,90	23.797.653	35,10	26,81

Kaynak : (www.tuik.gov.tr, 2012)

1980-1985 arası dönemde kentleşme hızının aşırı derecede artmasında yeni yönetsel yapılanmaların da etken olduğunu ifade edebiliriz. 1981 yılından sonra 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile bazı büyük kentlerimizin “büyükşehir” statüsüne alınmasıyla birlikte kentsel sınır alanları genişletilmiş ve bunun sonucunda kentsel nüfus dolaylı olarak artmıştır (Işık, 2005: 64).

1980 sonrası dönemde kentleşme üzerinde iç göçlerin etkisi devam etmekle birlikte boyut değiştirmeye başlamıştır. Bu döneme kadar kırdan kente yönelik göç akımının kentten kente veya kentler arası göçe dönüştüğü de gözlenmektedir (Erjem, 2009: 28). Tablo 5.4’de Türkiye’de iç göçün yönü ile ilgili veriler ışığında 1980-1985 ile 1985-1990 yılları karşılaştırıldığında, kentten kente ve köyden köye göç oranı artarken, köyden kente ve kentten köye göç oranının azaldığı görülmektedir. 1995-2000 yılları arasında TÜİK verilerine göre her 100 kişiden 11’i yerleşim yerleri arasında (il merkezi, ilçe merkezi, bucak, köy), 8’i ise iller arasında göç etmiştir. Yani iller arasındaki göç diğer göç türlerine göre daha ön plana çıkmaktadır (Bal, 2008: 107-108).

Tablo 4.4: Türkiye’de İç Göçün Yönü (1975-2000)

		1975-1980	1980-1985	1985-1990	1995-2000
Kente kente	Nüfus	1.752.817	2.146.100	3.359.357	3.867.979
	Yüzde	48,90	56,18	62,18	57,80
Köyden kente	Nüfus	610.067	860.438	969.871	1.168.285
	Yüzde	17,02	22,53	17,95	17,46
Kentten köye	Nüfus	692.828	490.653	680.527	1.342.518
	Yüzde	19,33	12,84	12,60	20,06
Köyden köye	Nüfus	528.709	322.709	392.935	313.481
	Yüzde	14,75	8,45	7,27	4,68
Toplam	Nüfus	3.584.421	3.819.910	5.402.935	6.692.263
	Yüzde	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak : (TÜİK, 2010)

1980 yılından sonra kırsal alandan kente hızlı bir göç yaşanmasıyla birlikte 2000’li yıllara gelindiğinde Türkiye’deki kentleşmenin gelişmiş ülkelerdeki kentleşme seviyesini yakalamıştır (Erkan, 2002: 86). 1985 yılından sonra kentsel nüfus artış

hızında görülen azalmaya rağmen kent nüfusu 2000 yılında 44 milyonu geçmiş ve toplam nüfus içindeki payı da %65'e ulaşmıştır.

Şehir-köy nüfus oranı şeklinde 2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfus sayım verilerine bakıldığında sırasıyla 2007 yılında %70,5 şehir, %29,5 köy; 2008 yılında %75,0 şehir, %25,0 köy; 2009 yılında %75,5 şehir, %24,5 köy; 2010 yılında %76,3 şehir, %23,9 köy oranı oluşmuştur. Aralık 2011 tarihi itibarıyla il ve ilçe merkezinde yaşayan nüfus 74 724 269 kişidir. Toplam nüfusun %76,8'i (57 385 706 kişi) il ve ilçe merkezlerinde ikamet ederken, %23,2'si (17 338 563 kişi) belde ve köylerde ikamet etmektedir.

Ülkemizde kentlere yönelik göçün büyük kısmı büyük şehirlere doğru olmaktadır. Yığılma genellikle 100 bin ve üzeri nüfusa sahip kent merkezlerine doğru olmaktadır. 100 bin ve üzeri nüfusa sahip yerlerin kentli nüfus içinde payı artarken, nüfusu 10 bin -20 bin arasında olan kentlerin oranı giderek azalmaktadır.

Tablo 4.5: Kent Gruplarına Göre Kentli Nüfusta Değişmeler (1927-2000)

	10.000-20.000			20.000-50.000			50.000-100.000			100.000+		
	Nüfus	% Kent	Sayı	Nüfus	% Kent	Sayı	Nüfus	% Kent	Sayı	Nüfus	% Kent	Sayı
1927	533.762	24.0	38	646.722	28.9	23	208.820	9.3	3	844.781	37.8	2
1940	765.321	33.8	357	921.674	28.7	31	392.523	12.2	6	1.154.953	35.3	3
1950	835.886	22.9	61	918.077	23.2	30	397.275	10.1	6	1.732.647	43.8	5
1960	940.850	15.8	69	1.447.966	21.9	51	1.222.719	17.0	18	3.387.490	45.3	9
1970	1.674.153	13.1	126	2.248.103	17.7	73	1.358.627	10.7	20	7.435.483	58.5	20
1980	2.191.560	10.8	160	3.089.818	15.2	99	2.166.324	10.7	32	12.882.563	63.3	29
1985	2.603.883	10.1	189	3.493.409	13.6	111	2.952.218	11.4	45	16.739.380	64.9	35
1990	2.507.793	8.0	189	3.980.631	12.7	134	3.756.634	11.9	58	21.223.819	67.4	43
1997	2.517.626	6.0	186	4.422.070	11.4	143	4.894.945	12.9	70	27.493.133	69.7	54
2000	2.647.188	6.4	195	4.659.117	11.2	149	4.982.362	11.9	71	29.395.188	70.5	56

Kaynak : (www.tuik.gov.tr, 2012)

4.3. Tokat İlinin Sosyal Yapısı

Tokat, M.Ö. 3 000 yılından itibaren zengin doğal kaynakları ve jeopolitik konumu nedeniyle birçok devletin egemen olduğu tarihi bir şehirdir. Tokat, Roma ve

Selçuklu dönemlerinde bin yıla yakın bir süre sınır kenti olarak kalmıştır. Başlarda savunulmasının kolaylaştırılması amacıyla kale kent görünümünde olan Tokat, daha sonraki süreçte yol kavşağında bulunmasından dolayı ticari kent olarak sivrilmiş, bu vasfını 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürdürmüştür (Beşirli, 2005: 8). Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Sivas vilayetine bağlı bir sancak merkezi olan Tokat 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte il olmuştur.

Tokat ili coğrafi konum olarak, Orta Karadeniz Bölgesi'nin iç kısmında, 35 derece 27 dakika ve 37 derece 39 dakika doğu boylamlarında; 39 derece 52 dakika ve 40 derece 55 dakika kuzey enlemlerinde yer almaktadır (Tokat Valiliği, 2010: 15). Konumu itibarıyla Karadeniz, İç ve Doğu Anadolu bölgeleri arasında bir geçit alanı niteliği taşımaktadır. İl merkezinin denizden yüksekliği 623 metredir ve 9.958 metrekare yüzölçümüne sahiptir. Orta Karadeniz Bölgesi'nin iç kesiminde, Yeşilirmak havzasında bulunan Tokat il alanı genellikle dağınık bir yapıdadır.

İl nüfusunun yıllar itibarıyla gelişimi Türkiye nüfusunun gelişimi ile tam bir paralellik göstermese de 1927-2000 yılları arasında sürekli bir artış göstermiştir. 2000 yılından sonra bu düzenli artış yerini düşüşe bırakmış ve 2000-2007 yılları arası nüfusta önemli bir düşüş olmuştur.

Tokat ilinin sosyal yapısı üç başlık altında incelenecektir. Bunlar;

- Demografik Yapı
- Eğitim Yapısı
- İşgücü ve İstihdam Yapısı

4.3.1. Demografik Yapı

Demografi ile ilgili unsurları açıklamak için toplam nüfus, şehirleşme oranı, yıllık ortalama nüfus artış hızı, nüfus yoğunluğu, doğurganlık hızı ve ortalama hane halkı büyüklüğü gibi değişkenler kullanılmıştır (DPT, 2003: 30).

1927 yılında ilk nüfus sayımı yapıldığında Türkiye nüfusu 13 648 270 olarak, Tokat ilinin nüfusu 262 622 olarak tespit edilmiş ve nüfus büyüklüğü bakımından Tokat o günkü şartlardaki mevcut 63 il arasında 16. sırada yer almıştı (DİE, 2002: 25). Türkiye nüfusu 2000 yılı itibariyle 73 yılda beş kat artış gösterirken, Tokat ilinin nüfusu bu süreçte yaklaşık 3,2 kat artış göstermiş ve 2000 yılında 828 027 kişiye yükselmiştir. Bu dönem arasında Tokat ilinin nüfusu sürekli bir artış göstermiştir. 1927 yılında Tokat ili ülke nüfusu içinde %1,9'luk bir paya sahip iken bu pay 2000 yılında %1,2 olmuştur ve bu durum Tokat ilinin nüfus artış hızının ülke ortalamasının altında kaldığını göstermektedir. 2007 yılı TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi veri tabanına göre Tokat ili nüfusu 7 yıllık süreç içerisinde hızlı bir düşüş içerisine girmiş ve nüfusu 620 722 olmuştur. 2007 yılı ve sonrasında Tokat ili nüfusu dalgalanmalar göstermiştir. 2007-2008 yılları arasında -%6,46 azalmayla 617 158'e gerilerken, 2008-2009 yılları arası %11,67'lik bir yükselişle 624 439'a ulaşmıştır. 2009-2010 ve 2010-2011 yıllarında sırasıyla -%10,9 ve -%15,5'lik bir azalma göstererek 2011 yılı sonunda Tokat ili nüfusu 608 299 olmuştur. 2011 yılı TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi veri tabanına göre Tokat il ve ilçe merkezlerinin nüfus artış hızı -%14,0, belde ve köylerin nüfus artış hızı -%17,6 şeklinde olduğu görülmektedir.

1927 yılında Tokat ilinde şehirde yaşayan nüfusun payı %18,6 iken sürekli bir artış göstererek 2000 yılında %48,5'e, 2011 yılında %59'a yükselmiştir. Tokat ili bu ortalamasıyla 2011 yılı itibariyle %76,8 olan Türkiye şehir nüfusunun altında kalmıştır.

Tablo 4.6: Tokat Şehir ve Köy Nüfusu 1927-2011

Sayım Yılı	Toplam	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Şehir nüfusunun Toplam Nüfus içindeki oranı(%)	Köy nüfusunun Toplam Nüfus içindeki oranı(%)
1927	262.622	48.758	213.864	18.57	81.43
1935	309.863	52.275	257.588	16.87	83.13
1940	317.919	51.756	266.163	16.28	83.72
1945	340.749	60.301	280.448	17.70	82.30
1950	388.923	67.888	321.035	17.46	82.54
1955	388.727	84.434	304.293	21.72	78.28
1960	437.590	99.447	338.143	22.73	77.27
1965	495.352	123.403	371.949	24.91	75.09
1970	540.855	146.623	394.232	27.11	72.89
1975	599.166	175.446	423.720	29.28	70.72
1980	624.071	200.231	424.277	32.06	67.94
1985	679.071	246.126	432.945	36.24	63.76
1990	719.251	308.304	410.947	42.86	57.14
2000	828.027	401.762	426.265	48.52	51.48
2007	620.722	350.914	269.808	56.53	43.47
2008	617.158	346.058	271.100	56.07	43.93
2009	624.439	356.246	268.193	57.05	42.95
2010	617.802	363.944	253.858	58.90	41.10
2011	608.299	358.872	249.427	58.99	41.01

Kaynaklar : (DİE, 2002: 44), (TUİK, 2012: 20)

Tokat ilinin kent merkezinin nüfusuna baktığımızda 1927 sayımında 21 980 iken, köy nüfusu ise 54 734 olmuştur. Köy nüfusunun şehir nüfusuna olan bu üstünlüğü 1990 yılına kadar devam etmiş ve 1990 yılından sonra şehir nüfusu köy nüfusunu geride bırakmıştır. Şehir nüfusunun bu üstünlüğü günümüzde de halen devam etmektedir.

Tablo 5.7’de görüldüğü gibi kent merkezi nüfusunda 1950 yılına kadar dalgalanmalar olmasına rağmen, 1950 yılından sonra sürekli olarak artış göstermiş ve 2011 tarihi itibariyle 132 300’e ulaşmıştır. Köy nüfusu ise 1955-1990 arasında sürekli bir artış göstermiş, bu tarihten sonra düşmeye başlamış ve 2011 tarihi itibariyle 50 071’e ulaşmıştır.

Tablo 4.7: Tokat İli Kent Merkezi Sayım Yıllarına Göre Nüfusu 1927-2011

Sayım Yılları	Kent Merkezi Nüfusu		Köy Nüfusu		Toplam
	Nüfus	Artan Nüfus	Nüfus	Artan Nüfus	
1927	21.890	-	54.734	-	76.624
1935	21.676	-214	61.021	6.287	82.697
1940	21.447	-229	73.743	12.722	95.190
1945	20.078	-1.369	42.665	-31.078	62.743
1950	21.661	1583	41.884	-781	63.545
1955	26.661	5000	36.884	-5000	63.545
1960	32.654	5.993	52.107	15.223	84.761
1965	37.368	4.714	56.764	4.660	94.132
1970	44.110	6.742	59.571	2.807	103.681
1975	48.588	4.478	63.888	4.317	112.476
1980	53.612	5.024	66.686	2.798	120.298
1985	60.855	7.243	66.946	260	127.801
1990	83.058	22.203	67.714	768	150.772
1997	99.437	16.399	61.124	-6.590	160.481
2000	113.100	13.643	61.600	-476	174.700
2011	132.300	19200	50.071	-11.529	182.371

Kaynaklar : (Ünal, 2004: 35), (TUİK, 2012).

Tokat ilinin aldığı ve verdiği göçler doğrultusunda net göç hızı incelendiğinde 1975-2011 dönemi arasında negatif yönlü bir durumun olduğu görülmektedir yani Tokat ilinin verdiği göç miktarının oran olarak aldığı göçe oranı daha yüksek olduğu görülmektedir. 1975-1980 arasında net göç hızı $-\%30,0$ iken, 1985-1990 arasında $-\%67,5$, 1995-2000 arasında $-\%48,4$ olmuştur.

Tablo 4.8: 1975-2000 Yılları Arası Net Göç Ve Net Göç Hızı

İl	1975-1980		1980-1985		1985-1990		1995-2000	
	Net Göç	Net Göç Hızı(‰)	Net Göç	Net Göç Hızı(‰)	Net Göç	Net Göç Hızı(‰)	Net Göç	Net Göç Hızı(‰)
Tokat	-16.772	-30.0	-16.782	-27.3	-45.746	-67.5	-37.172	-48.4

Kaynak: (TUİK, 2011: 61)

TUİK verilerine göre 2000 yılında Tokat ilinin yerleşim yerlerine göre verdiği göç toplamı 90 082 olmuştur. Bunların arasında şehirden şehre göç eden birey sayısı 48 596 ile en fazla olmuştur.

Tablo 4.9: Tokat'ın Yerleşim Yerlerine Göre Verdiği Göç, 2000

2000 yılı daimi ikametgahı	Toplam	Şehirden şehre	Köyden şehre	Şehirden köye	Köyden köye
Tokat	90.082	48.596	23.778	11.759	5.949

Kaynak: (www.tuik.gov.tr, 2012)

2008 yılından sonraki TÜİK verilerine bakıldığında net göç hızındaki negatif olan durumun devam ettiği ama önceki dönemlere göre kısmi olarak daha düşük oranlarda olduğu görülmektedir. Ancak alınan göç miktarının verilen göç miktarının gerisinden kalmasının sürdüğünü diğer bir ifadeyle Tokat ili halen bireyler için bir çekim merkezi durumunda bulunmadığını ve il dışına göçün sürdüğü görülmektedir.

Tablo 4.10: 2008-2011 Yılları Arası Net Göç Ve Net Göç Hızı

İl	2008-2009		2009-2010		2010-2011	
	Net Göç	Net Göç Hızı(‰)	Net Göç	Net Göç Hızı(‰)	Net Göç	Net Göç Hızı(‰)
Tokat	-1.558	-2.49	-15.565	-24.88	-6.766	-11.1

Kaynaklar: (TÜİK, 2011: 69-72), (www.tuik.gov.tr, 2012)

1935 yılında Tokat ilindeki nüfusun %91,9'u bu ilde doğanlardan oluşmaktaydı. 2000 yılında %91'i, 2011 yılında %90,1'i (546 691) bu ilde doğanlardan oluşmaktadır.

Yüzölçümü olarak 9 958 kilometrekarelik bir alan ile Türkiye yüzölçümünün yaklaşık %1.29'unu oluşturan Tokat'ta 1927 yılında kilometrekareye düşen kişi sayısı 25 iken, 2000 yılında bu sayı 83'e yükselmiş ve 2011 yılının sonunda 61 olmuştur.

Tablo 4.11: Tokat İli Çocuk-Kadın Oranı (1945-2000)

Sayım Yılı	0-4 yaşta toplam çocuk sayısı	15-49 yaşta toplam kadın sayısı	Çocuk-kadın sayısı(‰)
1945	50.551	81.430	621
1950	63.226	94.396	970
1955	67.506	92.111	733
1960	70.877	98.262	721
1965	78.370	109.908	713
1970	87.318	123.189	709
1975	96.757	132.680	729
1980	91.024	143.739	633
1985	89.612	161.857	554
1990	81.746	175.622	465
2000	88.066	210.637	418

Kaynak: (DİE, 2002: 51)

Bir ildeki ortalama doğum oranı, o ilin gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi verir. Tokat il bazında uzun dönemde doğurganlık düzeyinde gerçekleşen değişim, çocuk-kadın oranına bakıldığında, kadın başına düşen ortalama çocuk sayısı 1955 yılına kadar yükselirken, 1955-1970 döneminde azalma göstermiştir. 1975 yılından sonra kadın başına düşen ortalama çocuk sayısı hızlı bir düşüş yaşamaya başlamıştır. 1975 yılında

1000 kadına 729 çocuk düşerken, 2000 yılına gelindiğinde 1000 kadına 418 çocuk düşmektedir.

Tablo 4.12: Tokat İlinin Doğum İstatistikleri (2001-2010)

Yıl	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Doğum sayısı	13.494	11.832	10.741	10.360	10.08	9.511	9.538	9.194	9.366	8.940

Kaynak: (www.tuik.gov.tr)

Tokat ilinde 2001 yılından itibaren doğum istatistiklerinde düşüş yaşanmaktadır. 2001 yılında 13.494 olan doğan bebek sayısı 2010 yılında 8 940'a gerilemiştir.

Tokat ilinde yaşanan bebek ölüm hızına bakıldığında ise 1967 yılında 1 000 canlı doğumdan 200'ü bir yaşı doldurmadan ölürken, 1997 yılında 1 000 canlı doğumdan 45'i bir yaşını doldurmadan öldüğü görülmüştür.

“Aralarında akrabalık bağı bulunsun veya bulunmasın, aynı konutta veya aynı konutun bir kısmında yaşayan, hane halkı hizmet ve yönetimine katılan, gelir ve giderlerini ayırmayan, bir veya birkaç kişinin oluşturduğu topluluk” (DİE, 2002: 20) olarak tanımlanan hane halkı açısından Tokat iline baktığımızda toplam hane halkı sayısı 1955 yılında 65 106 iken, 1980 yılında 108 005'e, 2000 yılında 147 277'ye ulaşmıştır. Türkiye hane halkı ortalamasının 2000 yılı TÜİK verilerine göre 4,5 iken, Tokat ilinde toplam hane halkı büyüklüğü 5,79 olmuştur. Buna göre Tokat ili hane halkı ortalama büyüklüğü Türkiye ortalamasının üstünde bir ortalamaya sahiptir.

Tokat ilindeki cinsiyet oranına yıllara göre baktığımızda bazı sayım yılları haricinde genel olarak kadın nüfusunun erkek nüfusa göre kısmi bir fazlalığa sahip olduğu görmekteyiz. Halen Tokat ilinde kadın nüfusun erkek nüfusa göre fazla olduğu görülmektedir. Her yüz kadın için erkek oranı 2011 yılında 98,89 olmuştur.

Tablo 4.13: Cinsiyet Oranı 1927-2011

Sayım Yılı	Nüfus			Cinsiyet Oranı*
	Toplam	Erkek	Kadın	
1927	262.622	124.609	138.609	90.29
1935	309.863	149.809	160.054	93.60
1940	317.919	154.554	163.365	94.61
1945	340.749	169.365	171.384	98.82
1950 (1)	388.923	193.390	195.533	98.90
1955	388.727	193.751	194.976	99.37
1960	437.590	221.131	216.459	102.16
1965	495.352	251.748	243.604	103.34
1970	540.855	269.089	271.766	99.01
1975	599.166	305.071	294.095	103.73
1980	624.508	317.422	307.086	103.37
1985	679.071	333.590	345.481	96.56
1990	719.251	354.316	364.935	97.09
2000	828.027	418.856	409.171	102.37
2011	608.299	302.449	305.850	98.89

*: Her 100 kadın için erkek oranı

(1) Cinsiyete göre nüfus 1945 ve 1955 yılı cinsiyet oranından tahmin edilmiştir.

Kaynaklar: (DİE, 2002: 45), (TUİK, 2012: 8)

Tokat ilinin nüfusunun yaş grupları dağılımına baktığımızda Türkiye geneli yaş grupları dağılımı ile benzerlik gösterdiğini görülmektedir. 0-4 yaş grubu kişi sayısı Türkiye geneli 0-4 yaş grubu düzeyinin altında kalırken, diğer yaş gruplarında benzerlik göstermektedir. 0-34 yaş arası nüfus Tokat ili nüfusunun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Buna bakarak Tokat ili genç bir nüfusa sahip denilebilir. Yaş grupları arası cinsiyet dağılımına bakıldığında, 14 yaş ve altı dilimde erkek sayısı fazla iken, 55 yaş ve üzeri dilimde kadın sayısının fazla olduğu görülmektedir. 15-54 yaş arası dilimde sayıların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 4.14: Tokat Yaş Grubu Ve Cinsiyete Göre Nüfus, 2011

İl	Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
Tokat	0-4	42.612	22.038	20.574
	5-14	100.749	51.518	49.231
	15-24	100.974	50.904	50.070
	25-34	87.481	43.743	43.738
	35-44	76.777	38.609	38.168
	45-54	72.933	36.246	36.687
	55-64	63.038	30.047	32.991
	65-74	39.961	19.101	20.860
	75-85	20.678	9.322	11.356
	85+	3.096	921	2.175
	Toplam	608.299	302.449	305.850

Kaynak: TUİK (www.tuik.gov.tr)

Medyan Yaş, bir nüfusu oluşturan bireylerin yaşları küçükten büyüğe sıralandığında ortada kalan bireyin yaşıdır. Buna göre, nüfusun yarısı bu yaştan küçük, diğer yarısı da bu yaştan büyüktür (DİE,2002: 17). Tokat ilinde medyan yaş 2011 yılı itibariyle 31,9 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılı verilerine bakıldığında bu oranın daha genç yaş olan 23,85 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.15: Medyan Yaş 1935-2011

Sayım Yılı	Medyan Yaş		
	Toplam	Erkek	Kadın
1935	19.66	15.98	22.89
1940	18.93	16.24	21.99
1945	18.47	16.40	21.10
1950	18.62	17.22	20.35
1955	18.89	17.39	20.62
1960	19.16	17.80	20.71
1965	18.54	17.52	19.71
1970	18.05	17.29	18.86
1975	18.59	17.97	19.27
1980	18.72	17.74	19.79
1985	19.42	18.74	20.08
1990	20.71	20.03	21.26
2000	23.85	23.50	24.19
2011	31.9	31.10	32.60

Kaynaklar: (DİE, 2002: 45), (TUİK, 2012: 11)

4.3.2. Eğitim Yapısı

Ülkelerin sosyal ve ekonomik güçleri ile eğitim ve kültür seviyeleri arasında çok yakın bir ilişki vardır. Kültür ve eğitim seviyesi ne kadar yüksek ise ülkenin ekonomik gelişmesi de o kadar hızlı olmaktadır. Eğitim göstergeleri; okur-yazar nüfus oranı, okur-yazar kadın nüfus oranı gibi sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyini yansıtabilen nicel değişkenler tarafından oluşturulmuştur.

Okuma yazma bilme açısından Tokat iline baktığımızda 6 yaş ve yukarı yaştaki nüfusun 1935 yılında yalnızca %11.71'inin okuma yazma bildiği görülürken, 1950 yılında %21.90, 1970 yılında %46.29, 2000 yılında %85.68 olduğu görülmüştür. Okuma yazma bilmeyenlerin sayısı her geçen yıl azalmaktadır. 2011 yılı itibariyle 6 yaş ve yukarı nüfus içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %6.46'ya düşmüştür.

Tablo 4.16: Tokat'ta Okuma Yazma Bilen Nüfus 1935-2011 (6 yaş ve yukarı nüfus)

Sayım yılı	Toplam	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen	Okuma yazma bilmeyen oranı (%) (4)	Okuma yazma bilen oranı (%) (4)
1935	236.814	209.080	27.734	88,29	11,71
1940 (1)	259.574	220.180	39.394	84,82	15,18
1945 (2)	267.025	216.105	50.920	80,93	19,07
1950 (3)	325.697	253.665	71.117	78,10	21,90
1955	306.632	214.467	90.932	70,23	29,77
1960	350.958	249.903	101.020	71,21	28,79
1965	398.813	248.103	150.444	62,25	37,75
1970	437.022	234.713	202.309	53,71	46,29
1975	486.198	208.734	277.156	42,96	57,04
1980	515.244	206.945	308.265	40,17	59,83
1985	568.414	154.500	413.217	27,21	72,79
1990	618.766	146.256	472.208	23,64	76,31
2000	721.800	103.371	618.371	14,32	85,68
2011	555.383	35.874	519.509	6,46	93,54

(1) 1940 verileri 1935 ve 1945 yılı verilerinden tahmin edilmiştir.

(2) 7 ve daha yukarı yaştaki nüfus

(3) 5 ve daha yukarı yaştaki nüfus

(4) Oranlar hesaplanırken bilinmeyen kapsamamıştır.

Kaynaklar: (DİE, 2002: 47), (TUİK, 2012: 62-63)

Tokat ili nüfusu içinde yükseköğretim mezunu birey sayısı da hızla artmaktadır. 2000 yılında 22 702 olan yükseköğretim mezunu sayısı 2011 yılında 36 791'e ulaşmıştır.

Tablo 4.17: Okuryazarlık ve Eğitim Durumuna Göre Nüfus 2000-2011 (6 ve yukarı yaştaki nüfus)

	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	Bitirilen Okul				
			İlkokul, ilköğretim	Ortaokul veya ortaokul dengi okul mezunu	Lise veya lise dengi okul mezunu	Yüksek öğretim	Bilinmeyen
2000	103.371	169.047	296.475	50.260	79.772	22.702	173
2011	35.874	119.906	144.358	123.127	81.101	36.791	14.226

Kaynak: (DİE, 2002: 47), (TUİK, 2012: 62-63)

6 ve yukarı yaştaki nüfus içinde cinsiyetler arası okuryazarlık durumuna baktığımızda 2011 verilerine göre erkeklerde okuryazar sayısı 267 084 iken, kadınlarda 252 415 olduğu görülmektedir.

Eğitim öğretim yapılan okul ve derslik sayısı ile bu okullardaki mevcut öğrenci ve öğretmenlerin durumunu sayısal olarak gösteren Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 4.18: Tokat ili 2010-2011 Öğretim Yılı Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu

Eğitim kademesi	Okul/Birim Sayısı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı
Okul Öncesi Eğitim	366	8.829	537	408
İlköğretim	459	85.047	4.147	5.147
Genel Ortaöğretim	34	17.965	615	904
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	62	20.825	536	1.140
Toplam	921	132.666	5835	7.599

Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011)

Tokat ilinde ilin eğitim ve sosyokültürel yaşamında itici bir güce sahip olan Gaziosmanpaşa Üniversitesi 2010-2011 eğitim ve öğretim yılı itibariyle 18 511 öğrenci ve 943 akademik personel ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Üniversite, 7 fakülteye, 3 enstitüye, 4 yüksekokula ve 12 meslek yüksekokuluna sahiptir (Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 2012).

4.3.3. İşgücü ve İstihdam Yapısı

Nüfusun üretici durumunda bulunan kısmına, ekonomik açıdan aktif nüfus denir ve ülkenin işgücünü oluşturur. Ancak aktif nüfus olan çalışabilir nüfusun tamamı, mutlaka istihdam edilmeyebilir ve dolayısıyla işsiz kalabilir. İstihdam edilenlerle işsizlerin toplamından oluşan işgücü nüfusun üretici kısmını meydana getirmektedir.

Tokat ilinde çalışma çağındaki nüfus olarak kabul edilen 12 yaş ve daha yukarı yaştaki nüfus, toplam nüfustan daha hızlı artış göstermektedir. Buna karşın işgücündeki nüfus artış hızı hem toplam nüfus artış hızından hem de 12 yaş ve daha yukarı yaştaki nüfus artış hızından daha düşük kalmaktadır. 1980-2000 yılları arasındaki dönemde 12 yaş ve daha yukarı yaştaki nüfus artış hızı % 20,2 olurken, işgücündeki nüfusun yıllık artış hızı % 11,1'de kalmıştır (DİE, 2002: 36).

Tokat ili işgücüne katılma oranı 2009 yılında %53,5; 2010'da ise %49,3 olarak gerçekleşmiştir. 2009 ve 2010 yıllarındaki bu işgücüne katılım oranı Türkiye geneli işgücüne katılma ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir (İŞKUR, 2011: 3).

Tablo 4.19: Tokat İli İşgücü Durumu 1980-2000

Sayım yılı	1980	1985	1990	2000
Toplam nüfus	624.508	679.071	719.251	828.027
12 ve daha yukarı yaştaki nüfus ve oranı	411.952 (%66,0)	456.747 (%67,3)	503.870 (%70,1)	617.359 (%74,6)
İşgücü	292.533	322.650	346.962	365.158
İstihdam	286.481	311.527	334.279	342.158
İşsiz	6.052	11.123	12.683	23.384
İşgücüne katılma oranı	71,0	70,6	68,9	59,2
İşsizlik oranı	2,1	3,4	3,7	6,4
İşgücüne dahil olmayan nüfus	118.222	133.269	156.536	251.805
Bilinmeyen	1.197	828	372	12

Kaynak: (DİE, 2002: 52)

İstihdam göstergelerini oluşturan değişkenler genel olarak illerde; tarım, sanayi, ticaret ve mali işkollarında çalışan nüfus ile ücretli çalışanlar, ücretli kadın çalışanlar ve işverenlerin, toplam istihdam içindeki payları şeklinde ifade edilmektedir (Dinçer, Özaslan ve Kavasoglu, 2003: 24).

Tokat ilinde istihdam edilenlerin sayısında, 1980-2000 yılları arası dönemde artış görülmektedir. Bu dönemde istihdam edilen nüfusun yıllık artış hızı %8,9 olmuştur. İstihdam edilen nüfustaki artış hızı cinsiyete göre farklılaşmaktadır. İstihdam edilen erkek nüfusun yıllık artış hızı %10,6, kadın nüfusun yıllık artış hızı %6,7'dir (DİE, 2002: 38).

Tokat ili istihdam oranı 2009 yılında %50,4; 2010'da ise %46 olarak gerçekleşmiştir. 2009 ve 2010 yıllarındaki bu istihdam oranı Türkiye geneli işgücüne katılma ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Tokat ili genelinde 2010 yılı sonunda İŞKUR verilerine göre 8 203 işsiz bulunmaktadır (2011: 3).

1980-2000 döneminde istihdamın sektörel yapısında değişimler olmuş ve tarım sektöründe istihdam edilenlerin toplam istihdam içindeki payı sürekli bir azalma göstermiştir. Bu dönemde istihdam edilenlerin yaptıkları işler incelendiğinde, tarımda çalışanların oranı 1980'de %80,9 iken, 2000 yılında %74,1 olmuştur. Bununla beraber hizmet işleri, ilmi ve teknik eleman ile idari ve ticari personel olarak çalışanların

sayısında artış olmuştur (DİE, 2002: 38-39). Bu dönem içerisinde hizmet sektörünün payı %10,6'dan %18,2'ye ilerlemiştir.

5. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

5.1. Araştırmanın Materyali

Bu çalışmanın oluşturulmasında iki ana materyalden yararlanılmıştır. Bunlardan birincisi, çalışmanın kavramsal çerçevesinin oluşumu için kullanılan teorik ve ampirik literatürdür. Bu literatür arasında özellikle konuyla ilgili Türkçe kitaplardan, dergilerden, makalelerden, tezlerden ve kurumların internet sitelerinden elde edilmiştir. Ayrıca Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Tokat Valiliği ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) birincil verilerinden yararlanılmıştır.

Diğer materyal ise, çalışmanın birincil veri kaynağını oluşturan ve çalışma amaçlarına uygun şekilde hazırlanmış olan anketlerdir.

5.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma alan araştırması niteliğinde olup, durum saptayıcı (betimleyici) bir çalışmadır. Çalışmada veri toplama tekniği olarak anket kullanılmıştır. Tokat'ta daha önce konuyla ilgili herhangi bir araştırma veya verinin bulunmaması, bu konuda önemli miktarda bilgi sağlayacak bir teknik olarak anket tekniğini gerekli kılmıştır. Zira bu teknikle insanlara soru sorarak çok sayıda konuda bilgi sağlamak mümkündür. Anketlerden elde edilen verilerin bilgisayar programlarında işlenmesi ve analiz edilmesi görece olarak da kolaydır (Altunışık vd., 2010: 78).

Bu çalışmada öncelikli olarak teorik çatı oluşturularak ilgili literatür yardımıyla kavramsal ve teorik kısım yapılmış, daha sonra anketler hazırlanarak verilerin toplanması ve derlenmesi sağlanmıştır. Derlenen veriler ile çalışmanın amaçları doğrultusunda istatistiksel içerikli analizler yapılmış ve analizler sonucunda elde edilen neticeler tespit edilerek çalışma sonuçlandırılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu, 52 kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır. Bazı kavramlar ve önermeler hakkında bireylerin tutumlarının ve davranışlarının ayrıntılı şekilde analiz edilebilmesi amacıyla 5’li likert ölçeği soruları da kullanılmıştır. Ankette, sosyo-demografik sorular, kentsel yaşam, kente aidiyet, kentlilik bilinci ve kentsel farkındalık ile ilgili sorular yer almaktadır.

Anket uygulaması, 1 Mart-15 Mayıs 2012 tarihleri arasında yapılmıştır.

5.2.1. Araştırmanın Konusu

Kentli insanın sahip olması gereken özelliklerden biri olarak karşımıza çıkan “kentlilik bilinci” kavramına ülkemizde tam olarak gereken önem verilmemiştir. Özellikle 1950 yılından sonra Marshall planı kapsamında ülkemize gelen tarımsal teknolojinin herhangi bir altyapı hazırlığı yapılmadan direkt olarak köylerimize yönlendirilmesi, kırsal alanların işgücü potansiyelini azaltmış ve bunun sonucu olarak kentlere doğru göç hareketi artmıştır. Bu göç hareketinin hızlı ve düzensiz gelişmesi birçok açıdan kentlerde hemen çözüme kavuşmayan problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kente göç eden bireylerin göç sonrası yaşama uyumu da bu problemlerin başında gelenlerindedir. Bazı görüşlere göre bu bireyler, kente göç ettikten sonra kentsel alanlarda geldikleri yörelerin kırsal yaşamlarını sürdürmeye çalışarak bu alanları kırsallaştırırken, bazı görüşlere göre ise kentler, kırsal alandan gelen bu bireyleri kentsel yaşama uymalarını sağlayarak kentlileştirmiştir. Bazı görüşlere göre ise, bu göç hareketleri kentlerde “biz ve öteki” ayrımının oluşmasına neden olmuştur.

Kentte oluşan bu sorunların çözümü hususunda kentte gelen ve kentte bulunan bireylerin karşılıklı olarak kentte yaşamının gerektirdiği bilince sahip olması büyük önem arz etmektedir. Bireylerin kenti sahiplenmesi, aitlik hissi duyması, sorumluluk

alması kentlerde bulunan ayrılığın yok olmasına, insanların uyumlu yaşamasına ve ortak değerleri benimsemesine yardımcı olacaktır. Kentlilik bilinci, bireylerin dayanışmasına ve bütünleşmesine, kenti fiziksel olarak sahiplenip korunmasına katkı sağlamakla birlikte sosyo-ekonomik zenginliğe de büyük bir katkısı olacaktır. Ülkemizde kentlilik bilincine yönelik çeşitli kentlerde çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Antalya (Güçlü, 2002), Samsun (Mutlu, 2011), Konya (GENAR, 2006), İstanbul (Geyik, 2010) gibi kentlerde kentlilik bilincine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Tokat ile ilgili bazı sosyo-ekonomik çalışmalar yapılmış olmakla birlikte kentlilik bilincine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Böyle bir çalışmanın yokluğu bu çalışmanın temel hareket noktasını oluşturmuştur.

5.2.2. Araştırmanın Problemi ve Amacı

Günümüz kentlerinin sağlıklı hale getirilmesinde ve bu kentlerin gelecekte sürdürülebilirliğinin sağlanmasında kentlilik bilincine sahip kentli bireyler temel unsurlardan birisidir. Bireylerin kentte yaşamaları kentlerin gelişimi için yeterli olmamaktadır. Kentlilik bilincine sahip bireylerin hem niceliksel hem de niteliksel olarak istenilen düzeyde bulunmaması çözüm bekleyen sorunlardandır. Araştırmanın problemi, kentsel büyüme sürecinde kentlerde yaşayan bireylerin kenti algılama, kentsel farkındalık, kentsel kurumlara katılım, kenti sahiplenme, kent sorunlarına duyarlılık, kent ile bütünleşme süreçlerinde etkili olan mekanizmaları ortaya koymaktır. Bu çerçevede Tokat belediye sınırları içindeki kentlilik bilinci hakkında bir durum analizi yapmak amaçlanmıştır.

5.2.3. Araştırmanın Hipotezleri

Bazı demografik ve sosyo-ekonomik değişkenler - gelir, eğitim düzeyi, kente kalış süresi, yaş gibi - bireylerin kente ait olma düzeylerini, kentle bütünleşmelerini

etkileyecektir. Bu doğrultuda yaş, medeni durum, gelir, kente kalış süresi, cinsiyet, konut sahipliği gibi bağımsız değişkenlerin kentlilik bilincine etkisi incelenecektir.

Araştırmanın varsayımları:

- Kentleşme sürecinde Tokat'ta kentlilik bilincinde etkili olan faktörler anket tekniği ile saptanabilir.
- Araştırmaya katılan bireylerin anket formuna cevap verdiği yanıtlar geçerli ve güvenilirdir.
- Demografik ve sosyo-ekonomik değişkenlerin kentlilik bilinci üzerinde etkilidir.

Bu varsayımlara bağlı olarak hipotezler şu şekilde sıralanabilir:

- Cinsiyet ile bireylerin kendilerini Tokatlı olarak görmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Gelir düzeyi ile bireylerin kenti sahiplenmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Kentte yaşama süresi, bireylerin kenti sahiplenmesini etkileyen bir etken olmaktadır.
- Tokatlı olan bireyler ile Tokatlı olmayan bireyler arasında kendilerini kente ait hissetmeleri ve kenti sahiplenmeleri yönünden farklılık bulunmaktadır.
- Eğitim seviyesi ile bireylerin kenti sahiplenmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Eğitim seviyesi arttıkça bireylerin kentsel kurumlara üye olma oranı artış göstermektedir.
- Bireylerin doğdukları yer, onların buldukları kentte ait hissetmelerinde önemli bir etkidir.

- Bireylerin kentsel kurumlara katılım düzeyi düşüktür.
- Tokatlı olmayan bireylerin kentsel farkındalık algısı daha düşüktür.
- Yaş ile bireylerin kendini Tokatlı olarak görmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

5.2.4. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın örnekleminin seçiminde tesadüfi örneklem tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılabilmesi için, ele alınan sorun veya hipotez ile ilgili bilgilerin ana kitleye göre türdeş olması gerekir. Basit tesadüfi örneklemede, ana kitledeki her birimin örneğe girme olasılığını eşit hale getirmek esastır (İslamoğlu, 2011: 169-170).

Araştırmanın ana kitlesini Tokat belediyesi sınırları içinde yaşayan 18 yaşından büyük bireyler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında hem Tokatlı hem de Tokatlı olmayan bireylere uygulama yapılmıştır. Örnek kütle için %5'lik hata payı %5 önem seviyesinde 384 anket yeterli bir sayı oluştursa da (Baş, 2003: 46) çalışmanın temsil gücünün daha yüksek olması amacıyla toplam 650 anket uygulanması planlanmıştır. Ancak bu anketlerden uygun veri barındırmayan 76 anket çıkarılmıştır.

5.3. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi

Anketlere verilen cevaplar kodlandırılarak SPSS 16 paket programına işlenmiştir. Değerlendirme sürecinde öncelikli olarak Likert ölçeğindeki anket sorularına güvenilirlik analizi uygulanmıştır. İçsel tutarlılığın ölçümünde kullanılan en yaygın yöntem Cronbach Alfa katsayısıdır. Alfa değeri olası tüm ikiye ayırma kombinasyonları sonucu oluşacak ikiye ayırma katsayılarının bir ortalamasını göstermektedir. Alfa katsayısının bulunabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak da ölçeğin güvenilirlik durumu şu şekildedir (Akgül ve Çevik, 2003: 435-436):

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Uygulanan güvenilirlik analizi sonrası Cronbach Alfa değeri 0,744 bulunmuştur. Güvenilirlik analizinden sonra frekans ve Ki-Kare tabloları oluşturulmuştur. Ki-Kare testi, iki veya daha fazla sayıdaki değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını test etmeye yarayan bir istatistik tekniğidir. Hem nitel hem de nicel verilere uygulanabilir (İslamoğlu, 2011: 228). Ki-Kare testinde anlamlı bir farkın var olduğundan bahsedebilmek için anlamlılık değeri olan ve Asymp. Sig. (P) olarak ifade edilen değer 0,05'den küçük olması gerekmektedir (Altunışık vd., 2010: 224). Bu çalışmada da nitel veriler elde edildiğinden aralarında anlam ilişkisi aranılan sorular için Ki-Kare testi uygulanmıştır. Daha sonra tablolardan elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

5.3.1. Demografik Özellikler

Tablo 5.1: Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Özellikleri

		Frekans	Yüzde			Frekans	Yüzde	
Cinsiyet	Erkek	312	%54,4	Meslek	Esnaf-tüccar	57	%9,9	
	Kadın	262	%45,6		Memur	179	%31,2	
Medeni Durum	Evli	410	%71,4		İşçi	30	%5,2	
	Bekar	164	%28,6		Serbest Meslek	30	%5,2	
Yaş	18-24	109	%19,0		Ev hanımı	132	%23,0	
	25-34	179	%31,2		İşsiz	8	%1,4	
	35-44	123	%21,4		Emekli	50	%8,7	
	45-54	105	%18,3		Öğrenci	72	%12,5	
	55-64	44	%7,7		Diğer	16	%2,8	
	65 ve üzeri	14	%2,4		Memleket	İç Anadolu Bölgesi	60	%35,5
Eğitim	Okur-yazar değil	8	%1,4	Karadeniz Bölgesi		40	%23,7	
	Sadece okur-yazar	10	%1,7	Doğu Anadolu		10	%5,9	
	İlkokul	94	%16,4	Marmara Bölgesi		11	%6,5	
	Ortaokul	81	%14,1	Ege Bölgesi		13	%7,7	
	Lise	192	%33,4	Akdeniz Bölgesi		13	%7,7	
	Üniversite	147	%25,6	Güneydoğu Anadolu		7	%4,1	
Doğum yeri	Lisansüstü	42	%7,3	Yurtdışı		15	%8,9	
	Tokat (Merkez)	296	%51,6	Konut Sahipliği		Kendi evi	341	%59,4
	Tokat ilçe/köyü	109	%19,0			Kira	203	%35,4
Başka bir şehir	169	%29,4	Tanıdık evi		16	%2,8		
Tokat'ta ikamet süresi	1 yıldan az	23	%4,0		Diğer	14	%2,4	
	1-5 yıl arası	125	%21,8		Tokat'a gelmeden önce ikamet yeri	İl merkezi	128	%46,0
	6-10 yıl arası	64	%11,1			İlçe	91	%32,7
	11-15 yıl arası	38	%6,6	Kasaba		15	%5,4	
	16-20 yıl arası	50	%8,7	Köy		44	%15,8	
	20 yıl ve üzeri	274	%47,7	Aylık gelir		500 TL'den az	57	%9,9
Tokat'a göç nedeni	Tayin	84	%30,2			501 TL-1000 TL arası	145	%25,3
	Eğitim	61	%21,9		1001 TL-1500 TL arası	96	%16,7	
	Sağlık	1	%0,4		1501 TL-2000 TL arası	91	%15,9	
	İş bulma	73	%26,3		2001 TL-2500 TL arası	98	%17,1	
	Evlilik	26	%9,4		2500 TL ve üzeri	87	%15,2	
	Hayat şartlarının iyi olması	10	%3,6	Ailedeki Kişi Sayısı	1-2 Kişi	77	%13,4	
Emeklilik	7	%2,5	3-4 Kişi		316	%55,1		
Akrabaların Tokat'ta olması	8	%2,9	5-6 Kişi		149	%26,0		
Diğer	8	%2,9	7-8 Kişi		25	%4,4		
					9 kişi ve daha fazla	7	%1,2	

Ankete katılanların %54,4'ü erkeklerden, %45,6'sı kadınlardan oluşmaktadır.

Katılımcıların yaş oranı, 2011 TÜİK Tokat ili adrese dayalı nüfus sayımı istatistiklerindeki veriler ile uyum göstermektedir. Katılımcıların yarısı genç yaş olarak ifade edebileceğimiz 35 yaş altı kişilerden oluşurken, 35-55 yaş arası katılımcıların oranı %39,7, 55 yaş ve üzeri katılımcıların oranı ise %10 civarı olmuştur.

Kentlilik bilincini etkileyen en önemli unsurlardan birisi eğitimidir. Ankete katılanların sadece %1,4'ü okuma yazma bilmezken, %16,4'ü ilkokul, %14,1'i ortaokul, %33,4'ü lise ve %33 civarında lisans ve lisansüstü eğitime sahip oldukları görülmektedir. Eğitimin ağırlıklı olarak lise ve üniversite düzeyinde arttığı görülmektedir. Bu durum son yıllarda Tokat ilinde eğitim oranının arttığı gerçeği ile uyum göstermektedir.

İşsiz ve öğrenci olanların herhangi bir iktisadi katkısının olmadığı düşünülürse ankete katılan erkeklerin %10,6'sı iktisadi açıdan faal durumda bulunmamaktadır. Ankete katılan kadınlarda bu oran ev hanımlarının da katılımıyla %68,3'e yükselmektedir. Kentsel yaşamın özelliklerinden biri olan kadınların iş gücüne katılımının yüksek olması hususudur. Ankete katılan kadın katılımcıların iş gücüne katılımının düşük olduğu görülmektedir. Ankete katılanların içinde memur olduğunu belirtenlerin oranı diğer meslek gruplarına göre daha fazladır. Daha sonra ev hanımlarının ağırlıklı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin oranı ise %12,5 düzeyindedir. Öğrencilerin tamamına yakını üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcıların %9,9'u esnaf-tüccar olduğunu belirtmişlerdir. Ankete katılan kadınların yarısının ev hanımı olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %33,2'si 1000 TL ve altı bir geliri sahipken, 1000 TL-2500 TL arası gelire sahip olanların oranı %51,6 iken, 2500 TL ve üzeri geliri olanların oranı %15,2'dir. Katılımcıların büyük çoğunluğu orta gelir grubunda yer almaktadır. Üst gelir grubundaki katılımcıların oranının yüksek olmadığı görülmektedir. Bu durum kentsel yaşam kalitesinin niteliği bakımından Tokat'ın iyi durumda olduğunu söylemeyi güçleştirmektedir. Yüksek gelire sahip olanların kentsel yaşama daha kolay uyum sağladığı görülürken, alt gelir grubunda olan bireylerin kentsel etkinliklere katılımının

düşük kaldığı görülmektedir. Ankete katılan ev hanımlarının belirttikleri gelirin eşlerinin geliri olduğu, ankete katılan öğrencilerin belirttikleri gelirin ise aileleri tarafından kendilerine harcamaları için gönderilen miktarlar olduğu gözlenmiştir.

Doğum yeri ve uzun süre ikamet edilen yer, bireyin toplum içindeki davranışlarını, yaşamı algılamasını ve değerlendirmesini belirleyen etkenlerden biridir (Güçlü, 2002: 64). Katılımcıların %51,6'sı Tokat doğumlu olduğunu belirtirken, %29,4'ü başka bir şehirden geldiklerini, %19,0 ise Tokat'ın ilçe veya köyünde doğduklarının belirtmiştir. Tokat doğumlu olanların fazla olması Tokat kent kültürünün varlığını sürdürmesine olanak vermesi açısından olumlu bir durumdur.

Başka bir şehirde doğup Tokat'a sonradan yerleştiklerini belirten katılımcıların memleketlerine bakıldığında çoğunluğunun İç Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi'nden olduğu görülmektedir. Bu iki bölgede de ağırlıklı olarak Tokat'a komşu olan illerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu bölgelerden gelenleri yurtdışından geldiğini belirten katılımcılar %8,9 ile takip etmektedir. Ege ve Akdeniz bölgelerinden geldiğini belirtenlerin oranları ise %7,7'dir.

Katılımcıların %71,4'ü evli olduğunu belirtirken, %28,6'sı bekar olduğunu belirtmiştir. Evlilik bireylerin buldukları yeri sahiplenmesine yardımcı değişkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bekâr bireylerin buldukları yere bağlanmaları evli bireylere göre daha düşük düzeyde olmaktadır.

Kentsel mekânlar, kırsal mekânlardan farklı olarak daha çok çekirdek aile yapısının yaygın olduğu yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu çekirdek ailelerden oluşmaktadır. Sadece %5,6'lık katılımcı geniş aile olarak nitelendirebileceğimiz grupta bulunmaktadır. Çekirdek ailelerde 3-4 kişinin oranı ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Bireylerin kentte mülkiyetinin bulunması kendilerini o yere ait hissetmesini etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların %59,4'ü kendi evinde oturduğunu, %35,4'ü kirada oturduğunu belirtmiştir. Konut sahipliğinin kentte kalış süresine göre değişim gösterdiği görülmüştür. Kentte uzun süre kalan bireylerde konut mülkiyetinin oranlarının arttığı görülmüştür. Tokat'ta da böyle bir durumun olduğu gözlemlenmiştir.

Tokat'ta merkezde doğmayıp Tokat ilçe veya köyü ile başka bir şehirden geldiklerini belirten katılımcıların %46'sı Tokat'a gelmeden önce başka bir il merkezinde, %32,7'si ilçede, %15,8'i köyde ikamet ettiklerini ifade etmiştir. Katılımcıların yarıya yakınının başka bir il merkezinden gelmesi bu kişilerin kent yaşamına uyum sağlamasını kolaylaştıran unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırsal alanlardan gelen bireyler kent yaşamına uyum hususunda bazı zorluklar yaşayabilmektedirler. Başka şehirlerden gelen bireylerde ise o kente kendilerini ait hissetme konusunda bazı sıkıntıların olduğu geçmişte yapılan çalışmalarda gözlenmiştir.

Kentte ikamet süresi, bireylerin kendilerini kente ait hissetmelerini, kenti sahiplenmelerini etkilediğinden önemli bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır. Tokat'ta ikamet süresine baktığımızda %63,1'inin 10 yıldan fazla süre Tokat'ta buldukları görülmektedir. Bireylerin Tokat'ta ikamet süresi arttıkça kenti sahiplenmesi ve kente aidiyeti artış göstermektedir. Katılımcıların %47,7'si 20 yıl ve daha fazla süredir ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Bu grupta bulunanların çoğu zaten Tokat'ta doğup büyüyen kişilerden oluşmaktadır. Bu husus, kentin sahiplenmesinin yüksek olması beklentilerini artırmaktadır. Tokat'ta 1-5 yıl arası ikamet ettiğini belirtenlerin oranı %21,8 olarak çıkmıştır.

Tokat'a başka bir yerden gelip yerleşen katılımcıların %56,5'i Tokat'a gelme sebebini iş ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. İş ile ilgili nedenleri %21,9 ile neredeyse tamamını üniversitesi öğrencilerin oluşturduğu eğitim amacı takip etmektedir. Evlilik nedeniyle geldiklerini belirtenlerin oranı da %9,4 olmuştur.

5.3.2. Kent Sorunlarına Duyarlılık, Kentsel Kurumlara Katılım

Kentte yaşayan bireylerin buldukları mekânlarla ilgili düşünceleri, kenti algılayışları, kentsel sorunlara duyarlı olmaları ve bu sorunların çözümü için çaba göstermeleri kentin dinamizmi açısından önem arz etmektedir (Güçlü, 2002: 92).

Tablo 5.2: Mahallenin En Önemli Sorunu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Altyapı	218	38,0	38,0
Ulaşım sorunu	105	18,3	56,3
Otopark yetersizliği	42	7,3	63,6
Yeşil alan yetersizliği	42	7,3	70,9
Temizlik	55	9,6	80,5
Gürültünün fazla olması	23	4,0	84,5
Plansız yapılaşmanın olması	82	14,3	98,8
Sağlık hizmetlerinin yetersizliği	7	1,2	100,0
Toplam	574	100,0	

Bireylerin yaşadıkları yerlerin sahip olduğu imkanlar, onların kendilerini buldukları yere ait hissetmelerini önemli ölçüde artırmaktadır. Temel altyapı imkanlarına sahip olmayan yerlerde yaşayan bireyler ile her türlü kentsel hizmete sahip yerlerde yaşayan bireyler arasında kenti sahiplenme hususunda farklılıklar oluşabilmektedir. Bireylere mahallelerindeki en önemli sorun sorulduğunda %38,0'i altyapı sorunu, %18,3'ü ulaşım sorunu, %14,3'ü plansız yapılaşma, %9,0'u temizlik sorunu, %7,3'ü otopark yetersizliği, %7,3'ü yeşil alan yetersizliği şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 5.3: Tokat'ın En Önemli Sorunu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Altyapı	213	37,1	37,1
Ulaşım sorunu	72	12,5	49,7
Otopark yetersizliği	29	5,1	54,7
Yeşil alan yetersizliği	18	3,1	57,8
Temizlik	38	6,6	64,5
Gürültünün fazla olması	17	3,0	67,5
Sağlık hizmetlerinin yetersizliği	9	1,6	69,0
Plansız yapılaşmanın olması	112	19,5	88,5
Sosyal ve kültürel etkinliklerin yetersiz olması	66	11,5	100,0
Toplam	574	100,0	

Bireylere genel olarak Tokat'ın en önemli sorunu sorulduğunda, altyapı sorunlarının oransal olarak mahallenin en önemli sorunuyla paralellik gösterdiği görülmektedir. Plansız yapılaşmanın olması şeklinde cevap verenlerin oranı %19,5, ulaşım sorunu cevabını verenlerin oranı %12,5, sosyal ve kültürel etkinliklerin yetersiz olması yanıtını verenlerin oranı ise %11,5 olmuştur.

Tablo 5.4: Kentsel Sorunların İletilmesinde Kullanılan Yöntem

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Mahalle muhtarına başvurma	102	17,8	17,8
Belediyedeki yetkililere ulaşmaya çalışma	249	43,4	61,1
Sorunları oluşturanları uyarma	50	8,7	69,9
Tanıdıklar vasıtasıyla halletme	66	11,5	81,4
Herhangi bir tepki göstermeme	87	15,2	96,5
Diğer	20	3,5	100,0
Toplam	574	100,0	

Kentsel sorunların çözümü konusunda bireylerin sorunun farkında olarak çözüm aramaları kentlilik bilinci hususunda önem arz etmektedir. Bireyler bu sorunlara ne kadar duyarsız kalırsa kentlilik bilinci o kadar düşük olmakta, sorunlara çözüm aramaları artıkça kentlilik bilinci artmaktadır. Katılımcıların %43,4'ü kentsel sorunların iletilmesinde yöntem olarak belediye yetkililerine ulaşmayı tercih ederken, mahalle muhtarına başvuru yolunu tercih edenlerin oranı %17,8 olmuştur. Yani resmi yollardan çözüm arayanların oranı çoğunluktadır. Gayri resmi yollardan tanıdıklar vasıtasıyla çözüm arayanların oranı %11,2 çıkmıştır. Herhangi bir tepki göstermem yanıtını verenlerin oranı da %15,2 gibi küçümsenmeyecek bir oranda çıkmıştır.

Tablo 5.5: Mahallenin Gelişmesi İle İlgili Projelere Katkıda Bulunma Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Oluşturulacak komisyonlara ücret karşılığı katılma	84	14,6	14,6
Belediyenin oluşturacağı gönüllü çalışma gruplarına katılma	297	51,7	66,4
Herhangi bir katkıda bulunmama	175	30,5	96,9
Diğer	18	3,1	100,0
Toplam	574	100,0	

Bireylerin kent yaşamında kendilerini etkileyecek kararlara tepki göstermeleri, kentsel sorunların çözüm mekanizmalarına katılmaları kentli bireylerin davranış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların %51,7'si mahallelerinin gelişmesi ile ilgili projeler olduğunda herhangi bir ücret beklemeden belediyenin oluşturacağı gönüllü kuruluşlara katılacağını, %30,5'i ise herhangi bir katkıda bulunmayacağını yani kayıtsız kalacaklarını belirtmişlerdir. Bu yanıtın yüksek çıkması kentli birey davranışıyla çelişmektedir. Oluşturulacak komisyonlara ücret karşılığı katılım diyenlerin oranı %14,6 olmuştur.

Tablo 5.6: Kentsel Kuruluşlara Üye Olma Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sendika/Meslek Örgütlenmeleri	85	14,8	14,8
Spor Kulübü	23	4,0	18,8
Hemşeri Derneği	15	2,6	21,4
Siyasi Parti	32	5,6	27,0
Gönüllü Kuruluşlar	46	8,0	35,0
Hiçbir Kuruluşa Üye Değilim	370	64,5	99,5
Diğer	3	0,5	100,0
Toplam	574	100,0	

Kentleşmenin, kente özgü davranış biçimi olan katılımcı davranışı ortaya çıkartması beklenir. Kentli birey, kendini ilgilendiren konularla ilgili fikri olan ve bu konuda katılımını eyleme dönüştüren bireydir. Kentsel kuruluşlara üyelik, kentlilik bilincinin önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel kurumlara katılımın gerçekleşmesi demokratik toplumun ve değerlerinin de gelişmesi demektir. Hangi kuruluşlara etkin olarak üyesiniz sorusuna katılımcıların %64,5'i hiçbir kuruluşla üye olmadığı yanıtını vermiştir. Katılımcıların %14,8'i sendika ve ya meslek örgütlenmelerine, %8'i gönüllü kuruluşlara üyedirler. Kentsel kuruluşlara üyeliğin

düşük olması, Tokat'ta tam anlamıyla bir kentleşmenin ve kentlilik bilincinin olduğundan bahsetmemizi güçleştirmektedir. Hipotezimizde olduğu gibi bireylerin kentsel kuruluşlara katılım düzeyi düşük çıkmıştır.

5.3.3. Kentsel Yaşam ve Kent İle Bütünleşme

Tablo 5.7: Trafik Kurallarına Uymaya, Toplu Taşıma Araçlarında Her Zaman Yaşlılara, Özürlülere, Hamilelere Yer Vermeye Özen Gösterme

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	17	3,0	3,0
Katılmıyorum	10	1,7	4,7
Fikrim Yok	15	2,6	7,3
Katılıyorum	238	41,5	48,8
Kesinlikle Katılıyorum	294	51,2	100,0
Toplam	574	100,0	

Trafik kurallarına uymaya, toplu taşıma araçlarında her zaman yaşlılara, özürlülere, hamilelere yer vermeye özen gösteririm ifadesine katılımcıların %4,7'si katılmadığını, %92,7'si katıldığını belirtmiştir. Kentsel yaşamın gereklerinden olan kentsel kurallara ve kentsel ahlaka uyum konusunda bireylerin dikkatli davrandığı görülmektedir.

Tablo 5.8: Sokağa tükürülmesini, yerlere izmarit atılmasını, apartmanlarda ayakkabıların kapı önünde bırakılmasını yadırgama

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	26	4,5	4,5
Katılmıyorum	26	4,5	9,0
Fikrim Yok	16	2,8	11,8
Katılıyorum	206	35,9	47,7
Kesinlikle Katılıyorum	300	52,3	100,0
Toplam	574	100,0	

Sokağa tükürülmesini, yerlere izmarit atılmasını, apartmanlarda ayakkabıların kapı önünde bırakılmasını yadırgarım ifadesine katılımcıların %9'u katılmadığını, %88,2'si katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların kente özgü yaşam kuralları çerçevesinde kentteki diğer bireyleri ve çevreyi dikkate almayı gerektiren davranışlara dikkat edildiği görülmektedir.

Tokat'ta yaşayan kentsel kurallara uyma, sadece kendini düşünen birey olmama gibi kentsel yaşam biçimlerine uygun davrandıkları görülmektedir.

Tablo 5.9: Sık Görüşülen Kişiler

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Akrabalarla	180	31,4	31,4
Hemşerilerle	17	3,0	34,3
Komşularla	113	19,7	54,0
İş arkadaşlarıyla	177	30,8	84,8
Mahalle arkadaşlarıyla	44	7,7	92,5
Diğer	43	7,5	100,0
Toplam	574	100,0	

Kentlileşme sürecinde, yerleşik kentli nüfus ile ilişkiler hız kazandırmaktadır. Kentsel yaşam biçiminin temel özelliklerinden birisi de, birincil ilişkilerin zayıflayıp ikincil ilişkilerin gelişmesidir. Katılımcıların %31,4'ü en çok akrabalarıyla görüştiklerini, %30,8'i en çok iş arkadaşlarıyla, %19,7'si en çok komşularıyla görüştiklerini belirtmiştir. En çok hemşerileriyle görüştiklerini belirtenlerin oranı %3,0 gibi düşük bir oranda kalmıştır. Akrabalarıyla görüşenlerin oranı yüksek çıksa da ikincil ilişkilerin (iş arkadaşlarıyla, mahalle arkadaşlarıyla ve komşularla görüşme) de %58,2 gibi yüksek bir oranda çıktığı görülmüştür. Katılımcıların bazılarının tam anlamıyla birincil ilişkilerden kopamadığı görülürken, bazılarının da kentli birey davranışı olan ikincil ilişkileri geliştirdiği görülmektedir.

Tablo 5.10: Kentlilik Ve Kent Gelişimi İle İlgili İfadelere Katılım Durumu

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kentin gerçek sahibi kentte doğup büyüyendir	124 %21,6	209 %36,4	18 %3,1	151 %26,3	72 %12,5
Kentin gerçek sahibi kentte yaşayan herkeştir	23 %4,0	79 %13,8	33 %5,7	290 %50,5	149 %26,0
Kentin gelişmesinde büyük sorumluluk kentte yaşayanlara aittir	37 %6,4	77 %13,4	22 %3,8	291 %50,7	147 %25,6
Kentin gelişmesinde büyük sorumluluk devlete ve belediyeye aittir	16 %2,8	94 %16,4	25 %4,4	289 %50,3	150 %26,1
Kent yaşamı gelenek ve göreneklere verilen değerleri artırmaktadır	69 %12,0	200 %34,8	62 %10,8	181 %31,5	62 %10,8

“Kentin gerçek sahibi kentte doğup büyüyendir” ifadesine katılımcıların %58’i katılmadığını belirtirken, %38,8’i katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının Tokat’ta doğup büyüyenler olduğu göz önüne alındığında, bu kentte doğan bireylerin bir kısmının kentin gerçek sahibinin sadece kendilerinin olmadığını belirttiği görülmüştür.

“Kentin gerçek sahibi kentte yaşayan herkeştir” ifadesine katılımcıların %17,8’i katılmadığını, %76,5’i katıldığını belirtmiştir. Bu durum, “kentli birey, kenti sahiplenen ve kenti koruyan bireydir” önermesiyle uyum gösterirken, “kentin gerçek sahibi kentte doğup büyüyendir” ifadesine katılanların oranının %38,8 olduğu göz önünde bulundurulduğunda çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar birbiriyle çelişen iki ifadeye de yüksek oranda katıldıklarını belirtmişlerdir.

“Kentin gelişmesinde sorumluluk devlete ve belediyeye aittir” ifadesi ile “kentin gelişmesinde sorumluluk kentte yaşayanlara aittir” ifadesine %76 dolaylarında katılımcının katıldığı görülmektedir. Katılımcılar, kendilerinin de kentin gelişmesinde görev ve sorumlulukları olduğunu ifade etmişlerdir.

5.3.4. Kente Aidiyet ve Kenti Sahiplenme

Tablo 5.11: Tokat İle İlgili İfadelere Katılım Durumu

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Tokat hiçbir şekilde ayrılmayacağım bir şehirdir	118 %20,6	203 %35,4	45 %7,8	122 %21,3	86 %15,0
Tokat'tan mecbur kalırsam ayrılabilirim	51 %8,9	88 %15,3	32 %5,6	297 %51,7	106 %18,5
İlk fırsatını bulduğumda Tokat'tan ayrılırım	111 %19,3	179 %31,2	62 %10,8	128 %22,3	94 %16,4
Tokat'ta yaşamaktan memnunum	43 %7,5	94 %16,4	61 %10,6	262 %45,6	114 %19,9
Çocuklarımla geleceğini Tokat'ta kurmasını isterim	107 %18,6	155 %27,0	77 %13,4	163 %28,4	72 %12,5
Başka bir yere gittiğimde Tokat'ı özleyorum	67 %11,7	112 %19,5	54 %9,4	217 %37,8	124 %21,6

“Tokat hiçbir şekilde ayrılmayacağım bir şehirdir” ifadesine katılımcıların %56,0’sı katılmadığını, %36,3’ü katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının Tokat doğumlu olduğu düşünüldüğünde, Tokat dışında doğanların yanı sıra bazı Tokat merkez doğumlu olanların da Tokat’ı hiçbir şekilde ayrılmayacakları, olmazsa olmaz bir yer olarak görmedikleri ifade edilebilir.

“Tokat’tan mecbur kalırsam ayrılabilirim ifadesine” katılımcıların %24,2’si katılmadığını, %70,2’si katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun Tokat’ı daimi yaşayacağı bir mekân olarak görmedikleri mecbur kaldıklarında ayrılacakları bir yer olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

“İlk fırsatını bulduğumda Tokat’tan ayrılırım” ifadesine katılımcıların %50,5’i katılmadığını, %38,7’si katıldığını belirtmiştir. “Tokat’tan mecbur kaldığımda ayrılabilirim” ifadesine katılanların oranı %70,2 iken, ilk fırsatını bulduğumda ayrılacağını ifade edenlerin oranının %38,7’lere düştüğü görülmüştür.

“Tokat’ta yaşamaktan memnunum” ifadesine katılımcıların %23,9’u katılmadığını, %65,5’i katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun Tokat’ta yaşamaktan memnun olduğu görülmektedir. GENAR’ın Konya’da kentlilik bilincine yönelik yapmış olduğu araştırmada da bireylerin Konya’da yaşamaktan mutlu olduklarını belirtmişlerdir. İlk fırsatını bulduğumda Tokat’tan ayrılacağını ifade eden katılımcıların Tokat’ta yaşamaktan memnun olmadığı düşünülürse, katılımcıların %38,7’sinin Tokat’tan yaşamaktan memnun olmaması beklenirken bu oranın %23,9 oranında kalması çelişki oluşturmaktadır.

“Çocuklarımın geleceğini Tokat’ta kurmasını isterim” ifadesine katılımcıların %45,6’sı katılmadığını, %40,9’u katıldığını belirtmiştir.

“Başka bir yere gittiğimde Tokat’ı özleyorum” ifadesine katılımcıların %31,2’si katılmadığını, %59,4’ü katıldığını belirtmiştir. Bu oran Tokat’tan yaşamaktan memnun olduğunu belirtenlerin oranına yakın bir düzeydedir. Yani Tokat’ta yaşamaktan memnun olanların aynı zamanda başka bir yere gittiğinde Tokat’ı özlediği gözlenmektedir.

Tablo 5.12: Tokat’ta Bulunan Sosyal Ve Kültürel Etkinliklere Katılma Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	52	9,1	9,1
Katılmıyorum	218	38,0	47,0
Fikrim Yok	39	6,8	53,8
Katılıyorum	218	38,0	91,8
Kesinlikle Katılıyorum	47	8,2	100,0
Toplam	574	100,0	

Kent kültürüne uyum için önemli bir husus olan sosyal ve kültürel etkinliklere katılım konusuna baktığımızda, “Tokat’ta bulunan sosyal ve kültürel etkinliklere genellikle katılırım” ifadesine katılımcıların %47,0’si katılmadığını, %46,2’si katıldığını belirtmiştir. Katılımın kentli bireyden beklenildiği düzeyde olmadığı görülmektedir.

Tablo 5.13: Tokat İle İlgili Güncel Gelişmeleri Takip Etme

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	31	5,4	5,4
Katılmıyorum	132	23,0	28,4
Fikrim Yok	48	8,4	36,8
Katılıyorum	298	51,9	88,7
Kesinlikle Katılıyorum	65	11,3	100,0
Toplam	574	100,0	

Kentsel yaşamın gereklerinden biri de, bireylerin yaşadıkları yerler ile ilgili gelişmeleri takip etmesi ve bunlara kayıtsız kalmamasıdır. “Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri takip ederim” ifadesine katılımcıların %28,4’ü katılmadığını, %63,2’si katıldığını belirtmiştir. Bireylerin çoğunluğu yaşadıkları mekân ile ilgili güncel konuları merak ve takip etmektedir.

Tablo 5.14: Tokat İle İlgili Güncel Gelişmeleri Takip İle İlgili İfadelere Katılım Durumu

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri yerel gazetelerden takip ederim	53 %9,2	227 %39,5	47 %8,2	204 %35,5	43 %7,5
Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri radyo ve televizyondan takip ederim	37 %6,4	135 %23,5	38 %6,6	293 %51,0	71 %12,4
Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri internetten takip ederim	69 %12,0	224 %39,0	33 %5,7	203 %35,4	45 %7,8

Katılımcıların Tokat ile ilgili güncel konuları takip şekline bakıldığında, ağırlığın radyo ve televizyonda olduğu görülmektedir. İnternet ve gazeteden takip şeklinin de yaygın olduğu gözlenmiştir.

Tablo 5.15: Katılımcıların Buldukları Kente Özgü Konularda Katılım Durumu

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Tokat'la ilgili dernek, vakıf veya başka herhangi bir kuruluş faaliyetine katılıyorum	100 %17,4	270 %47,0	47 %8,2	119 %20,7	38 %6,6
Tokat'ın yerel spor takımlarını takip ederim	113 %19,7	212 %36,9	35 %6,1	152 %26,5	62 %10,8
Tokat'ın yöresel festivallerini, etkinliklerini takip ederim	58 %10,1	181 %31,5	41 %7,1	223 %38,9	71 %12,4
Tokat'ın tarihini, kültürel ve coğrafi özelliklerini iyi bilirim	37 %6,4	116 %20,2	44 %7,7	289 %50,3	88 %15,3

“Tokat’la ilgili dernek, vakıf veya başka herhangi bir kuruluş faaliyetine katılıyorum” ifadesine katılımcıların %64,4’ü katılmadığını belirtirken, %27,3’ü katıldığını belirtmiştir. Tokat merkez doğumlu olmayan katılımcıların oranının %48,4 olduğu düşünüldüğünde, Tokat’ın yerli halkının da Tokat ile ilgili dernek, vakıf veya başka herhangi bir kuruluş faaliyetine katılımının zayıf olduğu söylenebilir.

Kenti sahiplenmenin kentlilik bilincinin önemli koşullarından biri olduğunu daha önce ifade edilmişti. Bireylerin buldukları yerlere özgü özelliklere sahip çıkması da bu sahiplenme çeşitlerindedir. Uygulamanın yapıldığı zaman aralığında Tokat’ın yerel spor takımlarından olan Tokatspor futbol takımı Türkiye 2. Lig Beyaz Grupta mücadele ederken, Belediye Plevnespor voleybol takımı, Türkiye Erkekler 1. Ligi’nde mücadele etmektedir. “Tokat’ın yerel spor takımlarını takip ederim” ifadesine katılımcıların %56,6’sı katılmadığını, %37,3’ü katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun Tokat’ın spor takımlarını sahiplenmediği görülmektedir. Ligden düşmeme mücadelesi veren bu iki spor takımının seyirci desteğinin düşük seviyede kalması, kente özgü olan özellikleri sahiplenmenin istenilen düzeyde olmadığı konusunda da bilgi vermektedir.

“Tokat’ın tarihini, kültürel ve coğrafi özelliklerini iyi bilirim” ifadesine katılımcıların %26,7’si katılmadığını, %65,6’sı katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Tokat’a özgü özellikleri bildiklerini belirtmelerine rağmen, kentsel farkındalık göstergesinde katılımcıların çoğunluğunun Tokat’a özgü tarihsel, kültürel ve coğrafi bazı hususlarda fikri olmadığı görülmüştür.

Tablo 5.16: Kendini Kentli Olarak Görme

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	13	2,3	2,3
Katılmıyorum	62	10,8	13,1
Fikrim Yok	37	6,4	19,5
Katılıyorum	305	53,1	72,6
Kesinlikle Katılıyorum	157	27,4	100,0
Toplam	574	100,0	

Kentlilik bilincinin önemli göstergelerinden birisi bireyin kendini kentli olarak görmesi ve o kente ait hissetmesidir. “Kendimi kentli olarak görüyorum” ifadesine katılımcıların %13,1’i katılmadığını, %80,5’i katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı kendini kentli olarak ifade etmektedir. Kente sonradan gelip yerleşen bireyler geldikleri yörelerden ziyade artık kendilerini kente ait hissettiklerini belirttikleri görülmektedir. Daha önce yapılmış olan çalışmalarda da katılımcıların kendilerini kentli olarak görme yönünde bir eğilimin olduğu görülmüştür. GENAR’ın Konya’da yapmış olduğu araştırmada da katılımcıların %68,9’u kendilerini kentli olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 5.17: Kendini Tokatlı Olarak Görme

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	58	10,1	10,1
Katılmıyorum	105	18,3	28,4
Fikrim Yok	29	5,1	33,4
Katılıyorum	196	34,1	67,6
Kesinlikle Katılıyorum	186	32,4	100,0
Toplam	574	100,0	

“Kendimi Tokatlı olarak görüyorum” ifadesine katılımcıların %28,4’ü katılmadığını, %66,5’i katıldığını belirtmiştir. Bireylerin çoğunluğu kendini Tokatlı

olarak görmektedir. GENAR'ın Konya'da yapmış olduğu çalışmada ve Güçlü'nün Antalya'da yapmış olduğu çalışmada da katılımcıların büyük çoğunluğunun, kendilerini buldukları yere ait hissettikleri görülmüştür. Kendilerini Tokatlı olarak görmeyenlerin ise bu şehirde doğup büyümemeleri bir neden olarak değerlendirilebilir.

Tokat'a sonradan gelip yerleşmiş katılımcıların memleketlerindeki tanıdıklarıyla sık irtibat halinde olmalarına baktığımızda %18,7'si buna olumsuz yanıt verirken, %79,3'ü olumlu yanıt vermiştir. Bireyleri memlekete gidiş sıklıklarına bakıldığında %75'2'sinin sıklıkla memleketlerine gittiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bireylerin çoğunluğu memleketlerine sık gidişlerinin, akraba ve tanıdıkları ziyaret, cenaze, düğün, hastalık gibi nedenlerden kaynaklandığını belirtmektedirler. Memlekete erzak, eşya ve benzeri eşyalar getirmek için gidenlerin ise çok fazla olmadığı görülmektedir. Bireylerin memleketlerine sık gidişleri, onların buldukları kente uyumu ve kendilerini buldukları kente ait hissetmeleri hususunda olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Memleketleriyle sıkı irtibat halinde bulunan ve sık giden bireyler kendilerini halen geldikleri yöreye ait hissetmekte ve buldukları kenti sahiplenmemektedirler.

5.3.5. Kentsel Farkındalık

Kentsel farkındalığı ölçmeyi hedefleyen sorular Tokat'ın sosyo-kültürel yapısıyla ilgili sorulardan oluşmaktadır. Tokat'ın kültürel tarihi, kentsel mekân algıları, tanınmış kişilerini bilme algıları tespit edilmeye, öğrenilmeye çalışılmıştır.

Kentli bireylerin tanınmış kişileri bilme algısı kapsamında, Tokat il belediye başkanının ve il valisinin adını biliyor musunuz sorusu sorulmuştur. Katılımcıların %43,7'si hem Tokat belediye başkanının hem de Tokat valisinin adını bildiğini belirtmiştir. %21,8'lik bir kesim ise her ikisinin de adını bilmediğini belirtmiştir.

Güçlü'nün Antalya'daki çalışmasında olduğu gibi, katılımcıların Tokat Valisi ve Belediye Başkanı'nı bilme ve haberdar olma oranı orta düzeyde çıkmıştır.

Tablo 5.18: Kentsel Farkındalık

	Doğru	Yanlış	Hiçbir Fikrim Yok
Ünlü halk şairi Cahit Külebi Tokatlıdır	198 %34,5	16 %2,8	360 %62,7
Tokat Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı bünyesindedir	274 %47,7	12 %2,1	288 %50,2

“Ünlü halk şairi Cahit Külebi Tokatlıdır” sorusuna katılımcıların %65,5'i ya yanlış cevap vermiştir ya da hiçbir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Doğru cevabını verenlerin oranı %34,5 olmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğunun Tokatlı olan şairden bilgisi ve haberi olmadığı görülmektedir.

Katılımcılara Tokat ile ilgili daha güncel bir husus olan “Tokat, Orta Karadeniz Ajansı bünyesindedir” ifadesi yöneltildiğinde, ifadenin doğru olduğu yanıtını verenlerin oranında Cahit Külebi ile ilgili ifadeye doğru yanıt verenlere nazaran bir artış olduğu gözlenmiştir. Soruya hiçbir fikrim yok yanıtı verenlerin oranı %50,2 olurken, doğru yanıtı verenlerin oranı %47,7 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5.19: Kentsel Mekan Algısı

	Evet	Hayır
Mevlevihaneyi gezdiniz mi?	248 %43,2	326 %56,8
Latifoğlu Konağı'nı gezdiniz mi?	356 %62,0	218 %38,0

Katılımcıların kentsel mekân algılarını ölçmeye yönelik sorular sorulduğunda kente özgü bu yerlerin farkında olup gezme durumunun çok yüksek düzeylerde olmadığı görülmektedir.

5.3.6. Sosyo-Ekonomik Faktörlerle Kentlilik Bilinci Arasındaki İlişki

Tablo 5.20: Cinsiyete Göre Katılımcıların Kendilerini Tokatlı Olarak Görme Durumu

		Kendini Tokatlı olarak görme						
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Frekans	34	60	17	89	117	312
		Cinsiyet içindeki %	%10,9	%19,2	%5,4	%28,5	%35,9	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%58,6	%57,1	%58,6	%45,4	%60,2	%54,4
		Toplam içindeki %	%5,9	%10,5	%3,0	%15,5	%19,5	%54,4
	Kadın	Frekans	24	45	12	107	74	262
		Cinsiyet içindeki %	%9,2	%17,2	%4,6	%40,8	%28,2	%100,0
Tokatlı görme içindeki %		%41,4	%42,9	%41,4	%54,6	%39,8	%45,6	
Toplam içindeki %		%4,2	%7,8	%2,1	%18,6	%12,9	%45,6	
Toplam	Frekans	58	105	29	196	186	574	
	Cinsiyet içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	
	Tokatlı görme içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	

Cinsiyet ile kendini Tokatlı olarak görme ifadesi arasında anlamlı bir ilişki ($\chi^2=9,865$; sd= 4, P: 0,043) ($P<0,05$) bulunmuştur. Kadınların kendilerini Tokatlı olarak görme eğiliminin erkeklere göre kısmen fazla olduğu görülmektedir. Bu durum cinsiyet ile bireylerin kendilerini Tokatlı olarak görmesi arasındaki hipotezimizi doğrulamaktadır.

Cinsiyet ile Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri takip ederim ifadesi arasında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 8,847$; sd= 4, P: 0,065) ($P>0,05$) bulunamamıştır.

Tablo 5.21: Doğum Yerine Göre Kentin Gerçek Sahibini Kentte Doğup Büyüyenler Olarak Görme Durumu

Kentın Gerçek Sahibi Kentte Doğup Büyüyendir								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Doğum yeri	Tokat/ Merkez	Frekans Doğum yeri içindeki % Kentın sahibi içindeki % Toplam içindeki %	46 %15,5 %37,1 %8,0	100 %33,8 %47,8 %17,4	8 %2,7 %44,4 %1,4	91 %30,7 %60,3 %15,9	51 %17,2 %70,8 %8,9	296 %100,0 %51,6 %51,6
	Tokat/ilçe -köy	Frekans Doğum yeri içindeki % Kentın sahibi içindeki % Toplam içindeki %	27 %24,8 %21,8 %4,7	40 %36,7 %19,1 %7,0	7 %6,4 %38,9 %1,2	24 %22,0 %15,9 %4,2	11 %10,1 %15,3 %1,9	109 %100,0 %19,0 %19,0
	Başka Şehir	Frekans Doğum yeri içindeki % Kentın sahibi içindeki % Toplam içindeki %	51 %30,2 %41,1 %8,9	69 %40,8 %33,0 %12,0	3 %1,8 %16,7 %0,5	36 %21,3 %23,8 %6,3	10 %5,9 %13,9 %1,7	169 %100,0 %29,4 %29,4
Toplam	Frekans Doğum yeri içindeki % Kentın sahibi içindeki % Toplam içindeki %	124 %21,6 %100,0 %21,6	209 %36,4 %100,0 %36,4	18 %3,1 %100,0 %3,1	151 %26,3 %100,0 %26,3	72 %15,5 %100,0 %15,5	574 %100,0 %100,0 %100,0	

Doğum yeri ile kentın gerçek sahibi kentte doğup büyüyendir ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 33,898$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Başka bir şehirde doğan ve Tokat'ın ilçe/köyünde doğan bireylerin çoğunluğu kentın gerçek sahibinin kentte doğup büyüyendir ifadesine katılmadığını belirtirken, Tokat'ta doğan bireylerin yarıya yakını bu ifadeye katılırken geri kalanların neredeyse tamamı da bu ifadeye katılmamaktadır.

Tablo 5.22: Doğum Yerine Göre Katılımcıların Tokat'ı Kesinlikle Ayrılmayacakları Şehir Olarak Görme Durumu

Tokat kesinlikle ayrılmayacağım bir şehir								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Doğum yeri	Tokat/ Merkez	Frekans	37	98	25	78	58	296
		Doğum yeri içindeki %	%12,5	%33,1	%8,4	%26,4	%19,6	%100,0
		Ayrılmama içindeki %	%31,4	%48,3	%55,6	%67,4	%67,4	%51,6
		Toplam içindeki %	%6,4	%17,1	%4,4	%13,6	%10,1	%51,6
Doğum yeri	Tokat/ilçe -köy	Frekans	14	39	7	30	19	109
		Doğum yeri içindeki %	%12,8	%35,8	%6,4	%27,5	%17,4	%100,0
		Ayrılmama içindeki %	%11,9	%19,2	%15,6	%24,6	%22,1	%19,0
		Toplam içindeki %	%2,4	%6,8	%1,2	%5,2	%3,3	%19,0
Doğum yeri	Başka Şehir	Frekans	67	66	13	14	9	169
		Doğum yeri içindeki %	%39,6	%39,1	%7,7	%8,3	%5,3	%100,0
		Ayrılmama içindeki %	%56,8	%32,5	%28,9	%11,5	%10,5	%29,4
		Toplam içindeki %	%11,7	%11,5	%2,3	%2,4	%1,6	%29,4
Doğum yeri	Toplam	Frekans	118	203	45	122	86	574
		Doğum yeri içindeki %	%20,6	%35,4	%7,8	%21,3	%15,0	%100,0
		Ayrılmama içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
		Toplam içindeki %	%20,6	%35,4	%7,8	%21,3	%15,0	%100,0

Bireylerin doğmuş oldukları yer, bireylerin davranışlarını, yaşamı algılamasını ve değerlendirmesini belirleyen faktörlerden birisi olduğu daha önce ifade edilmişti. Doğum yeri ile “Tokat kesinlikle ayrılmayacağım bir şehirdir” ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 78,126$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Doğum yeri Tokat merkez olan bireylerde ifadeye katılanların oranı katılmayanların oranından fazla iken, Tokat ilçe/merkez doğumlu olan bireylerde ifadeye katılmayanların oranı katılanların oranının biraz üstünde gerçekleşmiştir. Başka bir şehirde doğan bireylerin büyük bir kısmı bu ifadeye katılmamaktadır. Diğer bir ifadeyle kentlilik bilincinin önemli göstergelerinden biri olan kente aidiyet zayıf kalmakta ve başka yerden doğup gelen bireyler kendilerini buldukları kente ait hissetmemektedir. Bu durum Tokatlı olan bireyler ile Tokatlı olmayan bireyler arasında

kendilerini kente ait hissetmelerinde ve kenti sahiplenmelerinde farklılık bulunmaktadır hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 5.23: Doğum Yerine Göre Katılımcıların Tokat'ta Yaşamaktan Memnun Olma Durumu

Tokat'ta yaşamaktan memnunum								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Doğum yeri	Tokat/ Merkez	Frekans	18	35	32	144	67	296
		Doğum yeri içindeki %	%6,1	%11,8	%10,8	%48,6	%22,6	%100,0
		Memnuniyet içindeki %	%41,9	%37,2	%52,5	%55,0	%58,8	%51,6
		Toplam içindeki %	%3,1	%6,1	%5,6	%25,1	%25,1	%51,6
	Tokat/İl çe-köy	Frekans	7	20	7	45	30	109
		Doğum yeri içindeki %	%6,4	%18,3	%6,4	%41,3	%27,5	%100,0
		Memnuniyet içindeki %	%16,3	%21,3	%11,5	%17,2	%26,3	%19,0
		Toplam içindeki %	%1,2	%3,5	%1,2	%7,8	%5,2	%19,0
	Başka Şehir	Frekans	18	39	22	73	17	169
Doğum yeri içindeki %		%10,7	%23,1	%13,0	%43,2	%10,1	%100,0	
Memnuniyet içindeki %		%41,9	%41,5	%36,1	%27,9	%14,9	%29,4	
	Toplam içindeki %	%3,1	%6,8	%3,8	%12,7	%3,0	%29,4	
Toplam	Frekans	43	94	61	262	114	574	
	Doğum yeri içindeki %	%7,5	%16,4	%10,6	%45,6	%19,9	%100,0	
	Memnuniyet içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%7,5	%16,4	%10,6	%45,6	%19,9	%100,0	

Doğum yeri ile “Tokat'ta yaşamaktan memnunum” ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 28,379$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Anket uygulanan bireylerin çoğunluğunun bu ifadeye katıldığı görülmektedir. Bu katılımın, başka şehirde doğan bireylerde, Tokat merkez ve Tokat ilçe/köyde doğan bireylere göre daha düşük kaldığı görülmektedir. Memnuniyet derecesi bireylerin Tokat'ı sahiplenmesini de etkilemektedir. Tokat'ta yaşamaktan memnun olmayan bireylerin kenti sahiplenmesi de beklenmemektedir.

Tablo 5.24: Doğum Yerine Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu

Kendimi Tokatlı olarak görüyorum								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Doğum yeri	Tokat/ Merkez	Frekans	6	26	7	137	120	296
		Doğum yeri içindeki %	%2,0	%8,8	%2,4	%46,3	%40,5	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%10,3	%24,8	%24,1	%69,9	%64,5	%51,6
		Toplam içindeki %	%1,0	%4,5	%1,2	%23,9	%20,9	%51,6
	Tokat/İlçe-köy	Frekans	2	12	7	39	49	109
		Doğum yeri içindeki %	%1,8	%11,0	%6,4	%35,8	%45,0	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%3,4	%11,4	%24,1	%19,9	%26,3	%19,0
		Toplam içindeki %	%0,3	%2,1	%1,2	%6,8	%8,5	%19,0
	Başka Şehir	Frekans	50	67	15	20	17	169
Doğum yeri içindeki %		%29,6	%39,6	%8,9	%11,8	%10,1	%100,0	
Tokatlı görme içindeki %		%86,2	%63,8	%51,7	%10,2	%9,1	%29,4	
	Toplam içindeki %	%8,7	%11,7	%2,6	%3,5	%3,0	%29,4	
Toplam	Frekans	58	105	29	196	186	574	
	Doğum yeri içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	
	Tokatlı görme içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	

Doğum yeri ile Kendimi Tokatlı olarak görüyorum ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 2,343$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. GENAR'ın Konya'da yapmış olduğu çalışmada ve Güçlü'nün Antalya'da yapmış olduğu çalışmada katılımcıların sırasıyla %61,6'si ve %70,37 oranında kendilerini buldukları yere ait hissettikleri ortaya çıkmıştır. Genel olarak kendini Tokatlı olarak gören bireylerin oranı %66,5 iken, bunların çoğunluğunu doğum yeri Tokat merkez ve Tokat ilçe/köyü olan bireyler oluşturmaktadır. Başka bir şehir doğumlu olan katılımcıların büyük çoğunluğu kendini Tokatlı olarak görmemektedirler. Kendini buldukları yere ait görmeyen bireyler, kentlilik bilincinin gelişmesine de engel teşkil etmektedir. Tokat'a dışarıdan gelen bireylerin Tokat'a yönelik aidiyet ve bağlılıkları, Tokat doğumlu katılımcılara göre düşük düzeyde olmuştur. Bu durum bireyin doğduğu yerin, onların buldukları kente ait hissetmelerinde önemli bir etkendir hipotezi doğrulamaktadır.

Tablo 5.25: Doğum Yerine Göre Katılımcıların Tokat Belediye Başkanını Ve Tokat Valisini Tanıma

Tokat'ın valisini ve belediye başkanını tanıma durumu							
			Her ikisinin de adını biliyorum	Sadece Valinin adını biliyorum	Sadece Belediye başkanını biliyorum	Her ikisinin de adını bilmiyorum	Toplam
Doğum yeri	Tokat/ Merkez	Frekans	145	10	103	38	296
		Doğum yeri içindeki %	%49,0	%3,4	%34,8	%12,8	%100,0
		Tanıma içindeki %	%57,8	%45,5	%58,5	%30,4	%51,6
		Toplam içindeki %	%25,3	%1,7	%17,9	%6,6	%51,6
	Tokat/İl çe-köy	Frekans	36	5	41	27	109
		Doğum yeri içindeki %	%33,0	%4,6	%37,6	%24,8	%100,0
		Tanıma içindeki %	%14,3	%22,7	%23,3	%21,6	%19,0
		Toplam içindeki %	%6,3	%0,9	%7,1	%4,7	%19,0
	Başka Şehir	Frekans	70	7	32	60	169
Doğum yeri içindeki %		%41,4	%4,1	%18,9	%35,5	%100,0	
Tanıma içindeki %		%27,9	%31,8	%18,2	%48,0	%29,4	
Toplam içindeki %		%12,2	%1,2	%5,6	%10,5	%29,4	
Toplam	Frekans	251	22	176	125	574	
	Doğum yeri içindeki %	%43,7	%3,8	%30,7	%21,8	%100,0	
	Tanıma içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%43,7	%3,8	%30,7	%21,8	%100,0	

Doğum yeri ile “Tokat Belediye Başkanının ve Tokat Valisinin adını biliyor musunuz” sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 42,175$; $sd= 6$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Başka bir şehir doğumlu olan katılımcıların hem belediye başkanının adını hem de valinin adını bilmeme oranı diğerlerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bireylerin buldukları yere ait tanınmış kişileri bilme algısı Tokatlı olan bireylerde Tokatlı olmayan bireylere göre daha yüksektir. Bu durum, Tokatlı olmayan bireylerin kentsel farkındalık algısının daha düşük olduğu hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 5.26: Doğum Yerine Göre Katılımcıların Genel Olarak Alışverişlerini Yaptıkları Yer

Genel olarak alışverişlerini yaptıkları yer								
			Ulusal marketler	Yerel marketler	Mahalledeki market ve bakkallar	Memleketten getirme	Diğer	Toplam
Doğum yeri	Tokat/ Merkez	Frekans	76	132	63	3	22	296
		Doğum yeri içindeki %	%25,7	%44,6	%21,3	%1,0	%7,4	%100,0
		Alışveriş içindeki %	%44,2	%53,7	%61,2	%33,3	%50,0	%51,6
		Toplam içindeki %	%13,2	%23,0	%11,0	%0,5	%3,8	%51,6
	Tokat/İl çe-köy	Frekans	18	63	17	3	8	109
		Doğum yeri içindeki %	%16,5	%57,8	%15,6	%2,8	%7,3	%100,0
		Alışveriş içindeki %	%10,5	%25,6	%16,5	%33,3	%18,2	%19,0
		Toplam içindeki %	%3,1	%11,0	%3,0	%0,5	%1,4	%19,0
	Başka Şehir	Frekans	78	51	23	3	14	169
		Doğum yeri içindeki %	%46,2	%30,2	%13,6	%1,8	%8,3	%100,0
		Alışveriş içindeki %	%45,3	%20,7	%22,3	%33,3	%31,8	%29,4
		Toplam içindeki %	%13,6	%8,9	%4,0	%0,5	%2,4	%29,4
Toplam	Frekans	172	246	103	9	44	574	
	Doğum yeri içindeki %	%30,0	%42,9	%17,9	%1,6	%7,7	%100,0	
	Alışveriş içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%30,0	%42,9	%17,9	%1,6	%7,7	%100,0	

Doğum yeri ile “genel olarak alışverişinizi nereden yapıyorsunuz” sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 41,072$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Başka bir şehirde doğup Tokat’ta yaşayan katılımcıların yarıya yakınının alışverişini ulusal marketlerden yaptığı görülürken, Tokat merkezde ve Tokat ilçe/köyünde doğan katılımcıların çoğunluğunun alışverişlerini yerel marketlerden ve mahallelerinde bulunan market ve bakkallardan yaptığı görülmektedir. Tokat doğumlu olan bireylerin doğdukları yerin değerlerine sahip çıktıkları görülürken, Tokatlı olmayan bireylerin ise yerel marketlerden daha büyük olan ulusal marketleri tercih ettikleri gözlenmiştir.

Tablo 5.27: Doğum Yerine Göre Katılımcıların Sıklıkla Görüştüğü Kişiler

Kimlerle daha sık görüşüyorsunuz									
			Akrabalarım	Hemşerilerim	Komşularım	İş arkadaşlarım	Mahalle arkadaşlarım	Diğer	Toplam
Doğum yeri	Tokat/ Merkez	Frekans	116	5	54	76	27	18	296
		Doğum yeri içindeki %	%39,2	%1,7	%18,2	%25,7	%9,1	%6,1	%100,0
		Sık görüşme içindeki %	%64,4	%29,4	%47,8	%42,9	%61,4	%41,9	%51,6
		Toplam içindeki %	%20,2	%0,9	%9,4	%13,2	%4,7	%3,1	%51,6
	Tokat/ilçe e-köy	Frekans	43	4	20	26	9	7	109
		Doğum yeri içindeki %	%39,4	%3,7	%18,3	%23,9	%8,3	%6,4	%100,0
		Sık görüşme içindeki %	%23,9	%23,5	%17,7	%14,7	%20,5	%16,3	%19,0
		Toplam içindeki %	%7,5	%0,7	%3,5	%4,5	%1,6	%1,2	%19,0
	Başka Şehir	Frekans	21	8	39	75	8	18	169
Doğum yeri içindeki %		%12,4	%4,7	%23,1	%44,4	%4,7	%10,7	%100,0	
Sık görüşme içindeki %		%11,7	%47,1	%34,5	%42,4	%18,2	%41,9	%29,4	
	Toplam içindeki %	%3,7	%1,4	%6,8	%13,1	%1,4	%3,1	%29,4	
Toplam	Frekans	180	17	113	177	44	43	574	
	Doğum yeri içindeki %	%31,4	%3,0	%19,7	%30,8	%7,7	%7,5	%100,0	
	Sık görüşme içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%31,4	%3,0	%19,7	%30,8	%7,7	%7,5	%100,0	

Kente özgü yaşamın getirdiği gereklerden biri de bireylerin birincil ilişkilerden uzaklaşarak ikincil ilişkileri geliştirmesidir. Katılımcıların akrabalarıyla ve hemşerileriyle yoğun olarak kurduğu ilişkilerin yerini, komşularıyla ve iş arkadaşlarıyla kurduğu yoğun ilişkilere dönüşmesi beklenmektedir. Doğum yeri ile kimlerle daha sık görüşüyorsunuz sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 52,673$; $sd= 10$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Başka bir şehirde doğan ve Tokat'ta yaşayan katılımcıların daha çok iş arkadaşlarıyla ve komşularıyla ilişkiler kurduğu görülürken, Tokat merkez ve Tokat ilçe/köyünde doğan katılımcıların akrabalarıyla, komşularıyla ve iş arkadaşlarıyla kurduğu görülmektedir. Başka şehirde doğan bireylerin akrabalarından uzakta olmalarının bu sonucu çıkardığını da ifade edilebilmektedir.

Doğum yeri ile katılımcıların memlekete gitme sıklıkları arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 9,943$; $sd= 8$, $P: 0,269$) ($P>0,05$) bulunamamıştır.

Tablo 5.28: Yaş'a Göre Katılımcıların Tokat'ı Kesinlikle Ayrılmayacakları Şehir Olarak Görme Durumu

Tokat kesinlikle ayrılmayacağım bir şehir									
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam	
Yaş	18-34	Frekans	83	103	28	41	33	288	
		Yaş içindeki %	%28,8	%35,8	%9,7	%14,2	%11,5	%100,0	
		Ayrılmama içindeki %	%70,3	%50,7	%62,2	%33,6	%38,4	%50,2	
			Toplam içindeki %	%14,5	%17,9	%4,9	%7,1	%5,7	%50,2
	35-54	Frekans	35	83	16	56	38	228	
		Yaş içindeki %	%15,4	%36,4	%7,0	%24,6	%16,7	%100	
		Ayrılmama içindeki %	%29,7	%40,9	%35,6	%45,9	%44,2	%39,7	
			Toplam içindeki %	%6,1	%14,5	%2,8	%9,8	%6,6	%39,7
	55 ve üzeri	Frekans	0	17	1	25	15	58	
Yaş içindeki %		%0	%29,3	%1,7	%43,1	%25,9	%100,0		
Ayrılmama içindeki %		%0	%8,4	%2,2	%20,5	%17,4	%10,1		
		Toplam içindeki %	%0	%3,0	%0,2	%4,4	%2,6	%10,1	
Toplam	Frekans	118	203	45	122	86	574		
	Yaş içindeki %	%20,6	%35,4	%7,8	%21,3	%15,0	%100,0		
	Ayrılmama içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0		
	Toplam içindeki %	%20,6	%35,4	%7,8	%21,3	%15,0	%100,0		

Yaş ile Tokat kesinlikle ayrılmayacağım bir şehirdir ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 57,718$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. 18-34 yaş arası katılımcıların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığı, 35-54 yaş arası katılımcılarda katılımcıların yarısının ifadeye katılmadığı, 55 yaş ve üzeri katılımcıların ise çoğunluğunun bu ifadeye katıldığı görülmüştür. Genç yaştaki katılımcıların kente bağlılıklarının ve kenti sahiplenmelerinin orta yaş üzeri katılımcılara göre daha az olduğu gözlenmiştir.

Tablo 5.29: Yaş'a Göre Katılımcıların Tokat'ta Yaşamaktan Memnun Olma Durumu

Tokat'ta yaşamaktan memnunum								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Yaş	18-34	Frekans	31	52	36	118	51	288
		Yaş içindeki %	%10,8	%18,1	%12,5	%41,0	%17,7	%100,0
		Memnuniyet içindeki %	%72,1	%55,3	%59,0	%45,0	%44,7	%50,2
	35-54	Toplam içindeki %	%5,4	%9,1	%6,3	%20,6	%8,9	%50,2
		Frekans	12	35	24	116	41	228
		Yaş içindeki %	%5,3	%15,4	%10,5	%50,9	%18,0	%100
	55 ve üzeri	Memnuniyet içindeki %	%27,9	%37,2	%39,3	%44,3	%36,0	%39,7
		Toplam içindeki %	%2,1	%6,1	%4,2	%20,2	%7,1	%39,7
		Frekans	0	7	1	28	22	58
Toplam	Yaş içindeki %	%0	%12,1	%1,7	%48,3	%37,9	%100,0	
	Memnuniyet içindeki %	%0	%7,4	%1,6	%10,7	%19,3	%10,1	
	Toplam içindeki %	%0	%1,2	%0,2	%4,9	%3,8	%10,1	
	Toplam	Frekans	43	94	61	262	114	574
		Yaş içindeki %	%7,5	%10,4	%10,6	%45,6	%19,9	%100,0
		Memnuniyet içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
		Toplam içindeki %	%7,5	%10,4	%10,6	%45,6	%19,9	%100,0

Yaş ile Tokat'ta yaşamaktan memnunum ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 29,997$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Katılımcıların çoğunluğunun bu ifadeye katıldığı görülürken, yaşça büyük olan katılımcılarda bu oranın genç katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Başka şehirde doğan katılımcıların sayısının orta yaş altı gruplarda daha fazla olması bu yaş grubunda memnuniyet oranının diğer yaş gruplarına göre daha düşük olmasında etkenlerden biridir. Aynı zamanda orta yaş ve üzeri gruptaki katılımcıların genç yaş gruplarına göre artık kentte tam düzenini kurlmaları ve kent kültürünü içselleştirmeleri de memnuniyet oranının yüksek olmasında etkenlerden biridir.

Tablo 5.30: Yaş Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu

		Kendimi Tokatlı olarak görüyorum						
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Yaş	18-34	Frekans	46	60	17	84	81	288
		Yaş içindeki %	%16,0	%20,8	%5,9	%29,2	%28,1	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%79,3	%57,1	%58,6	%42,9	%43,5	%50,2
		Toplam içindeki %	%8,0	%10,5	%3,0	%14,6	%14,1	%50,2
	35-54	Frekans	11	41	12	89	75	228
		Yaş içindeki %	%4,8	%18,0	%5,3	%39,0	%32,9	%100
		Tokatlı görme içindeki %	%19,0	%39,0	%41,4	%45,4	%40,3	%39,7
		Toplam içindeki %	%1,9	%7,1	%2,1	%15,5	%13,1	%39,7
	55 ve üzeri	Frekans	1	4	0	23	30	58
		Yaş içindeki %	%1,7	%6,9	%0	%39,7	%51,7	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%1,7	%3,8	%0	%11,7	%16,1	%10,1
		Toplam içindeki %	%0,2	%0,7	%0	%4,0	%5,2	%10,1
Toplam	Frekans	58	105	29	196	186	574	
	Yaş içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	
	Tokatlı görme içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	

Yaş ile “kendimi Tokatlı olarak görüyorum” ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 41,172$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Yaş ile bireylerin kendilerini Tokatlı olarak görme arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu hipotez doğrulanmaktadır. Yaşça büyük olan katılımcılarda kendini Tokatlı olarak görenlerin sayısı, kendini Tokatlı olarak gören genç katılımcılara göre daha fazladır. Bu durumda orta yaş ve üstü gruptaki Tokatlı olan bireylerin sayısının fazla olmasının bu sonucun çıkmasında etkisi büyüktür. GENAR’ın Konya’da yapmış olduğu çalışmada da benzer şekilde orta yaş ve üzeri grupta bireylerin kente ait hissetme oranlarının arttığı görülmüştür. Geyik’in İstanbul’da Mevlana Mahallesi’nde İstanbul’a göç etmiş bireylere yapmış olduğu çalışmada ise genç bireylerin kendilerini daha çok İstanbul’a ait hissettikleri görülmüştür.

Tablo 5.31: Yaşa Göre Katılımcıların Tokat İle İlgili Güncel Gelişmeleri Takip Etme Durumu

Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri takip ediyorum								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Yaş	18-34	Frekans	20	74	34	131	29	288
		Yaş içindeki %	%6,9	%25,7	%11,8	%45,5	%10,1	%100,0
		Gelişmeler takip içindeki %	%64,5	%56,1	%70,8	%44,0	%44,6	%50,2
		Toplam içindeki %	%3,5	%12,9	%5,9	%22,8	%5,1	%50,2
	35-54	Frekans	9	54	13	128	24	228
		Yaş içindeki %	%3,9	%23,7	%5,7	%56,1	%10,5	%100
		Gelişmeler takip içindeki %	%29,0	%40,9	%27,1	%43,0	%36,9	%39,7
		Toplam içindeki %	%1,6	%9,4	%2,3	%22,3	%4,2	%39,7
	55 ve üzeri	Frekans	2	4	1	39	12	58
		Yaş içindeki %	%3,4	%6,9	%1,7	%67,2	%20,7	%100,0
		Gelişmeler takip içindeki %	%6,5	%3,0	%2,1	%13,1	%18,5	%10,1
		Toplam içindeki %	%0,3	%0,7	%0,2	%6,8	%2,1	%10,1
Toplam	Frekans	31	132	48	298	65	574	
	Yaş içindeki %	%5,4	%23,0	%8,4	%51,9	%11,3	%100,0	
	Gelişmeler takip içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%5,4	%23,0	%8,4	%51,9	%11,3	%100,0	

Yaş ile “Tokat ile güncel gelişmeleri takip ederim” ifadesi arasındaki ilişkiyi bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 29,860$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Orta yaş ve üzeri katılımcıların genç katılımcılara göre Tokat ile ilgili gelişmeleri daha fazla takip ettiği görülmektedir.

Yaş ile kentin gerçek sahibi kentte yaşayan herkeştir ($\chi^2= 9,056$; $sd= 8$, $P: 0,338$) ($P>0,05$) ifadesi arasında; yaş ile kentin gerçek sahibi kentte doğup büyüyen ($\chi^2= 8,380$; $sd= 8$, $P: 0,397$) ($P>0,05$) ifadesi arasında; yaş ile Tokat’ın yerel spor takımlarını takip ederim ifadesi ($\chi^2= 9,388$; $sd= 8$, $P: 0,311$) ($P>0,05$) arasında; yaş ile Tokat’ın yöresel festivallerini, etkinliklerini takip ederim ifadesi ($\chi^2= 8,700$; $sd= 8$, $P: 0,368$) ($P>0,05$) arasında; yaş ile kimlerle sık sık görüşürsünüz sorusu ($\chi^2= 16,365$; $sd= 10$, $P: 0,090$) ($P>0,05$) arasında anlam ilişkilerine bakılmış olup herhangi bir anlam ilişkisi bulunamamıştır.

Tablo 5.32: Eğitime Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu

Kendimi Tokatlı olarak görüyorum								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Eğitim	İlkokul ve öncesi	Frekans	3	9	3	58	39	112
		Eğitim içindeki %	%2,7	%8,0	%2,7	%51,8	%34,8	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%5,2	%8,6	%10,3	%29,6	%21,0	%19,5
		Toplam içindeki %	%0,5	%1,6	%0,5	%10,1	%6,8	%19,5
	Ortaokul ve lise	Frekans	26	57	14	81	95	273
		Eğitim içindeki %	%9,5	%20,9	%5,1	%29,7	%34,8	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%44,8	%54,3	%48,3	%41,3	%51,1	%47,6
		Toplam içindeki %	%4,5	%9,9	%2,4	%14,1	%16,6	%47,6
	Lisans ve lisansüstü	Frekans	29	39	12	57	52	189
Eğitim içindeki %		%15,3	%20,6	%6,3	%30,2	%27,5	%100,0	
Tokatlı görme içindeki %		%50,0	%37,1	%41,4	%29,1	%28,0	%32,9	
	Toplam içindeki %	%5,1	%6,8	%2,1	%9,9	%9,1	%32,9	
Toplam	Frekans	58	105	29	196	186	574	
	Eğitim içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	
	Tokatlı görme içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	

Eğitim ile “kendimi Tokatlı olarak görüyorum” ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 35,994$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Genel olarak katılımcıların çoğunluğu kendini Tokatlı olarak gördüklerini belirtirken, %28,3’ü kendini Tokatlı olarak görmediğini belirtmiştir. Eğitim seviyesi ile bireylerin kenti sahiplenmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır hipotezi doğrulanmaktadır. Katılımcılar arasında eğitim seviyesi arttıkça kendini Tokatlı olarak görme oranı azalmaktadır. İlkokul ve öncesi eğitim seviyesine sahip katılımcıların kendilerini Tokatlı olarak görme oranı, eğitim seviyesi lisans ve üstü eğitime sahip katılımcıların kendilerini Tokatlı olarak görme oranından daha fazladır. Bu durumun ortaya çıkmasında lisans ve üstü eğitime sahip bireylerin daha çok Tokat’a başka bir şehirden gelip yerleşen bireylerden oluştuğu görülmektedir. Başka şehirde doğup Tokat’ta yaşayan bireylerin kendilerini Tokatlı olarak görme oranının Tokat doğumlu bireylere göre daha düşük oranda olduğu daha önce ifade edilmişti.

Eğitim, gerek sosyal varlık olan insanın sosyal yaşama uyum sağlamasında ve toplumun kültürünü içselleştirmesinde, gerekse var olan yapının şekillenmesinde önemli rol oynar. Eğitim, bireyin ilgisini kendine ve kentine yönlendirilebilecek unsurlardan biri olarak görülmektedir (GENAR, 2006: 152). Eğitim seviyesi arttıkça bireyin kente aidiyet duygusunun artması beklenmektedir. Ancak katılımcıların Tokat'ta eğitim seviyesi ile aidiyet ilişkisinde beklenen artışın gerçekleşmediği görülmektedir.

Tablo 5.33: Eğitime Göre Katılımcıların Kentsel Kuruluşlara Üye Olma Durumu

Hangi kuruluşlara etkin olarak üyesiniz										
			Sendika/mesleki örgütlenme	Spor kulübü	Hemşeri Demekleri	Siyasi Parti	Gönüllü Kuruluşlar	Hiçbir kuruluşa üye değilim	Diğer	Toplam
Eğitim	İlkokul ve öncesi	Frekans	3	1	3	9	5	91	0	112
		Eğitim içindeki %	%2,7	%0,9	%2,7	%8,0	%4,5	%81,2	%0	%100,0
		Kentsel kurum içindeki %	%3,5	%4,3	%20,0	%28,1	%10,9	%24,6	%0	%19,5
		Toplam içindeki %	%0,5	%0,2	%0,5	%1,6	%0,9	%15,9	%0	%19,5
	Ortaokul ve lise	Frekans	45	10	7	14	23	177	0	273
		Eğitim içindeki %	%15,4	%3,7	%2,6	%5,1	%8,4	%64,8	%0	%100,0
		Kentsel kurum içindeki %	%49,4	%43,5	%46,7	%43,8	%50,0	%47,8	%0	%47,6
		Toplam içindeki %	%7,3	%1,7	%1,2	%2,4	%4,0	%30,8	%0	%47,6
	Lisans ve lisansüstü	Frekans	40	12	5	9	18	102	3	189
		Eğitim içindeki %	%21,2	%6,3	%2,6	%4,8	%9,5	%54,0	%1,6	%100,0
		Kentsel kurum içindeki %	%47,1	%52,2	%33,3	%28,1	%39,1	%27,6	%100,0	%32,9
		Toplam içindeki %	%7,0	%2,1	%0,9	%1,6	%3,1	%17,8	%0,5	%32,9
Toplam	Frekans	85	23	15	32	46	370	3	574	
	Eğitim içindeki %	%14,8	%4,0	%2,6	%5,6	%8,0	%64,5	%0,5	%100,0	
	Kentsel kurum içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%14,8	%4,0	%2,6	%5,6	%8,0	%64,5	%0,5	%100,0	

Eğitim ile “hangi kuruluşlara etkin olarak üyesiniz” sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 39,866$; $sd= 12$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. İlkokul ve öncesi eğitim seviyesine sahip katılımcıların büyük çoğunluğu herhangi bir kentsel kuruma etkin olarak üye değilken, ortaokul ve lise düzeyinde eğitime sahip katılımcılarda üye olma oranı kısmen artış göstermiştir. Lisans ve üstü eğitime sahip katılımcılar arasında herhangi bir kuruluşa etkin olarak üye olanların oranı diğer eğitim seviyelerine göre en üst noktadadır. Eğitim düzeyi arttıkça bireylerin kentsel kuruluşlara üye olma oranı artış göstermektedir hipotezi doğrulanmaktadır. Sivil toplum

kuruluşlarına katılım konusunda katılımcıların istenilen düzeyde olmadığı da belirtilmesi gereken hususlardandır. Yani kentlilik bilincinin etkin unsurlarından biri olan kentsel kurumlara katılımın Tokat'ta çok zayıf olduğu görülmektedir.

Tablo 5.34: Aylık Gelire Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu

Kendimi Tokatlı olarak görüyorum								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Aylık gelir	0-1000 TL arası	Frekans	21	16	13	84	75	206
		Aylık gelir içindeki %	%10,2	%7,8	%6,3	%40,8	%35,0	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%36,2	%15,2	%44,8	%42,9	%38,7	%35,9
		Toplam içindeki %	%3,7	%2,8	%2,3	%14,6	%12,5	%35,9
	1001 TL-2000 TL arası	Frekans	16	42	6	60	60	184
		Aylık gelir içindeki %	%8,7	%22,8	%3,3	%32,6	%32,6	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%27,6	%40,0	%20,7	%30,6	%32,3	%32,1
		Toplam içindeki %	%2,8	%7,3	%1,0	%10,5	%10,5	%32,1
	2001 TL ve üzeri	Frekans	21	47	10	52	54	184
		Aylık gelir içindeki %	%11,4	%25,5	%5,4	%28,3	%29,3	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%36,2	%44,8	%34,5	%26,5	%29,0	%32,1
		Toplam içindeki %	%3,7	%8,2	%1,7	%9,1	%9,4	%32,1
Toplam	Frekans	58	105	29	196	186	574	
	Aylık gelir içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	
	Tokatlı görme içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	

Aylık gelir ile “kendimi Tokatlı olarak görüyorum” ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 27,966$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Genel olarak tüm gelir grubundaki katılımcıların çoğunluğu kendini Tokatlı olarak gördüklerini belirtmiştir. Ancak kendini Tokatlı olarak görme oranları gelir seviyesi yükseldikçe düşmektedir. GENAR'ın Konya'da yapmış olduğu çalışmada da aynı durum ortaya çıkmış ve bireylerin gelir seviyesi arttıkça bireylerin Konya'yı sevme düzeyleri, kendilerini Konya'ya ait görme düzeyleri düşüş göstermiştir. Gelir düzeyi ile bireylerin kenti sahiplenme arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır hipotezi doğrulanmaktadır.

Tablo 5.35: Aylık Gelire Göre Katılımcıların Tokat'ı Kesinlikle Ayrılmayacakları Şehir Olarak Görme Durumu

Tokat kesinlikle ayrılmayacağım bir şehir								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Aylık gelir	0-1000 TL arası	Frekans	41	51	15	56	43	206
		Aylık gelir içindeki %	%19,9	%24,8	%7,3	%27,2	%20,9	%100,0
		Ayrılmama içindeki %	%34,7	%25,1	%33,3	%45,9	%50,0	%35,9
		Toplam içindeki %	%7,1	%8,9	%2,6	%9,8	%7,5	%35,9
	1001 TL-2000 TL	Frekans	31	71	15	43	24	184
		Aylık gelir içindeki %	%16,8	%38,6	%8,2	%23,4	%13,0	%100,0
		Ayrılmama içindeki %	%26,3	%35,0	%33,3	%35,2	%27,9	%32,1
		Toplam içindeki %	%5,4	%12,4	%2,6	%7,5	%4,2	%32,1
	2001 TL ve üzeri	Frekans	46	81	15	23	19	184
		Aylık gelir içindeki %	%25,0	%44,0	%8,2	%12,5	%10,3	%100,0
		Ayrılmama içindeki %	%39,0	%39,9	%33,3	%18,9	%22,1	%32,1
		Toplam içindeki %	%8,0	%14,1	%2,6	%4,0	%3,3	%32,1
Toplam	Frekans	118	203	45	122	86	574	
	Aylık gelir içindeki %	%20,6	%35,4	%7,8	%21,3	%15,0	%100,0	
	Ayrılmama içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%20,6	%35,4	%7,8	%21,3	%15,0	%100,0	

Aylık gelir ile Tokat kesinlikle ayrılmayacağım bir şehir ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 32,489$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Genel olarak katılımcıların yarısından fazlasının bu ifadeye katılmadığı görülmüştür. Gelir grupları arasında bu ifadeye katılım oranına baktığımızda 2500 TL ve üzeri gelire sahip katılımcıların çoğunluğunun bu ifadeye katılmadığı görülmektedir. 0-1000 TL arası gelire sahip katılımcılarda kendini Tokatlı olarak görme ifadesine katılım oranı diğer gelir gruplarındaki katılım oranına göre daha yüksek düzeydedir.

Aylık gelir ile Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri takip ederim ifadesi arasında ($\chi^2= 3,097$; $sd= 8$, $P: 0,928$) ($P>0,05$) ve aylık gelir ile Tokat'ta yaşamaktan memnunum ifadeleri arasında ($\chi^2= 8,403$; $sd= 8$, $P: 0,395$) ($P>0,05$) anlam ilişkilerine bakılmış olup herhangi anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 5.36: Tokat'ta İkamet Süresine Göre Katılımcıların Kendini Tokatlı Olarak Görme Durumu

Kendimi Tokatlı Olarak Görüyorum								
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
İkamet süresi	1-10 yıl arası	Frekans	42	58	18	46	46	210
		İkamet içindeki %	%20,0	%27,6	%8,6	%21,9	%21,9	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%72,4	%55,2	%62,1	%23,5	%24,7	%36,6
		Toplam içindeki %	%7,3	%10,1	%3,1	%8,0	%8,0	%36,6
	11-20 yıl arası	Frekans	12	21	3	28	25	89
		İkamet içindeki %	%13,5	%23,6	%3,4	%31,5	%28,1	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%20,7	%20,0	%10,3	%14,3	%13,4	%15,5
		Toplam içindeki %	%2,1	%3,7	%0,5	%4,9	%4,4	%15,5
	21 yıl ve üzeri	Frekans	4	26	8	122	115	275
		İkamet içindeki %	%1,5	%9,5	%2,9	%44,4	%41,8	%100,0
		Tokatlı görme içindeki %	%6,9	%24,8	%27,6	%62,2	%61,8	%47,9
		Toplam içindeki %	%0,7	%4,5	%1,4	%21,3	%20,0	%47,9
Toplam	Frekans	58	105	29	196	186	574	
	İkamet içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	
	Tokatlı görme içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%10,1	%18,3	%5,1	%34,1	%32,4	%100,0	

Tokat'ta ikamet süresi ile “kendimi Tokatlı olarak görüyorum” ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 1,059$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Tokat'ta ikamet süresi arttıkça katılımcıların kendini Tokatlı olarak görme oranlarının da artış gösterdiği gözlenmiştir. Diğer bir ifadeyle kentte ikamet süresi arttıkça kente yabancılaşma azalmakta, bireylerin kenti sahiplenme düzeyi artmaktadır. Bu durum kentte ikamet süresinin bireylerin kenti sahiplenmesini etkileyen bir unsur olduğu hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 5.37: Tokat'ta İkamet Süresine Göre Katılımcıların Mahallelerinin Gelişimi İle İlgili Projelere Katılım Durumu

Mahallenizin gelişimi ile ilgili projelere nasıl katkı sağlıyorsunuz							
			Ücretle oluşturulacak komisyonlara katılım	Gönüllü çalışma gruplarına katılım	Katkıda bulunmam	Diğer	Toplam
İkamet süresi	1-10 yıl arası	Frekans	33	92	75	10	210
		İkamet içindeki %	%15,7	%43,8	%35,7	%4,8	%100,0
		Mahallenin gelişimi içindeki %	%39,3	%31,0	%42,9	%55,6	%36,6
		Toplam içindeki %	%5,7	%16,0	%13,1	%1,7	%36,6
	11-20 yıl arası	Frekans	9	48	30	2	89
		İkamet içindeki %	%10,1	%53,9	%33,7	%2,2	%100,0
		Mahallenin gelişimi içindeki %	%10,7	%16,2	%17,1	%11,1	%15,5
		Toplam içindeki %	%1,6	%8,4	%5,2	%0,3	%15,5
	21 yıl ve üzeri	Frekans	42	157	70	6	275
		İkamet içindeki %	%15,3	%57,1	%25,5	%2,2	%100,0
		Mahallenin gelişimi içindeki %	%50,0	%52,9	%40,0	%33,3	%47,9
		Toplam içindeki %	%7,3	%27,4	%12,2	%1,0	%47,9
Toplam	Frekans	84	297	175	18	574	
	İkamet içindeki %	%14,6	%51,7	%30,5	%3,1	%100,0	
	Mahallenin gelişimi içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%14,6	%51,7	%30,5	%3,1	%100,0	

Tokat'ta ikamet süresi ile “mahallenizin gelişimi ile ilgili projelere nasıl katkı sağlıyorsunuz” sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 12,907$; $sd= 6$, $P: 0,045$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Tokat'ta ikamet süresi 21 yıl ve üzeri olan katılımcılar arasında mahallenin gelişimi ile ilgili herhangi bir katkıda bulunmayacağını ifade edenlerin oranı, diğer gruplara göre daha düşüktür. Diğer bir ifadeyle Tokat'ta ikamet süresi arttıkça katılımcıların mahalleleriyle ilgili gelişmelerle daha fazla ilgilendiği görülmektedir.

Tablo 5.38: Tokat'ta İkamet Süresine Göre Katılımcıların Sıklıkla Görüştüğü Kişiler

		Kimlerle daha sık görüşüyorsunuz							
			Akrabalarla	Hemşerilerle	Komşularla	İş arkadaşlarıyla	Mahalle arkadaşlarıyla	Diğer	Toplam
İkamet süresi	1-10 yıl arası	Frekans	49	12	42	78	11	18	210
		İkamet süresi içindeki %	%23,3	%5,7	%20,0	%37,1	%5,2	%8,6	%100,0
		Sık görüşme içindeki %	%27,2	%70,6	%37,2	%44,1	%25,0	%41,9	%36,6
	Toplam içindeki %		%8,5	%2,1	%7,3	%13,6	%1,9	%3,1	%36,6
	11-20 yıl arası	Frekans	19	2	25	29	8	6	89
		İkamet süresi içindeki %	%21,3	%2,2	%28,1	%32,6	%9,0	%6,7	%100,0
		Sık görüşme içindeki %	%10,6	%11,8	%22,1	%16,4	%18,2	%14,0	%15,5
	Toplam içindeki %		%3,3	%0,3	%4,4	%5,1	%1,4	%1,0	%15,5
	21 yıl ve üzeri	Frekans	112	3	46	70	25	19	275
		İkamet süresi içindeki %	%40,7	%1,1	%16,7	%25,5	%9,1	%6,9	%100,0
		Sık görüşme içindeki %	%62,2	%17,6	%40,7	%39,5	%56,8	%44,2	%47,9
	Toplam içindeki %		%19,5	%0,5	%8,0	%12,2	%4,4	%3,3	%47,9
Toplam	Frekans	180	17	113	177	44	43	574	
	İkamet süresi içindeki %	%31,4	%3,0	%19,7	%30,8	%7,7	%7,5	%100,0	
	Sık görüşme içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%31,4	%3,0	%19,7	%30,8	%7,7	%7,5	%100,0	

Tokat'ta ikamet süresi ile kimlerle daha sık görüşürsünüz sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 36,500$; $sd= 10$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. 1-10 yıl arası Tokat'ta ikamet eden katılımcılar arasında iş arkadaşlarıyla sık görüştüğünü ifade edenlerin oranı yüksek çıkarken, 21 yıl ve üzeri sürede Tokat'ta ikamet ettiğini belirten katılımcılar arasında akrabalarıyla sık görüşüldüğü ifade edenlerin oranı daha yüksek çıkmaktadır.

Tokat'ta ikamet süresi ile Tokat'ın yerel spor takımlarını takip ederim ifadesi ile arasında ($\chi^2= 7,960$; $sd= 8$, $P: 0,437$) ($P>0,05$); Tokat'ta ikamet süresi ile Tokat'ın yöresel festivallerini, etkinliklerini takip ederim ifadesi ile arasında ($\chi^2= 11,075$; $sd= 8$, $P: 0,198$) ($P>0,05$); Tokat'ta ikamet süresi ile kendimi kentli olarak görüyorum ifadesi arasında ($\chi^2= 8,376$; $sd= 8$, $P: 0,398$) ($P>0,05$) ilişkiye bakılmış olup herhangi anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 5.39: Medeni Duruma Göre Katılımcıların Tokat'ta Yaşamaktan Memnun Olma Durumu

Tokat'ta yaşamaktan memnunum								
			Kesimlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesimlikle Katılıyorum	Toplam
Medeni Durum	Evli	Frekans	22	65	38	198	87	410
		Medeni durum içindeki %	%5,4	%15,9	%9,3	%48,3	%21,2	%100,0
		Memnuniyet içindeki %	%51,2	%69,1	%62,3	%75,6	%76,3	%71,4
		Toplam içindeki %	%3,8	%11,3	%6,6	%34,5	%15,2	%71,4
	Bekar	Frekans	21	29	23	64	27	164
		Medeni durum içindeki %	%12,8	%17,7	%14,0	%39,0	%16,5	%100,0
Memnuniyet içindeki %		%48,8	%30,9	%37,7	%24,4	%23,7	%28,6	
	Toplam içindeki %	%3,7	%5,1	%4,0	%11,1	%4,7	%28,6	
Toplam	Frekans	43	94	61	262	114	574	
	Medeni durum içindeki %	%7,5	%16,4	%10,6	%45,6	%19,9	%100,0	
	Memnuniyet içindeki %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplam içindeki %	%7,5	%16,4	%10,6	%45,6	%19,9	%100,0	

Medeni durum ile Tokat'ta yaşamaktan memnunum ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 14,925$; $sd= 4$, $P: 0,005$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Tokat'ta yaşamaktan memnun olan evli katılımcıların oranı, Tokat'ta yaşamaktan memnun olan bekar katılımcılardan daha fazladır.

Medeni durum ile Kendimi Tokatlı olarak görüyorum ifadesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki ($\chi^2= 29,864$; $sd= 4$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) bulunmuştur. Evli katılımcıların kendini Tokatlı görme oranı bekar katılımcılara göre daha yüksektir.

5.3.7.Hipotezlerin Test Edilmesi

Hipotezlerin test edilmesinde iki veya daha fazla sayıdaki değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını test etmeye imkan tanıyan Ki-Kare testi uygulanmıştır. Ki-Kare testinde anlamlılık düzeyi $P < 0,05$ ise; H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Anlamlılık düzeyi $P > 0,05$ ise; H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Hipotez 1:

H_0 : Cinsiyet ile bireylerin kendilerini Tokatlı olarak görmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H_1 : Cinsiyet ile bireylerin kendilerini Tokatlı olarak görmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda, ($\chi^2 = 9,865$; $sd = 4$, $P = 0,043$) ($P < 0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Kadınların kendilerini Tokatlı olarak görme eğiliminin erkeklere göre kısmen fazla olduğu görülmektedir.

Hipotez 2:

H_0 : Gelir düzeyi ile bireylerin kenti sahiplenme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H_1 : Gelir düzeyi ile bireylerin kenti sahiplenme arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda ($\chi^2 = 27,966$; $sd = 8$, $P = 0,000$) ($P < 0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Gelir düzeyi arttıkça katılımcıların kenti sahiplenme düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Hipotez 3:

H_0 : Kentte yaşama süresi, bireylerin kenti sahiplenmesini etkileyen bir etken değildir.

H_1 : Kentte yaşama süresi, bireylerin kenti sahiplenmesini etkileyen bir etkidir.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda ($\chi^2= 1,059$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Tokat'ta ikamet süresi arttıkça katılımcıların kendini Tokatlı olarak görme oranlarının da artış gösterdiği gözlenmiştir.

Hipotez 4:

H_0 : Tokatlı olan bireyler ile Tokatlı olmayan bireyler arasında kendilerini kente ait hissetmeleri ve kenti sahiplenmeleri yönünden farklılık bulunmamaktadır.

H_1 : Tokatlı olan bireyler ile Tokatlı olmayan bireyler arasında kendilerini kente ait hissetmeleri ve kenti sahiplenmeleri yönünden farklılık bulunmaktadır.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda ($\chi^2= 78,126$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Tokat dışında doğup Tokat'a yerleşen katılımcıların kendilerini kente ait hissetmeleri ve kenti sahiplenmeleri Tokat merkez doğumlu ve Tokat ilçe/köyü doğumlu katılımcılara göre daha düşük seviyede olmuştur.

Hipotez 5:

H_0 : Eğitim seviyesi ile bireylerin kenti sahiplenmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H_1 : Eğitim seviyesi ile bireylerin kenti sahiplenmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda ($\chi^2= 35,994$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Katılımcılar arasında eğitim seviyesi arttıkça kendini Tokatlı olarak görme oranı azalmaktadır.

Hipotez 6:

H_0 : Eğitim seviyesi arttıkça bireylerin kentsel kurumlara üye olma oranı artış göstermemektedir.

H_1 : Eğitim seviyesi arttıkça bireylerin kentsel kurumlara üye olma oranı artış göstermektedir.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda ($\chi^2= 39,866$; $sd= 12$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Lisans ve üstü eğitime sahip katılımcılar arasında herhangi bir kuruluşa etkin olarak üye olanların oranı diğer eğitim seviyelerine göre daha fazladır.

Hipotez 7:

H_0 : Bireylerin doğdukları yer, onların buldukları kentte ait hissetmelerinde önemli bir etken değildir.

H_1 : Bireylerin doğdukları yer, onların buldukları kentte ait hissetmelerinde önemli bir etkidir.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda ($\chi^2= 2,343$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Tokat'a dışarıdan gelen bireylerin Tokat'a yönelik aidiyet ve bağlılıkları, Tokat doğumlu katılımcılara göre düşük düzeyde olmuştur.

Hipotez 8:

H_0 : Bireylerin kentsel kurumlara katılım düzeyi yüksektir.

H_1 : Bireylerin kentsel kurumlara katılım düzeyi düşüktür.

Elde edilen veriler sonucunda H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Katılımcıların %64,5'i hiçbir kuruluşa üye olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %14,8'i sendika ve ya meslek örgütlenmelerine, %8'i gönüllü kuruluşlara üye olduklarını belirtmişlerdir.

Hipotez 9:

H_0 : Tokatlı olmayan bireylerin kentsel farkındalık algısı daha yüksektir.

H_1 : Tokatlı olmayan bireylerin kentsel farkındalık algısı daha düşüktür.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda ($\chi^2= 42,175$; $sd= 6$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Doğum yeri başka bir şehir olan katılımcıların hem belediye başkanının adını hem de valinin adını bilmeme oranı diğerlerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bireylerin buldukları yere ait tanınmış kişileri bilme algısı Tokatlı olan bireylerde Tokatlı olmayan bireylere göre daha yüksektir.

Hipotez 10:

H_0 : Yaş ile bireylerin kendini Tokatlı olarak görmeleri arasında ilişki bulunmamaktadır.

H_1 : Yaş ile bireylerin kendini Tokatlı olarak görmeleri arasında ilişki bulunmaktadır.

Hipotezin test edilebilmesi için yapılan Ki-Kare analizi sonucunda ($\chi^2= 41,172$; $sd= 8$, $P: 0,000$) ($P<0,05$) olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Orta yaş ve üzeri katılımcılarda kendini Tokatlı olarak görenlerin sayısı, orta yaş altı katılımcılara göre daha fazladır.

SONUÇ

Ülkemizde 1950’li yıllardan sonra hız kazanan kentleşme hareketi, bu dönemden sonra sürekli tartışılan bir olgu olmuştur. Kente gelen bireylerin geldikleri mekânlara adapte olarak kentin gelişimine katkı sağlama beklentileri tartışılan konulardan olmuştur. Hızlı gelişen kentleşme sürecinin aksine kentlileşme süreci aynı hızda gerçekleşememiş ve kente gelen bireyler kente uyum sağlayamamışlardır.

Kentteki bireylerden beklenen kentli yaşam biçimine uygun davranmaları, kent kültürünü edinmeleridir. Kentli birey, kendini kente ait hissedene, kentine sahip çıkan, kentsel karar mekanizmalarına katılan ve kendini ilgilendiren kararlara müdahil olan, kentini tanıyan, seven ve onun her ögesini benimseyen bireydir. Yapılan kentli birey tanımından hareket ederek Tokat’ta ikamet eden bireylerin kentlilik bilincini etkileyen değişkenleri belirlemek ve kentlilik bilinci düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen veriler kuramsal çerçeve ışığında değerlendirilmiştir.

Tokat farklı sınıfların, farklı kültürlerin bir arada bulunduğu heterojen yapılu bir kent konumundadır. Tokat’ta uygulanan çalışmada diğer çalışmalarla benzerlikler ve farklılıklar gösteren sonuçlara ulaşılmıştır.

Kentte yaşayan bireylerin kentsel hayata geçişin önemli göstergelerinden olan geniş aileden çekirdek aileye geçişin Tokat’ta gerçekleşmiş olduğunu söylenebilmektedir. Tokat’ta araştırma alanında aile yapısı diğer çalışmalarda olduğu gibi (Güçlü, 2002; GENAR, 2006; Geyik, 2010) çekirdek aile görünümündedir.

Katılımcıların yarısını Tokat’ta doğan bireyler oluştururken, geri kalan katılımcılar Tokat’ın ilçe veya köylerinde doğan ve başka şehirde doğan bireylerden oluşmaktadır. Tokat merkez doğumlu olmayan bireylerin yarıya yakınının Tokat’a gelmeden önce başka bir il merkezinde ikamet ettiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu,

bireylerin kentsel yaşama uyumu konusunda kolaylaştırıcı bir unsur olarak görülebilmektedir. Zira katılımcıların %80,5'i kendini kentli olarak nitelendirdiği gözlenmiştir.

Katılımcıların iş hayatına katılımına bakıldığında erkek katılımcıların büyük çoğunluğunun iktisadi açıdan faal olduğu gözlenirken, kadın katılımcıların büyük bir oranının iktisadi açıdan faal durumda olmadığı gözlemlenmiştir. Kentsel hayatın gereklerinden biri olan kadının iş hayatına katılımının, Tokat'ta çok düşük düzeylerde olduğu görülmektedir.

Katılımcılar, kentin gelişmesinde büyük sorumluluğun sadece devlette ve belediyede değil aynı zamanda kentte yaşayan bireylerde olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda katılımcıların kentsel sorunlara duyarlı oldukları, kent sorunlarının bilincinde oldukları görülmektedir. Bu sorunları ifade etme konusunda sıkıntı görülmezken, sorunların çözümüne katılım konusunda katılımcılar yetersiz kalmaktadırlar. Bireylerin kentsel kurumlara üyelikleri çok düşük oranda kalmıştır. Üye olunan kentsel kuruluşlar içinde sendika ve meslek örgütlenmeleri gibi iş hayatını ilgilendiren örgütlenmelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Eğitimin artmasına bağlı olarak kentsel kuruluşlara katılımın artacağı hipotezi doğrulanmıştır.

Katılımcıların kenti sahiplenme durumuna bakıldığında %65,5'i Tokat'ta yaşamaktan memnun olduğu, %66,5'i de kendini Tokatlı olarak ifade ettiği görülmektedir. GENAR (2006)'ın ve Güçlü (2002)'nin yapmış oldukları çalışmalarda da Tokat'ta olduğu gibi bireylerin kendilerini buldukları yere ait hissettikleri görülmüştür. Ancak Tokat'ta yapılan çalışmada katılımcıların kente bağlılıklarına bakıldığında ifade ettikleri kadar kenti sahiplenmedikleri görülmektedir. Çocuklarının geleceğini Tokat'ta kurmasını isteme, Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri takip etme,

Tokat ile ilgili herhangi bir kuruluş faaliyetlerini takip etme, Tokat'ın yerel spor takımlarını takip etme konularında katılımcılar, Tokatlı görme ve Tokat'ta yaşamaktan memnun olma ifadelerinde olduğu gibi istekli olmadıkları görülmüştür. Yani bireyler Tokat'ı benimsediklerini ifade etmekte ama harekete geçme konusunda etkin görünmemektedirler.

Katılımcıların kentsel farkındalıklarına yani Tokat ile ilgili sosyo-kültürel algılarına, mekân algılarına bakıldığında farkındalık düzeyinin çok yüksek olmadığı görülmektedir. Mutlu (2011)'nin Samsun'da yapmış olduğu çalışmada Tokat'ta çıkan sonucun aksine katılımcıların farkındalık düzeyi yüksek çıkmıştır.

Kentlilik bilincine etki eden demografik faktörlerin etkileri de incelenmiştir. Cinsiyet ile katılımcıların kendilerini Tokatlı olarak görmeleri arasında ilişkinin olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların kendini Tokatlı olarak görme oranı erkek katılımcıların oranına göre kısmen fazla olmuştur.

Başka şehirde doğan katılımcıların, Tokat'ta doğan katılımcılara kıyasla kente aidiyet ve bağlarının daha düşük düzeyde olduğu ve bu katılımcıların kendilerini Tokat'a ait olarak görmedikleri gözlenmiştir. Aynı zamanda başka şehirde doğan katılımcıların Tokat'tan memnun olma ve kendilerini Tokatlı olarak görme düzeylerinin Tokat doğumlu katılımcılara kıyasla da düşük olduğu görülmüştür. Mutlu (2011), Geyik (2010)'in yapmış olduğu çalışmalarda da buldukları yerde doğmayan katılımcıların yaşadıkları kente aidiyetlerinin ve kente bağlılıklarının düşük olduğu görülmüştür. Bu durumun sebebi olarak, bireylerin doğdukları yerlere bağlılıkları kendilerini Tokatlı olarak görememelerindeki temel faktör olmasından kaynaklandığı belirtilebilir.

Katılımcıların tüketim eğilimlerine bakıldığında, Tokat doğumlu katılımcıların doğdukları yerin değerlerine sahip çıktıkları, yerel market ve bakkalları tercih ettikleri

gözlenirken, başka şehirde doğan katılımcıların daha çok ulusal marketleri tercih ettikleri gözlenmiştir.

Katılımcıların kentle kurduğu ilişkiler incelendiğinde Tokat'ta doğan katılımcıların daha çok akrabalarla, komşularla ve iş arkadaşlarıyla ilişki kurduğu görülürken, başka şehirde doğan katılımcıların iş arkadaşları ve komşularıyla ilişki kurduğu görülmektedir. Dikkat çeken bir husus ise Tokat dışında doğan ve Tokat'a yerleşen bireylerin kente yerleştikten sonra hemşerileriyle görüşme sıklıklarındır. Göç sonrası kente uyum konusunda sıkıntı çeken bireylerin kendi hemşerileri ile sıkı ilişkilere girmesi sonucu kentteki diğer bireylerle sınırlı ilişkiler kurduğu görülmüştür. Bu durum Tokat'ta uygulamaya katılan bireylerde gerçekleşmemiş ve bireyler hemşerileri ile sık görüşüklerini ifade etmemişlerdir.

Medeni durum açısından bakıldığında evli katılımcıların kente aidiyet düzeyleri bekar katılımcılara göre daha yüksektir. Bunun sebebi olarak, aile kavramının bir yere bağlanma konusundaki etkisini ifade edebiliriz. Geyik (2010)'in İstanbul'da yapmış olduğu çalışmada ise bekar katılımcıların kente aidiyet düzeyleri evli katılımcılara göre daha yüksek çıkmıştır.

Yaş ile bireylerin kendilerini kente ait hissetmeleri arasında bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Orta yaş üzeri grupta yer alan katılımcıların diğer yaş gruplarına kendilerini Tokatlı olarak görme oranının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Aynı zamanda Tokat'ta yaşamaktan duyulan memnuniyette orta yaş ve üzeri grupta yer alan katılımcıların oranı genç katılımcıların oranına göre yüksek çıkmıştır. Genç katılımcıların orta yaş ve üzeri katılımcılara göre kendilerini kente ait görme düzeyleri daha düşük olduğu görülmüştür. Mutlu (2011)'nin Samsun'da yaptığı çalışmada ve GENAR (2006)'ın Konya'da yaptırdığı çalışmada da benzer şekilde yaş ilerledikçe

kentlilik bilinci artış gösterdiği görülmüştür. Geyik (2010)'in İstanbul'da kente farklı yerlerden gelip yerleşen bireylere yaptığı çalışmada ise genç katılımcıların aidiyet düzeyi orta yaş ve üzerine göre yüksek çıkmıştır.

Eğitim düzeyi ile bireylerin kenti aitlik düzeyi arasında ilişki olduğu görülmüştür. Ancak bu ilişki, beklenildiği gibi eğitim düzeyi arttıkça kente ait hissetme, kenti sahiplenme düzeyinin artış göstermesi şeklinde değil eğitim düzeyi arttıkça kente ait hissetme, kenti sahiplenme düzeyinin azalması şeklinde olmuştur. Eğitim seviyesi ilkokul ve altı olan katılımcıların eğitim düzeyi lisans ve üstü olan katılımcılara göre kente ait hissetme, sahiplenme düzeyi yüksek çıkmıştır.

Eğitim seviyesi ile kentsel kurulumlara katılımın artacağını savunan hipotez doğrulanmıştır. Katılımcıların eğitim seviyesi yükseldikçe kentsel kurumlara katılım oranları da artış göstermiştir. Ancak bu artışa rağmen, katılım oranları kentli bireylerden beklenen katılım oranlarının çok uzağındadır.

Gelir düzeyi bireyin yaşadığı yeri ve komşularını seçmesinde önemli bir araçtır. Gelir düzeyi yüksek bireylerin altyapı, sağlık, eğitim ve benzeri birçok olanağa sahip yerlerde yaşamaları, bu bireylerin kentlilik bilinçlerinin de artış olacağını öngörülmektedir. Araştırmada bu durumun Tokat'ta gerçekleşmediği görülmüştür. Gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların kenti aidiyet ve sahiplenmelerinin, diğer gelir grubundaki katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Yani gelir düzeyi arttıkça kentlilik bilinci azalmaktadır.

Katılımcıların kentte ikamet süresi arttıkça kenti sahiplenme düzeyleri artış göstermiştir. Kente ikamet süresi arttıkça bireyler kendilerini kente ait hissetmede, kenti sahiplenmede, kentsel sorunların çözümüne katılmada artış gözlenmiştir. Bireylerin kentte kalış sürelerinin artmasıyla beraber kent ile etkileşiminin artış göstermesi, içinde

bulunduğu mevcut koşulların ilerleyen zaman ile birlikte düzelmesi, konut sahipliği konusunda gelişme olması bu durumun gerçekleşmesinin nedenleri olarak görülebilir.

Çalışmada elde edilen bulguların ışığında Tokat'ta yaşayan bireylerin, örneklem çerçevesinde, kentin sorunlarının bilincinde ve bu sorunlara duyarlı olduğu görülmektedir. Ancak bu sorunların çözümü konusunda kentlilik bilincine sahip bireyden beklenen düzeyde düşüncelerin eyleme dönüşmediği görülmektedir.

Katılımcıların kentlilik bilinçlerinin tam olarak oluştuğu söylenememektedir. Bireyler kendilerini tam olarak kentin bir parçası olarak görmedikleri ve kenti sahiplenmedikleri için, duyarlı oldukları konularda harekete geçme konusunda isteksiz davranmaktadırlar. Bu durum, Tokat'ta yaşayan bireylerin tam olarak "ortak bir kimlik" geliştiremediklerinden yani tam bir yer kimliği sağlayamadıklarından kaynaklanmaktadır. Başka yerden gelen bireyler tutum ve davranışları Tokat'a özgü tutum ve davranışlar üzerinden değil kendi kentlerinin tutum ve davranışları üzerinden devam ettirmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Kentli olmanın en önemli göstergelerinden biri olan kent yaşamında kendini etkileyecek kararlara kayıtsız kalmayıp tepki gösterme ve örgütlenme gelmektedir. Tokat'ta yetersiz olan katılımı artırmak sadece kentte yaşayan bireylerin sorumluluğunda değil aynı zamanda yerel yönetime, devlete, sivil toplum kuruluşlarına yani herkese düşmektedir. Kentleşme ve kentlilik bilinci yeni davranış biçimlerinin içselleştirilmesini gerektirmektedir. Kentini seven, kendini kentin parçası olarak algılayan, kentin sorunlarına karşı duyarlı olan ve sorunların çözümünde katkı sağlayan bireylerin varlığı, kentin gelişiminin ve gelecekte kişilerin kentsel yaşam kalitesinin artırılmasının olmazsa olmaz koşuludur. Kentin farklılıklardan oluşan yapısının ortak

bir değerde yani Tokat özgü davranış ve tutumlarda buluşturulması kentlilik bilincine sahip bireylerin çoğalması için gereken en önemli koşuldur.

KAYNAKÇA

- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003), İstatistiksel Analiz Teknikleri SPSS’te İşletme Yönetimi Uygulamaları, Emek Ofset, Ankara.
- Altunışık, R.; Coşkun, R.; Bayraktaroğlu, S.; Yıldırım, E. (2010), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Aslanoğlu, R. A. (1998), Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Asa Kitabevi, Bursa.
- Bakır, A. ve Ülgen, P. (2009), “*Geç Ortaçağlarda Avrupa’da Kent ve Kentsel Yaşam Hakkında Bir Değerlendirme*”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, s.s. 127-142.
- Bal, H. (2008), Kent Sosyolojisi, Fakülte Yayınları, Isparta.
- Baş, T. (2003), Anket, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Başaran, İ. (2008), Kent ve Yerel Yönetim, Okutan Yayıncılık, İstanbul.
- Begel, E. E. (1997), “*Kentlerin Doğuşu*”, Çev. Özden Arıkan, Cogito Dergisi, Sayı 8, Yapı Kredi Yayıncılık, s.s.7-16, İstanbul.
- Beşirli, M. (2005), Orta Karadeniz Kentler Tarihi I Tokat, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Matbaası, Tokat.
- Beyazlı, D. Ş. ve Aydemir, Ş. (2008), “*Kentlilik Bilinci ve Mekân Trabzon Kenti Örneği*”, http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/d3019b856147c17_ek.pdf, Erişim Tarihi 02.03.2012.
- Biol, G. (2007), “*Kentlilik Bilinci ve Balıkesir’den Yarım Asırlık Bir Örnek: Yeni Çarşı Deneyimi*”, <http://w3.balikesir.edu.tr/~biol/kervansaray.pdf>, Erişim Tarihi 25.02.2012.
- Bumin, K.(2010), Demokrasi Arayışında Kent, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Childe, G. (1983), Tarihte Neler Oldu, Alan Yayıncılık, İstanbul.

DPT (1968), 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara.

DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/>, Erişim Tarihi 11.03.2012.

Dinçer, Y.(1999), “*Kent, Kentleşme ve Kent Planlaması, Sivil Toplum İçin Kent*”, Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı-WALD Yayınları, İstanbul.

Dinçer, B.; Özaslan, M.; Kavasoglu, T. (2003), İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003) <http://ekutup.25.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2003-05.pdf>, Erişim Tarihi 02.03.2012.

Erjem, Y. (2009), Mersin’de Göç, Kentleşme ve Sosyal Problemler, Mersin Valiliği Sosyal Araştırmalar Dizisi Yayın No:1, Güven Ofset, Mersin.

Erkan, R. (2002), Kentleşme ve Sosyal Değişme, Bilimadamı Yayınları, Ankara.

Erkut, G. (1996), “*Kentleşme Sürecinin Sosyolojik Boyutu*”, Kentleşme ve Kentleşme Politikaları, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, edt. Hande Suber, s.s. 57-80.

Ertürk, H. ve Sam, N. (2009), Kent Ekonomisi, Ekin Yayıncılık, Bursa.

Es, M. (2008), “*Kent Bilinci ve Yerel Siyaset*”, Yerel Siyaset, Okutan Yayıncılık, s.s. 91-114, İstanbul.

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, “*Tarihçe ve Genel Bilgiler*”, <http://www.gop.edu.tr/tanitim.aspx>, Erişim Tarihi 14.05.2012.

GENAR (2006), Konya’da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci, Sosyal Doku Projesi Kent Araştırmaları 3, Konya Büyükşehir Belediyesi, İstanbul.

- Geyik, S. (2010), Kırdan Kente Göç Sonrası Kentlilik Bilinci (Mevlana Mahallesi Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Goff, J. L. (1993), “*Ortaçağ Kenti*”, Şehirler ve Kentler, Mehmet Ali Kılıçbay, Gece Yayınları, Ankara.
- Gölçük, M. (2007), Kentleşme Sürecinde Akrabalık ve Komşuluk Kültürü (Afyon Karahisar Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Görmez, K. (1997), Kent ve Siyaset: Bir Metropol Alanda Kentleşme, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Güçlü, S. (2002), Kentlileşme ve Göç Sürecinde Antalya’da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Hatt, K.P., Reiss, J. A. (2002), “*Kentsel Yerleşimlerin Tarihi*”, 20. Yüzyıl Kenti, Der. ve Çev. Bülent Duru, Ayten Kalkan, İmge Kitabevi, s.s. 27-35, Ankara.
- Holton, R.J. (1999), Kentler, Kapitalizm ve Uygarlık, Çev. Ruşen Keleş, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Işık, Ş. (2005), “*Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri*”, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı 14, s.s. 57-71.
- İsbir, E. G. (1982), Kentleşme, Metropolitan Alan ve Yönetimi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No:185, Ankara.
- İsbir, E. G. (1991), Şehirleşme Meseleleri, Gazi Büro Yayınları, Ankara.
- İsbir, E. (1993), Kentleşme Meseleleri, Gazi Yayınevi, Ankara.
- İslamoğlu, A. H. (2011), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Beta Yayınları, İstanbul.

- İŞKUR (2011), İşgücü Piyasası Araştırması Tokat ili Sonuç Raporu, http://statik.iskur.gov.tr/tr/isgucu_piyasasi/isgucu_piyasasi_analiz_sonuc_2011/iller/TOKAT.pdf, Erişim Tarihi 13.05.2012.
- Karabey, H. (1980), Kentsel Olgu, Ankara.
- Kartal, S. K. (1983), “*Kentlileşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti*”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:16, Sayı:4, s.s. 92-110.
- Kartal S. K., (1992), Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentlileşme, Adım Yayıncılık, Ankara.
- Kaya, E.; Şentürk, H.; Danış, O.; Şimşek, S. (2007), Modern Kent Yönetimi-1, Okutan Yayıncılık, <http://www.yerelsiyaset.com/v4/medya/kentyonetimi.pdf>, Erişim Tarihi 15.01.2012.
- Kaya, E. (2007), Kentleşme ve Kentlileşme, <http://erolkaya.com/wp-content/uploads/kk.pdf>, E.T. 01.02.2012.
- Keleş, İ. (1997), “*Türkiye’de Göç Eğilimleri ve Şehirleşme*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2.
- Keleş, R. (2010), “*Kent ve Kültür Üzerine*”, Mülkiye Dergisi, Sayı 246, s.s. 9-18. <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, E.T. 01.02.2012, s.s. 9-18.
- Keleş, R. (1998), Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara.
- Keleş, R. (2008), Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara.
- Mumford, L. (2007), Tarih Boyunca Kent, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Mutlu, A. (2011), Metropol Kent Samsun’da Kentlilik Bilinci, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Proje Raporu, Samsun.
- Sağlam, S. (2006), “*Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme*”, Türkiyat Araştırmaları, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Sayı 5, s.s. 33-44.

- Sencer, Y. (1979), Türkiye’de Kentleşme Bir Toplumsal ve Kültürel Değişme Süreci, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Sezal, İ. (1992), Şehirleşme, Ağaç Yayıncılık, İstanbul.
- Sjoberg, S. (2002), “*Sanayi Öncesi Kenti*”, 20. Yüzyıl Kenti, Der. ve Çev. Bülent Duru, Ayten Kalkan, İmge Kitabevi, s.s. 37-54, Ankara.
- Suher, H. (1995), “*Kentleşme Sürecinde Kentlileşmeyi Geliştirici Politikalar*”, Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları, TÜSES Yayınları.
- Sümer, F. (1993), Eski Türklerde Şehircilik, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Vakfı Yayınları, VII Dizi, Ankara.
- Şahin, Y. (2010), Kentleşme Politikası, Murathan Yayınevi, Trabzon.
- Tankut, G.; Çalışkan, O.; Levent, T.; Zorlu, F. (2002), “*Kent, Kentleşme ve Kentlileşme*”, Yeni Ufuklara Kentler, Bilim ve Teknik Dergisi, s.s. 2-15.
- Tatlıdil, E. (1989), Kentleşme ve Gecekondu, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- Tatlıdil, E. (1992), “*Kent Sosyolojisi: Kuram ve Kavramlar*”, Sosyoloji Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı 3, s.s. 25-45, İzmir.
- Tatlıdil, E. (1998), “*Türkiye’de Kentleşme, İstihdam ve Eğitim İlişkisi*”, Sosyoloji Dergisi, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı 6,s.s. 17-28, İzmir.
- Tatlıdil, E. (2009), “*Kent ve Kentli Kimliği:İzmir Örneği*”, Ege Akademik Bakış, Sayı 9 (1), s.s. 319-336.
- TUİK (2012), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.
- TUİK (2011), Türkiye İstatistik Yıllığı 2010, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.
- TUİK, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=39, Erişim Tarihi 25.02.2012.

- T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (2009), Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu, Kentleşme Şurası, Ankara.
- T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (2002), 2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- T.C. Tokat Valiliği, (2010), Tokat İlinin Tarımsal Yapısı ve Potansiyeli, Tokat.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2011), Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2010-2011, http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2010_2011.pdf, Erişim Tarihi 13.05.2012.
- Ünal, Ç. (2004), Şehir Coğrafyası Açısından Tokat, Aktif Yayınevi, Erzurum.
- Weber, M. (2000), Şehir: Modern Kentin Oluşumu, Çev. Musa Ceylan, Bakış Yayınları, İstanbul.
- Wirth, L. (2002), “*Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme*”, 20. Yüzyıl Kenti, Der. ve Çev. Bülent Duru, Ayten Kalkan, İmge Kitabevi, Ankara.
- Yalçın, C. (2010), “*Türkiye’de Kentlileşme Sorunları Üzerine Bir Tartışma*”, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 28, Sayı 1, s. 225-245.
- Yörükan, T. (1968), Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri, İmar ve İskan Bakanlığı.

EKLER

KENTLEŞME SÜRECİNDE KENTLİLİK BİLİNCİ: TOKAT ÖRNEĞİ

Değerli katılımcı, bu anket Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim dalında, Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ'ın danışmanlığında yürütülen bir yüksek lisans tez çalışması için oluşturulmuştur. Elde edilen veriler gizli tutulacak ve sonuçlar bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Değerli vaktinizi ayırıp ankete gösterdiğiniz ilgiden dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Yavuz ACUNGİL

Gaziosmanpaşa Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü

Mail: yavuzacungil@gmail.com

A. Aşağıdaki kentleşme ve kentlilik bilinci ile ilgili ifadelere ne derecede katılıyorsunuz?

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kentin gerçek sahibi kentte doğup büyüyendir.	1	2	3	4	5
2. Kentin gerçek sahibi kentte yaşayan herkeştir.	1	2	3	4	5
3. Kentin gerek fiziki gerekse sosyal açıdan gelişmesinde, daha düzenli ve yaşanabilir bir yer olmasında en büyük sorumluluk <u>kentte yaşayanlara</u> aittir.	1	2	3	4	5
4. Kentin gerek fiziki gerekse sosyal açıdan gelişmesinde, daha düzenli ve yaşanabilir bir yer olmasında en büyük sorumluluk <u>devlete ve belediyeye</u> aittir.	1	2	3	4	5
5. Kent yaşamı gelenek ve göreneklere verilen değerleri artırmaktadır.	1	2	3	4	5
6. Trafik kurallarına uymaya, toplu taşıma araçlarında her zaman yaşlılara, özürlülere, hamilelere yer vermeye özen gösteririm.	1	2	3	4	5
7. Sokağa tükürülmesini, yerlere izmarit atılmasını, apartmanlarda ayakkabıların kapı önünde bırakılmasını yadırgarım.	1	2	3	4	5
8. Tokat hiçbir şekilde ayrılmayacağım bir şehirdir.	1	2	3	4	5
9. Tokat'tan mecbur kalırsam ayrılabilirim.	1	2	3	4	5
10. İlk fırsatını bulduğumda Tokat'tan ayrılırım.	1	2	3	4	5
11. Tokat'ta yaşamaktan memnunum.	1	2	3	4	5

12. Çocuklarımın geleceğini Tokat'ta kurmasını isterim.	1	2	3	4	5
13. Başka bir yere gittiğimde Tokat'ı özleyorum.	1	2	3	4	5
14. Tokat'ta bulunan sosyal ve kültürel etkinliklere genellikle katılırım.	1	2	3	4	5
15. Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri takip ederim.	1	2	3	4	5
16. Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri yerel gazetelerden takip ederim.	1	2	3	4	5
17. Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri radyo ve televizyondan takip ederim.	1	2	3	4	5
18. Tokat ile ilgili güncel gelişmeleri internetten takip ederim.	1	2	3	4	5
19. Tokat'la ilgili dernek, vakıf veya başka herhangi bir kuruluş faaliyetine katılırım.	1	2	3	4	5
20. Tokat'ın yerel spor takımlarını takip ederim.	1	2	3	4	5
21. Tokat'ın yöresel festivallerini, etkinliklerini takip ederim.	1	2	3	4	5
22. Tokat'ın tarihini, kültürel ve coğrafi özelliklerini iyi bilirim.	1	2	3	4	5
23. Kendimi kentli olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
24. Kendimi Tokatlı olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
25. Memleketime sıklıkla giderim.	1	2	3	4	5
26. Memlekete daha ziyade tanıdık ve akrabaları görmek için giderim.	1	2	3	4	5
27. Memlekete daha ziyade erzak, eşya v.b. getirmek için giderim.	1	2	3	4	5
28. Memleketteki tanıdık ve akrabaların düğün, hastalık, cenaze v.b. olaylarına sıklıkla giderim.	1	2	3	4	5

1. Cinsiyetiniz?

(a) Erkek (b) Kadın

2. Yaşınız?

(a) 18'den küçük (b) 18-24 (c) 25-34 (d) 35-44
(e) 45-54 (f) 55-64 (g) 65 ve üzeri

3. Eğitim durumunuz ?

(a) Okur-yazar değil (b) Sadece okur-yazar (c) İlkokul (d) Ortaokul
(e) Lise (f) Üniversite (g) Lisansüstü

4. Mesleğiniz?

(a) Esnaf -Tüccar (b) Memur (c) İşçi (d) Serbest Meslek (e) Ev Hanımı
(f) İşsiz (g) Emekli (h) Öğrenci (i)Diğer(yazınız).....

5. Doğum yeriniz?

(a) Tokat (merkez) (b) Tokat ilçe/köyü

(c) Başka bir şehir (yazınız).....
(Cevabınız "a" şıkkı ise 8. Soruya geçiniz)

6. Tokat'a gelmeden önce nerede ikamet ediyordunuz?

(a) İl merkezinde (b) İlçede (c) Kasabada (d) Köyde

7. Tokat'a göç etme nedeniniz nedir? (Sadece bir şıkkı işaretleyiniz)

(a) Tayin (b) Eğitim (c) Sağlık (d) İş bulma (e) Evlilik

(f) Emeklilik (g) Tokat'ta hayat şartları daha iyi olduğu için

(h) Akraba ve hemşehrilerim Tokat'ta bulunduğu için

(i) Arazi yapısı tarıma elverişli olduğu (j)Diğer(Yazınız).....

8. Aylık geliriniz ne kadardır?

(a) 500 TL'den az (b) 501-1000 TL arası (c) 1001- 1500 TL arası

(d) 1501-2000 TL arası (e) 2001 TL-2500 TL arası (f) 2500 TL'den daha fazla

9. Medeni durumunuz?

(a) Evli (b) Bekar

10. Kendi evinizde mi oturuyorsunuz?

(a) Kendi Evim (b) Kira (c) Tanıdığımın evi

(d) Diğer (yazınız).....

11. Ailenizdeki kişi sayısı?

(a) 1-2 kişi (b) 3-4 kişi (c) 5-6 kişi (d) 7-8 kişi (e) 9 kişi ve daha fazla

12. Kaç yıldır Tokat'ta ikamet ediyorsunuz?

(a) 1 yıldan az (b) 1-5 yıl arası (c) 6-10 yıl arası (d) 11-15 yıl arası (e) 16-20

yıl arası (f) 20 yıl ve daha fazla

13. Size göre mahallenizdeki en önemli sorun nedir? (Sadece bir şıkkı işaretleyiniz)

(a) Altyapı (Yol, su, elektrik, kanalizasyon) hizmetlerinin yetersizliği

(b) Ulaşım sorunu (c) Otopark yetersizliği (d) Yeşil alan yetersizliği

(e) Temizlik (f) Gürültünün fazla olması (g) Plansız yapılaşmanın olması

(h) Sağlık hizmetlerinin yetersizliği

14. Size göre Tokat'ın en önemli sorunu nedir? (Sadece bir şıkkı işaretleyiniz)

(a) Altyapı (Yol, su, elektrik, kanalizasyon) hizmetlerinin yetersizliği

(b) Ulaşım sorunu (c) Otopark yetersizliği (d) Yeşil alan yetersizliği

(e) Temizlik (f) Gürültünün fazla olması (g) Sağlık hizmetlerinin yetersizliği

(h) Plansız yapılaşmanın olması (ı) Sosyal ve kültürel etkinliklerin yetersiz olması

15. Kentsel sorunların iletilmesi hangi yöntemleri kullanırsınız? (Sadece bir şıkkı işaretleyiniz)

(a) Mahalle muhtarına başvururum

(b) Belediyedeki yetkili kişilere ulaşmaya çalışırım.

(c) Sorunları oluşturanları uyarırım

(d) Tanıdıklar vasıtasıyla sorunu halletmeye çalışırım

(e) Herhangi bir tepki göstermem (f) Diğer (yazınız).....

16. Oturduğunuz mahallenin gelişmesi ile ilgili projeler olsa hangi şekilde katkıda bulursunuz?

- (a) Oluşturulacak komisyonlara belirli bir ücret karşılığı katılmak isterim
 (b) Belediyenin oluşturacağı çalışma gruplarına gönüllü katılıyorum
 (c) Katkıda bulunmam
 (d) Diğer (yazınız).....

17. Kimlerle daha sık görüşürsünüz? (Sadece bir şıkkı işaretleyiniz)

- (a) Akrabalarım (b) Hemşehrilerimle (c) Komşularım (d) İş arkadaşlarımla
 (e) Mahalle arkadaşlarımla (f) Diğer (yazınız).....

18. Tokat İl belediye başkanının ve il valisinin adını biliyor musunuz?

- (a) Her ikisinin adını da biliyorum (b) Sadece valinin adını biliyorum
 (c) Sadece belediye başkanının adını biliyorum (d) Her ikisinin de adını bilmiyorum

19. Mevlevihaneyi hiç gezdiniz mi? (a) Evet (b) Hayır

20. Latifoğlu Konağı'nı hiç gezdiniz mi? (a) Evet (b) Hayır

21. Ünlü halk şairi Cahit Külebi Tokatlıdır (a) Doğru (b) Yanlış (c) Hiçbir fikrim yok

22. Hangi kuruluşlara etkin olarak üyesiniz?

- (a) Sendika/Meslek örgütlenmeleri (b) Spor kulübü (c) Hemşehri derneği
 (d) Siyasi parti (e) Gönüllü kuruluşlar (f) Hiçbir kuruluşa üye değilim
 (g) Diğer (Yazınız).....

23. Tokat ili Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı bünyesindedir. (a) Doğru (b) Yanlış
 (c) Hiçbir fikrim yok

24. Genel olarak alışverişinizi nereden yapıyorsunuz?

- (a) Migros, Kiler gibi marketlerden
 (b) Niktaş, Kentmar, Erenler v.b. gibi yerel marketlerden
 (c) Mahalledeki market ve bakkallardan (d) Memleketten getirtiyorum
 (e) Diğer (yazınız).....

Sabrınız İçin Teşekkürler

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Sivas'ta doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Sivas'ta tamamladı. 2002 yılında girdiği Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden 2007 yılında mezun oldu. 09.2008-11.2009 tarihleri arasında Tarım Kredi Kooperatifleri Sivas Bölge Birliği'nde memur olarak çalıştı. 2009 yılının Aralık ayında Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya ve 2010 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. Halen aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.